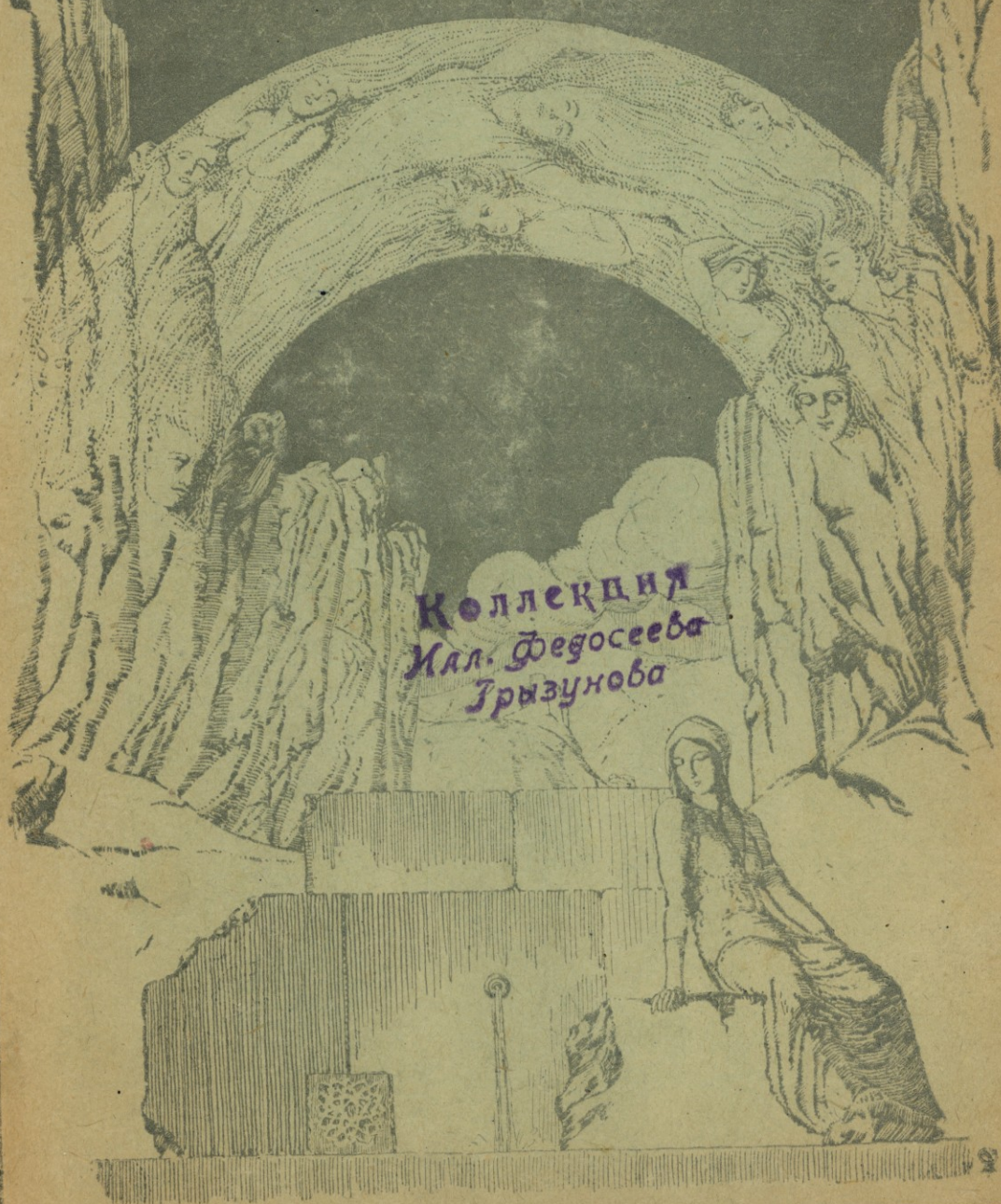

ცისრთქაღ

ქართული
ბიბლიოთეკა

კოლექცია
მ. ღედოსევა
ჯრისუნოვა

ს ი ს უ რ ტ ყ ე ლ ე

ყოველ-თვიური უფასო

FL 11284 586624

ბოგინა ★★★★★
ბელმტრისტია
ბრამე ★★★★★
ქრიტიკა ★★
ვივლიოგრაფია

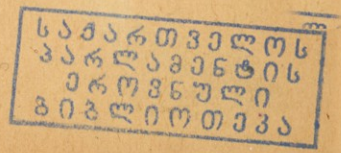
Коллекция
Илл. Федосеева-
Тризукова

№ 12—13

სოფიანი — დეკემბერი

1920

კ მ ე ზ ი ა

ხარიტონ პარლოზვილი

გაქსეული ფიქრი

ცეცხლიან ფიქრების ალები ზვირთული
 განშორდა შუადღის ცოდვების სირთულეს.

გზას დაღად ატყვია ჰაერის სიმძიმე,
 და არის უფსკრულის თვალების კიმციმი.

ცხელია მისი მზე ყოველთვის—დილაზე,
 როდესაც ფოთოლი ეცემს სილაზე.

მიჰყვება სივრცეში უხილავ მიზრადებს.
 ატყვევებს მოწყვეტილ ვარსკვლავის სისწრაფე.

არ იცის სად ჰპოვებს უარეს სამარეს,
 ცა ისევ ბნელია. შავია კამარა.

ღამეში იქცევა ანგელოზთ ფარეზათ
 და უყვარს გოდება მომაკვდავ მთვარეზე.

თუ გრიგაღს დაეტყო სიშავე ზანგური,
 წაიყვანს ლანდების სპა ფარშავანგური.

გახდება სტუმარი ნისლიან ღრუბელის
 და მისი მერანი იღლება—უბელო.

ო, ღმერთო მალალო, იყავი მოწყალე,
 ფიქრები გამეჭვა—როგორ ვარ ცოცხალი!

იასამანი

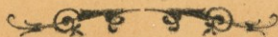
მ მ რ ტ მ მ ბ ბ შ ი

ტალღათ ხმაური მიასკდა კუთხეს,
 მიმტყუნა ნაცნობ მდინარის ხილმა:
 ორი ნაპირი გაშორდა ურთერთს, —
 კლდეს დაეკიდა უსარგო რითმა.
 ჩამიქრეს ალი, სული შეჰხუთეს
 ხშირმა აწონვამ და ღიღმა რიღმა.

ვერ გავიარე უსიტყვო ცდაში
 ცად აზიდული გორათ გრეხილი.
 შეგნოდა მღერა შორეულ მთაში
 და გაუვლელი უღელტეხილი...
 დღეს ვმღერი ისევ მარტოობაში
 უსაზღვრო სივრცით ჩამოჩეხილი.

მოწყენილია ვგ ჩემი სული
 ძველ ქარიშხალზე, გავლილ ეკლებზე:
 ამოვსებულა თითქოს ფარდული
 უცნობ მასალით, უცნობ გეგმებზე...
 ლხინია ახლა იქ გამართული,
 სადაც ფერები კრთოდენ გემებზე...

შემოდგომაა. კვლავ ნაცნობ ველებს
 მივესალმები თავჩაქინდრული.
 ზღვაურის ქროლა გულს გაამთელებს
 და ნისლი ცისა, მთას დაკიდული.
 დავადნე მშობლის ფრთამედგარ მცველებს
 უკვე გარდასულ ზამთრის ყინული.

ღუბუ მებრელი

ჩ ე მ ი ლ ე ლ ა

ობოლს, მოკლებულს აკენიდანვე მშობლიურ კერას,
 როგორ მიყვარდა ის, ძვირფასი, როგორ მყვირდა;
 მეტადრე, როცა მორჩებოდა სხვის თვალში ცქერას,
 და მხოლოდ დედა, ჩემი დედა, გულში მიკრავდა!

თუ მთელ დღეს მარტო, უამხანაგ-უთანაგრძნობოდ
 ჩემ შავ ფიქრებთან დარჩენილი, მე ვატარებდი,
 სამაგიეროდ ღამე მქონდა წყლულთა დამტკობად,
 როცა მის მკერდზე ვისვენებდი და ვნეტარებდი.

რა კარგი იყო მაშინ იგი, რა კარგი იყო!
 მეც რა სიამით ვებნეოდი, ვეკონებოდი
 და თუნდ გარშემო ყოველივე მოსპობილიყო,
 არ დაფეძებდი, მის აღერსში ვიძირებოდი!

განვლილი ჰირი მაშინ უცებ მავიწყდებოდა;
 აღარ მახსოვდა არც საკვლავო ნაღველი, შხამი;
 წარსულიცა და მომავალიც იკარგებოდა
 და იყო ჩემთვის მხოლოდ ერთი ის ტკბილი წამი!

რას ვიფიქრებდი, თუ როდესაც გავიზრდებოდი
 და საკუთარს გზის გაკვლევა მომიხდებოდა,
 წამსვე ერთმანეთს საშუალოთ დავშორდებოდი,
 აღარათფერი ჩვენ საერთო არ გვექნებოდა?..

საბრალო დედა! რა საშინლად იტანჯებოდა;
 რა საშინელი ედებოდა გულს ცეცხლი მწვავე,
 როცა ხედავდა, რომ იმედი უცრუვდებოდა
 და ის არ ვიყავ, რაღაც სურდა, ვყოფილიყავი!

ო, კიდევ კარგი, რომ, უდროოდ მოხუცებული,
 მალე დამშვიდდა საუკუნოდ, ცოტა იწვალა,
 და სიყვარული ჩვენი მხეებრ გაბრწყინებული,
 არ დაიჩრდილა, სულ სხვა გრძნობით არ შეიცვალა!

ბედშავო დედა, მწარე იყო შენი ცხოვრება,
 მაგრამ ჩემია ბევრით უფრო მწარე, იცოდე!
 შენ სახარ ცეცხლის აღრე მაინც გხვდა მოშორება,
 მე-კი, ვინ იცის, მით როდემდის უნდა ვიწოდე?!

ოქტომბერი 1920 წ.

დ. მერიგზურია

მ მ მ ლ ი რ მ მ უ ლ ი დ ა ნ

როგორც ეხლა მუსიკა ქვითინებს მოწყენილი,—
 იყო დრო—მეც ვსტიროდი მეგობრებს მოწყვეტილი.
 ხსნა არ სჩანდა არსაით და იმედი სკვნებოდა,
 წეტარების ვარსკვლავი უცებ გამიქრებოდა.
 და თუ რამ მომარჩენდა—მოგონება, წარსული,
 გადიოდნენ დრონი და... არ იყო დასასრული...

* * *

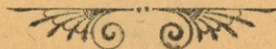
Коллекция
 Илл. Дедосеева
 Трызукова

ხშირად დავსეირნობდი ოცნებისა ბაღნარში:—
 ხან კისკასი მესმოდა, ხან მგლოვიარე მარში...
 ყველაფერი წარვიდა, გადარჩა მოგონება...
 სული მაინც მიშფოთავს, გული დამელონება.
 და კვლავ წარსულს ვიგონებ, მარტოობა მინდება.
 არ ვიცი—გათენდება, ან როს დამიბინდდება.

* * *

როიალის ქვითინზე, ვით ბავშვი ავტირდები...
 მეგობარო რას მეტყვი? ახალს რას დამბირდები?!
 თუ არაფერს—მე წავალ... ცრემლი არვინ დაღვაროს,
 გადამქნარბა ყვავილმა გლოვით თავი დაჰხაროს!

3 ნოემბერი 1920 წ.

ოპოლი მუზა

შემოდგომა ქუჩივში

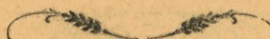
ყვითელ ლანდებათ იცრემლება ქუჩის ბრკყალებში
 სუსხი გადამწვარ ველებიდან გადმონათრენი;
 რუხი სახლების უსიცოცხლო, ჩამქრალ თვალებში
 სტირის ჩონჩხების სევდიანი, ცივი სახენი.

მღვღვარ ტალღებთ მიმოფრინავს ხმათა გუგუნნი
 და ნაწხეფები სცივია ორგვლივ ქუჩის წუმპეში.
 ფრთებ-დანამული მიჰქრის ქარი უხმო ზუზუნით,
 რომ დაისვენოს გახუნებულ მთების უბეში.

მალლა, ცის ნაქერს გადასერავს ყორნის ფრთებივით
 შავი ღრუბლების ნელი დენა დაულეველი;
 ძირს ზარდაცემულ ავზნიანის გიჟურ ხმებივით
 ჰდღღავს ქუჩების ცივი ტალღა დაუძლეველი.

ფოლადის თვალებს აელვარებს საშინელება.
 და ცივ კედლებთან უნუგეშოთ ზის მათხოვარი.
 ო, რა მწარეა მათთვის ცხოველ შვის დანელება-
 წამების, ჯვარზე გაკრულია დღეს მაცხოვარი!

ნოემბერი, 1920 წ.

— იქ დარაჯათ დავდგები,
 კარებს მოვეფარები,
 და როცა ის გამოვა,
 მე შიგ შევიპარები.

და მაგრათ გადავრაზავ,
 რომ ისევ არ დაბრუნდეს:
 მე ასე მსურს და ჩემი
 ნება უნდა ასრულოდეს!

— მაშინ გული უცეცხლო,
 გაბზარული დაგხვდება.
 — გაეამთელებ, თუ მართლა
 ეს ამგვარად მოხდება,

და ხელ ახლად ავანთებ
 შიმქრალ გრძნობის კერასა...
 — ვერ შეცვლი ბუნების წესს:
 დღეთ ვერ აქცევ ბნელასა.

კ. რაბინოვილი

მ რ ა ტ რ ი მ ლ ე მ ტ ი

ა.

გულს აღარ შეუძლიან ძმის სიყალბის ატანა.
 სევდის მორევს ტყვედ ვყვეარ, როგორც ზღვაში კუნძული.
 მოდი სული მოგყიდო! მოდი, ჩემო სატანა!
 გულს აღარ შეუძლიან ძმის სიყალბის ატანა.
 მიგალობეთ უბედურს სიცოცხლით: „სულთათანა“.
 ოხ, რა რიგად მომწყინდა ძაღლისავით ძუნძული.
 გულს აღარ შეუძლიან ძმის სიყალბის ატანა.
 სევდის მორევს ტყვედ ვყვეარ, როგორც ზღვაში კუნძული.

ბ.

ტყუილ სიცოცხლეს ეკარგება ოქროს მასრები.
 ყოფნა: მოკლეა და ერთფერი, ვით ტრიოლეტი.
 უმიზნო თრეფამ გამიყინა ცხელი აზრები.
 ტყუილ სიცოცხლეს ეკარგება ოქროს მასრები.
 ვეღარ მართობენ გულ გატეხილს ცირკის მასხრები.
 ცივი ვარ, ცივი, ვით ყაზბეგი და თრიალეთი.
 ტყუილ სიცოცხლეს ეკარგება ოქროს მასრები.
 ყოფნა: მოკლეა და ერთფერი, ვით ტრიოლეტი.

ნოემბერი.

5. ჩხიკვაძე

ბ ე ლ ი ს წ ი მ ნ ი

ცხოვრების გზა-ჯვარედინზე შემხვედა ერთხელ ბედი,
 ჯაღო-კვერთხით აღჭურვილი მეფე-შემომქმედი,
 ვსთქვი: მეშველი, ჯადოსანი რაკი პირად ვნახე,
 აწ გაქრება ჩემი ტანჯვა, ჩემი სივაგლახე.

—გამარჯობა!—ვუთხარ კრძაღვით და წარუდექ წინა,
 ის მობრუნდა და ღვთაებრივ ღიმილს ჩაეცინა
 და შკითხა მან: „რა გაწუხებს? რას მოითხოვ, რა გსურს?
 —თუ კეთილ სულს წარმოადგენ, არა მინე მაცდურს

სთქვი: რა მელის, რას მიმზადებ, კირს თუ ნეტარებას?
 იგი შესდგა. საიდუმლო ბედის წიგნი ნახა,
 შეიკმუხნა და მიღეულ ხმითა ჩამომძახა:
 —„მარად ბრძოლას, მარად შრომას, მარად მწუხარებას!“

—„როგორ“—და მყის შურის გების გულს მოედო ალი—
 განა ესე წარმართია შენი სამართალი?
 ჯერ აღმითქვი ნეტარება, შემდეგ ჯვარზე მაცვი,
 ღვინო შხამით შემიცვალე და ნაღველი მასვი!

მაშ რა არის სიცოცხლისა, არსებობის მცნება?
 ის კვლავ შესდგა, საიდუმლო წიგნი ისევ ნახა—
 ხელი დამკრა და მთრთოლვარე ხმითა ჩამომძახა:
 „—უკეთესის მისწრაფება, ტანჯვა და ძიება!“

თუ ასეა რისთვის იშვის და ან რისთვის კვდება,
 სიცოცხლეში უკვდავებას თუ ვერ ეღიროსება,
 რად გვაქვს ნიჭი. რად გვაქვს აზრი, რად ვართ სხვაზე ძღვევით,—
 თუ ჭია და პირუტყვისგან ჩვენ არ გავირჩევით.

მოშავალში რას უმზადებ ტანჯვით ძალა მიხდილს?
 ის კვლავ შესდგა, საიდუმლო წიგნი ისევ ნახა,
 ზე აფრინდა და მწუხარე ხმითა გადმომძახა:
 „—საუკუნო განსვენებას, საუკუნო სიკვდილს.“

ბელესტრისტიკა

F/11284

საქართველოს
პარლამენტის
იკრის
ბიბლიოთეკა

ზიო. არაგვისპირელი

გ ა გ ზ ა რ უ ლ ი გ უ ლ ი ¹⁾

(ქართული არაკი)

6

მხარე ამ დროს უკვე რაშის გვერდით იყო და ჩრდილოელთ განკარგულებას აძლევდა. იმან თავის ცხენი შორი ახლოს დასტოვა... მივიდა რაშთან ახლოს, რომელიც ცოტათი დამშვიდებული თივას სჯამდა, საბელები დაუშინჯა და ნახა, რომ ერთი თვალის დახამხამება კმაროდა, რომ უეცრივ გაენთავისუფლებინა... საკმარისი იყო მხოლოდ როგორმე საყბეური ჩაეხსნა... ფრთხილად მივიდა საყბეურამდის, ფრთხილადვე გაუხსნა საყბეური...

ჩრდილოელთ ჯავრი მოსდიოდათ... ნამეტნავად მაშინ, როცა საყბეურის გახსნა დაუწყო, რადგანაც იმის გახსნით რაში ყოველ წამ თავს გაინთავისუფლებდა და...

უნდოდათ ეყვირათ, მაგრამ მხარემ წინაღვე ყველა ჩრდილოელთ ტუჩებზე ხელი მიაფარა, რომ ჩუმად ყოფილიყო... რადგანაც ენა არ იცოდა იმათი, ასე მოიქცა... ისენიც ძალაუნებურად ჩუმად იდგნენ... ნაბრძანები ჰქონდათ უფროსისგან დამორჩილება...

რაკი ეს სიძნელე სძლია, ეხლა წუთის საქმე-ლა იყო...

მართლაც ერთი თვალის დახამხამებაზე სამბელები წაჰყარა ერთი ხელის გაქნევით და ამავე დროს რაშს ზურგზე მოახტა...

ეს ისე სწრაფად მოხდა, რომ რაშმა ჯერ ვერც კი მოიფიქრა, თუ იმის თავს ეს რა მოხდა... თავი მაღლა აიღო, ყურები ცქვიტა და თვალეები ისე დააბრიალა, რომ ჩრდილოელნი შეძრწუნდნენ და აქეთ იქით მიიფანტნენ, ხოლო ჯაგვაზე მჯდომმა კი სწრაფად გარეკა ცხენები, და ამ გვარად რაში თავის მხედრით მარტო-კა დარჩა... რა იგრძნო თავი უსაბლოდ, სიამით სხეული შეათამაშა და ერთი ისეთი დაიკიხვინა, რომ იმის კიხვინის ხმა ზეცას სწვდებოდა...

მეფეების და მარების ცხენმა ფრუტუნი დაიწყეს, შიშით აკანკალებდნენ, და ყურებ დაცქვეტილებმა გასაქანის ძებნა დაიწყეს... ხალხი კი დაფრთხვა და მწიფე

1) იხილე „ცისარტყელა“ № 11.

პანტასავით, როცა ჰბერტყავენ, ისე დაიწყო უკან ლობეების იქით ცვივნა... კმ-თილ გონიერნი სირბილით მივიდნენ.

ხოლო ცნობის მოყვარეთ გონებამ უსუსტა და ისე არ მოიქცნენ, როგორც პირველნი. იმათ ლობეები საფრათ მიიღეს და იმის იქიდან ღლანჯია ბარტყებივით თავები ამოეყოთ და ისე უმზერდნენ ოინს...

რაში კი კალხზე შემდგარიყო და ცდილობდა მხედრის ჩამოგდებას... მახარეს ფაფარში მაგრა ხელი წაეწლო და ფეხები რაშის გვერდებზე შემოეჭირა... ტკივილით დაჰკროდა რაშს ზურგზე... რაკი ამ გზით ვერ მოიშორა მხედარი, ახლა სხვა მხრივ შეეცადა. სწრაფად წინა ფეხები ძირს დაუშვა, თავი მედგრად წაიქნია და უკანა ფეხები მალლა აისროლა... თითქოს მახარე მოელოდა რაშის ამ მოქმედებასო, მარცხენა ხელით ძუა დასტაცა სწორედ იმ დროს, როდესაც რაშმა წინა ფეხების ძირს დაშვება დააპირა... თუ ასე არ მოქცეულიყო მახარე, თვალის დახამამებაზედ ცხენის წინ გაიშლართებოდა, მაგრამ მახარე ძუის წყალობით ისევ რაშის ზურგს შეჰრჩა...

მარეხი გულის ფანცქალით უმზერდა ამ სურათს... წამს ფერი ეკარგებოდა და გულის სიმის შეწყვეტამდის მიდიოდა, და წამს კიდევ უბრუნდებოდა გულის სიმის სიძლიერე...

რა მარეხს?! ყველას ეს ემართებოდა, ვინც კი ამ სურათს უყურებდა... მეფე ნადირა სულ გიჟდებოდა... მახარე რო ჩამოეგდო, დამარცხებას ჰნიშნავდა და... შედეგზე ფიქრიც კი უძნელდებოდა...

მხოლოდ დიდი მეფე გულგრილად უმზერდა და თავის ასულს ამავრებდა:

— შეილო, მარეხ, უგულო თავს არ წაიხდენს!... ჰხედავ იმის მოძრაობას?! ეტყობა გამოცდილია, თორემ ეგრე თავხედურად ზურგზე არ მოექცეოდა უბელო რაშს...

— აკი გითხარ, გამოცდილია მეთქი... წაჰჩურჩულა მარეხს, როდესაც რაშმა უკანა ფეხები მალლა აიქნია, და მახარე ისევ რაშის ზურგზე მოჰჩანდა...

რაშის ყოველგვარ ხერხმა უნაყოფოდ ჩაიარა. მხედარი ზურგიდგან ვერ მოიცილა... ამ გარემოებამ საშინლად გაახელა... კიდევ მედგრად ერთი დაიქიხვინა, თვალთავან ბრდღვილები წამოაფრქვია და მოსწყდა ადგილს...

ყველა გაფაციცებით თვალს ადევნებდა... მიფრინავდა, თუ მიქნავდა რაში, ამის ამომცნობი არავინ იყო... აგერ რაში აღელვებულ მდინარის ამაღლებულ ნაპირას მიუახლოვდა... უმაღ კონცხის მწვერვალს მოექცა და სწრაფად თავს გადაეწლო...

რაშიც და მხედარიც თვალთ მოეფარნენ...

— უი!.. იკივლა მარეხმა და ცხენიდან გადმოვარდებოდა, რომ მამა გვერდით არ ჰყოლოდა.

დიდმა მეფემ გულზე მიისვენა გულ-წასროლი მარეხი, მხლებლების სამხლებელს
ბით შინ წაიღეს უგონო მარეხი...

მეფე ნადირა კი შებინდებამდის ადგილიდგან არ დაძრულა, და არც თუ
სხვა ვინმე...

სული მწარედ მოელოდა მახარეს, ან რაშის გამოჩენას, მაგრამ ამაოდ...

მხოლოდ მაშინ დაიშალა ხალხი, როცა თვალი უკვე ველარაფერს არჩევდა.

მეფე ნადირაც დაღონებული შინ დაბრუნდა და მაშინ ლა იკითხა მარეხი...

მარეხი კარგად დაჰხვდა... იმან უგულოს ამბავი იკითხა, მაგრამ სანუგეშო
ვერა მიიღო რა...

— საცოდავს, მდინარე დააღრჩობდა, და იმის ცოდო შენ მოგეკითხება საი-
ქიოს!.. წამოიძახა მარეხმა გულის ტკენით...

— რისთვის მომეკითხება, როდესაც თავის ნებით იკისრა რაშის გახედვნი?!—
უპასუხა წყრომით მეფე ნადირამ...

იმ ღამეს ქალაქს არა სძინებია, თუმცა ყველა თავის სახლში იყო დაწოლი-
ლები... სულ უგულო ეკერათ პირზე და გაშმაგებული რაში... თუ წასთვლ-
მავდა ვისმე, მაშინვე წინ ცეცხლის მფრქვეველი რაში გამოიქიმოდა, მაშინ-
ვე სწრაფად გაოფლიანებულ მთრთოლარე სხეულით თვალებ დაკეცილი წამო-
ხტებოდა და გაქცევას აპირობდა...

КОЛЛЕКЦИЯ
Илл. Федосеева-
Тризунова

7

დილა აღრიანად ჩრდილოეთის შიკრიკი თავს წარმოადგა მეფე ნადირას და
დავა დაუწყა...

— გახედნის მაგივრად რიში მთლად გადაგვიღუპე... ეხლა თუ შენ მეუღლეს
თან არ გავვატან, იცოდე, თავს დაგესხმით და...

— რაში თუ დაღუპვას გადარჩა, შენ მეფემდის მივა. გზას არ დაჰკარგავს. . თუ
ერთი მხედნავი დაშელუპა, ეხლა მეორე სცდის და უეჭველია თქვენი რაში გახედ-
ნილი იქმნება... ეხლა კი, თუ თქვენ მეფეს კეთილმეზობლობა უნდა, ამით დაკ-
მაყოფილდება და რაშს ისევ გამოჰგზავნის... ეს პასუხი გასცა ნადირ მეფემ მამის
ჩაგონებით ჩრდილოელთ. მეტად ყური აღარ ათხოვა.

მეტი რალა ჰრჩებოდათ ჩრდილოელთ, რომ წასასვლელად არ დამზადებული-
ყვნენ...

თუმცა მეფე ნადირამ მამის რჩევით ესეთი პასუხი გაჰსცა, მაგრამ გულში
წინააღმდეგი იყო. თუ უგულო დაიღუპა, მაშ სხვას ვიღას იპოვიდა... ხომ მეჯო-
გეთ-უხუცესმა გადაჭრით უთხრა „უგლოზე მეტი არავინ მეგულებოა“. მაშ რალა

გაქიანურება უნდა... ფიქრობდა ის... „არა სჯობია, ეხლავე გავუგზავნო მარცხი, რომელიც ჩემი ცოლი ჰგონიათ ჩრდილოელთ, და იმ უგულოსაც კი ჩემი ცოლი ეგონა მარცხი... მაშ ვერაფერს გაიგებენ, თუ კი მამა დავიყოლიე... მარცხი გასათხოვარია... ჩრდილოეთის მეფეზე უკეთეს ქმარს ვერ იშოვის... იმასაც ხომ ჩემი ცოლი ეგონება... ოჰ, რა მადლობელი ვარ ეთერისა, რო წავიდა და ეხლა აქ არ არის!..“ თითქმის ხმა მალღივ წამოიძახა ნადირ მეფემ...

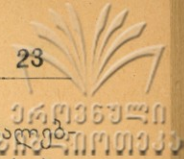
მართლაც ძალიან უხაროდი, რო ეთერი აქ არ იყო... პირველად, რაც ეთერი წავიდა, იმისმა გულმა სიხარული იგრძნო და პირველად ამის გამო ღმერთს მადლობა შეჰსწირა, თორემ სულ მუდამ სამღურავს უთვლიდა...

ჯერ ეს თავის გულსნადები მამისთვის არ გაუზიარებია, მაგრამ რაც ამ დასკვნას დაადგა დამწვინებული იყო... ეს დამწვინება კი გუშინ იგრძნო, როდესაც მახარეს მარცხი, როგორც იმან შეჰნიშნა, იმის ცოლად მიიღო... პირველად, როდესაც ჩრდილოელებმა ეს შეცდომა დაუშვეს, რაღაც ბუნდათ დაებადა თავში... ეს ბუნდოვნობა გუშინდლამდის ჰქონდა და გუშინ კი... ჩამოეყალიბა და სრულიად დამწვინდა... ეხლა რაშის გახედვანს რა შედეგი მოჰყვებოდა, იმისთვის სულ ერთი იყო. ამისთვის ის სრულებით დამწვინებული იყო, როცა სხვები მახარეს ხვედრით ძალიან შეწუხებულები... დილა ადრინად თითქმის მთელი ქალაქი ისევ გამოფენილიყო და მდინარისკენ გაიქტირებოდა, თითქოს ის რაიმე ამბავს მოუტანდა...

მდინარე კი უფრო აზვირთებელიყო, რადგანაც ეს ღამეც ძალიან თბილი იყო და, თუ კი თოვლი სადმე იყო, სულ დამდნარიყო, და ხევ-ხუეები საშინლად ახმაურებელიყვნენ...

ცხრა თვალი მზე კი სხივებს უხვად უგზავნიდა ატალახებულ დედამიწას და ოშხივარით ჰპურავდა არე-მარეს... თითქმის შუადღე მოტანებული იყო, მოქალაქეთ მოეწყინდათ ლოდინი და თანდათან თივიანთ სახლებს უბრუნდებოდნენ... ჩრდილოელნი უკვე გაჯავრებულნი მოემზადნენ დასაბრუნებლად... მხოლოდ მეფე ნადირამ შეათერხა ისენი, რადგანაც სადილად მიიწვია... ძალიან მხიარული მასპინძელიც გამოდგა...

მხოლოდ მარცხი სულ ერთ ადგილას იდგა და თვალს არ აშორებდა მდინარეს... რამდენჯერ მოეჩვენა მდინარის პირას მხედარი?!. მაგრამ მოჩვენება ჰქრებოდა... იმედი და უიმედობა ერთმანეთში ათქვეფილიყო და უპირატესობა ვერც ერთს ვერ დაექირა... მარცხის გული არ სთმობდა, რომ იმისთანა ვაჟკაცი, როგორიც იყო მახარე, ასე უმნიშვნელოდ გაფუჭებულიყო... ხან კი გაიფიქრებდა: „უგულოს ყოფნა, არ ყოფნა ჩემთვის სულ ერთი არ არისო?!.“ მაგრამ მაინც შებრუნება არ უნდოდა...

აგერ კიდევ გამოჩნდა მდინარის პირას რაღაც აჩრდილი... მარცხმა თვალზე
ზე ხელი გადისო, თვალი ხომ კიდევ არ მატყუებსო... მაგრამ არა, მდინარის პი-
რას ვილაღ მოსჩანდა, თუმცა მკაფიოდ არა, რადგანაც დედამიწიდგან ავარდნილი
ოშხივარი ჰპურავდა...

ვილაღ იყო კარგა ხანს ადგილობრივ რაღასაც ტრიალებდა... ცოტა ხნის შემ-
დეგ სასახლისკენ წამოვიდა... ეს იგრძნო მარცხმა, კი არ დაინახა... ჩქარა მარცხმა
უკვე დაინახა, რომ ვილაღა მხედარი სასახლისკენ მოდიოდა დინჯად, აუჩქა-
რებლივ... შეუძლებელი იყო ეს უგულო ყოფილიყო, რადგანაც ის ცეცხლის
მფრქვეველ რაშმა გაიტაცა და მდინარეში გადიტანა, და დღეს კი თითქოს ბე-
დაურით ვილაღ მოდის ისე დინჯად... მაინც მარცხი სასახლეში შევარდა სიხარუ-
ლით და მეფეებს უთხრა:

— მდინარის მხრიდგან ვილაღ მოდის ბედაურით... იქმნება უგულოს ამბავი
რამ მოაქვსო!..

სადილი უკვე გაეთავებინათ და წამომდგარიყვნენ, როცა მარცხი შევიდა დარ-
ბაზში...

მაშინვე სუყველანი გარედ გამოვიდნენ და თავიანთ თვალებს არ დაუჯერეს...
ეს ვილაღ უგულო იყო და ბედაური კი გუშინდელი ცეცხლის მფრქვეველი რაში...
საბელით საცხვირე გაეკეთებინა უგულოს, ფეხები ჩამოეკიდნა და ისე წყნარის
ნაბიჯით მოჰყავდა რაში...

ყველა წინ მიეგება... მარცხი ყველაზე წინ მიდიოდა... დაუახლოვდნენ ერთ-
მანეთს თუ არა, მახარემ რაში შეაყენა, გადმოხტა და გავაზე ხელი გადუსო...
ისე გათამამებულიყო მახარე, რო კუდიც კი გამოეწასკვა...

ყველა სახტად დარჩა, როცა რაში ასეთ გარემოებაში ნახეს.. ნამეტნავად
ჩრდილოელნი...

— ეხლა, მეფევ, ეს რაში ბაღლისთვისაც საშიშო აღარ არის!.. — წარმოსთქვა
მახარემ...

— კარგად ვხედავთ, შვილო, უთხრა დიდმა მეფემ და აღტაცებით გულში
ჩაიკრა...

მახარე დაიბნა... არ მოელოდა ასეთ მიაღერსებას... აწითლდა.

მარცხს ენა დაება... უნდოდა რაღაც სააღერსო ეთქვა, მაგრამ ვერა მოა-
ხერხა რა და ისაც აწითლდა და თავი დახარა...

მხოლოდ მეფე ნადირა ჩქარა გამოერკვა გაკვირვებისგან, მახარეს მხარზე
ხელი დაადო და:

— იცოდე, უგულოვ, დღეის შემდეგ ჩემ კარის კაცად გნიშნავ, და ჩემი სა-
სახლე დღემუდამ შენთვის ღია იქნება...

— ეგ ჩემთვის დიდი წყალობაა, მეფევე, მაგრამ კარის კაცობა, ვეკვობ, გავწო, რადგანაც ერთი უბრალო ხელოსანი ვარ... მიჩვეული...

— როგორ?!. წამოიძახა მარეხმა და თვალეში ჩააშტერდა: განა ხელოსანი ხარ?!.

მახარე დაიბნა, მაგრამ სწრაფად გონება მოიკრიფა და დაწყნარებით უპასუხა:

— ხელოსანი ვარ მაშ რა... ჩემი ხელობაა ტყეში და ველში ხეტიალი, ცხენების ხედვნი და ნადირის ხოცვა... ეს განა ხელობა არ არის?!. ამ ხელობის კაცი, ვაი, თუ კარას კაცად ვერ გამოდგეს?!.

— ნადირ, თქვენ ნასადილევი ხართ, მიჰმართა მარეხმა ძმას, უგულო კი არა მგონია მამლარი იყოს... არც მე მისადილია...

— ოჰ, მართალს ამბობ, ჩემო კარგო, მამლარი მშვიერისთვის ამხანაგი არ არისო“, ნათქვამია... ჯერ ვასადილოთ და შემდეგ ვიბაასოთ... ეხლა კი ეს რაში მინდა ჩავაბარო პატრონს...

— მამავ, ჩვენ პატარა სასახლეში ვისადილებთ, ჩემ ოთახში... იქ წამოიყვან უგულოს... მე კი მოვამზადებინებ ყველაფერს... ამ სიტყვებით გატრიალდა მარეხი და პატარა სასახლისკენ გაემგზავრა...

8

... მარეხი ძალიან ეკვობდა, რომ უგულო უბრალო მეჯოგე იყოს... იმისი თვალეების გამომეტყველობა სრულებით სხვას ამბობდა... მერე იმისი ლაპარაკი და ხმის მოძრაობა სრულებით არ ემოწმებოდნენ იმას... ამას ჰგონობდა მარეხი და კიდევაც ეს იყო მიზეზი, რომ მარეხმა თავის ოთახში მოისურვა სადილობა მახარესთან ერთად... იქ სათვალჩინო ადგილას გაბზარული „ზარი“ ედო, და შეუძლებელია, თუ კი რამ კავშირი ჰქონდა მახარეს ხელობასთან ეს არ შეემჩნია... თუნდაც არ შეემჩნია, მაინც განგებ აჩვენებდა მარეხი... პირველ შეხედვაზედვე, პირველ იმის ხმის ამოდებაზე მარეხმა იგრძნო, რომ ეს უბრალო მეჯოგე არ იყო და რაღაც კავშირი ჰქონდა ზართან... მით უმეტესად, გაიფიქრა მარეხმა ეს, რომ მახარეს ხმა ლაპარაკის დროს ისე საამოდ ფრენდა, როგორც მაშინ, როცა ეთერმა ზარი აახმაურა... რაღაც მგზავსება იპოვა, და ამაში უნდა დარწმუნებულიყო... როცა ორივე მეფემ მახარე შემოიყვანა ეთერის ოთახში, იქ უკვე ყველაფერი მზად იყო.. სუფრა უხვად იყო გაწყობილი. გარს მშვენიერი ბალიშები იყო შემოწყობილი...

მხარე სულ ახლებში გამოეწყოთ... იმის ტანისამოსი მეფის ტანისამოსისადაა... რიდა... ნადირ მეფე რაშის გახედვანამ ისე გაახარა, რომ მხარესთვის აღარას ჰშურობდა... მართალია, ის უკვე დამშვიდებული იყო, გინდაც არ დაბრუნებულიყოს მხარე, რადგანაც გადაწყვეტილი ჰქონდა, ეთერის მაგივრად მარეხი გაეგზავნა, მაგრამ მაინც ძალიან გაეხარდა რაშის გახედვანა. რაც უნდა იყოს მარეხი და იყო და...

დასიძება ჩრდილოეთის მეფისა სასიქადულოდაც მიაჩნდა, მაგრამ აქ მარეხი ცოტა უსიამოვნო გზით უნდა შეეთავაზნა... ეს კი, ცოტა არ იყოს, უსიამოვნობას იწვევდა მეფე ნადირაში...

რაკი ეს უსიამოვნობაც მოჰშორდა, ეხლა იმის სიხარულს საზღვარი აღარ ჰქონდა...

გახედნილი რაში ჩრდილოელთ ჩააბარა... გულწრფელად სთხოვა დარჩენილიყვნენ კიდევ რამდენიმე დღეს, რომ ენახათ, თუ რა დღესასწაულს გადაუხდია რაშის გამხედნაჲს... ისენიც დასთანხმდნენ...

— მეფეებო, თქვენთვის არა მომიშადებია-რა!.. თქვენ უკვე ნასადილევი ხართ... მხოლოდ უგულოსთვის არის ეს სუფრა გაშლილი... და ჩემთვის!.. დაუმატა სიცილით მარეხმა...

— ოჰო, ჩემო კარგო, სიცილით უთხრა ნადირ მეფემ... გინდა მარტო შენ გიამბოს რაშის გახედვის ამბავი?! არა... ჩვენც გვინდა მოვუსმინოთ უგულოს...

— ლაპარაკისთვის სრულებით არა მცხელა, ისე შშიან!.. მგონია, უგულოს უფრო ემშვივება!..

— მართალს ბრძანებ, დედოფალო, ძალიან შშიან და მოუთმენლად მოველი, როდის მომაწვდი ლუკმა პურს...

მხარემ პირველ შემოსვლაზედვე შენიშნა სუფრის ახლოს სამეფებზე დადებული თავისი ქმნილი... მოაგონდა მაშინვე მამისა და ნარგიზა... იმისგან გაცარცული და კინალამ იქვე არ დაეცა... ქირის ოფლმა მთლად შეასველა, ყურებმა შუილი დაუწყო, და რო მთლად თავის ნების ძალა არ მოეკრიფა, იქვე გულწასული გაიშხლართებოდა...

ოდნავ კედელს მიესვენა, როდესაც მარეხი და ნადირა ერთმანეთს ესიატკბილებოდნენ, და შესძლო ისევ თავის ძალა მოეკრიფნა... სწორედ კარგ დროზე წამოიძახა მარეხმა, თორემ შეიძლებოდა სულ გამოეშეღებინა თავის გულსნადები...

— ოო, თუ მაგრეა, ნულარ ჰგვიანობთ და შეუდევით სადილობას... ჩვენც აქ თქვენთან ჩიბუხებს მოვწვეთ...

— არა... არა!.. გინდათ პირში ლუკმა დაგვიფალოთ?.. წადით გინდათ იქ მოსწიეთ ჩიბუხი და, როცა ჩვენც ვისადილებთ, მაშინ მოდით და უგულოც გვიამბობს რაშის ვახედნის ამბავს... პირობას გაძღვეთ, უგულოს რაშის შესახებ ერთ კითხვასაც არ მივცემ, და, მგონი, ესაც პირობას მოგცემთ, გინდაც შევეკითხო, უთქვენათ პასუხს არ მომცემს... არა, უგულოვ?!.

— მართალს ამბობ, დედოფალო!.. როცა სიმშილს იკლავ, მაშინ ლაპარაკი შეუძლებელია... აი, საქმელს რო ვხედავ, პირს ნერწყვი მომდის და კუჭი მიკანკალებს...

— წავიდეთ, მამავ, თორემ, როგორც ეტყობათ, ჩვენც შეგვჭამენ, თუ აქ დავრჩით...

9

მარეხი სუფრას მოუჯდა და მახარეც მიიპატიჟა...

მახარეც და მარეხიც მართლა მშვიდრები იყვნენ და გულიანად დაიწყეს ჭამა... ხმა არ გაუციათ ერთმანეთისთვის, ვიდრე კარგად არ შენაყრდნენ... მაშინ მარეხმა ფიალა გაავსო მშვენიერი ღვინით და წარმოსთქვა:

— უგულოვ, ეს შენი სადღეგრძელო იყოს!.. მოსვა ცოტა და მახარეს გადააწოდა...

— დედოფალო, ეს საწამლაფიც რო იყოს, მაინც გამოვცლი და შენსავით ტუჩებს არ დავისველებ... შენი სადღეგრძელო იყოს, შენზე უკეთესს ვის ვადღეგრძელებ!.. უთხრა და თვალებში აღვზნებით ჩააცქერდა...

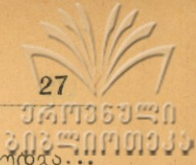
მარეხმა დაბლა ცქერა დაიწყო... მახარე კი ისევ აღვზნებით უმზერდა და ფიქრობდა: „თუ მიცნო, მაშ მარეხს სხვანაირად რად მელაპარაკება?... ნუ თუ დაავიწყდა ის ლამე?... მარეხს იმ ლამის მხილებელი ხომ გვერდით უძევს და... მაშ ვერ მიცნო“... გულის ტკენით გაიფიქრა და უეცრივ ახლა სულ სხვა აზრმა გაუელვა... „მაშ მე ვერ მიცნო... სხვა ვგონივარ და მოვწონვარ... ესლა მეფესაც უგულოზედ სცვლის, როგორც მე მახარე მეფეზე გამცვალა“...

ამ აზრმა საშინლად ააღელვა... ფიალა სუფრაზედ დასდგა და სახე მრისხანებით მოეცვა...

მარეხმა სავსე ფიალა დაინახა და სწრაფად სიცილით მიჰმართა:

დაი — როგორც გეტყობა, საწამლაფისა ძალიან გშინებია, რომ ტუჩებიც კი არ დაისველე!..

მახარეს უეცრივ სახის გამომეტყველება შეეცვალა ასეთ გულუბრყვილო სიტყვაზედ, სწრაფად ფიალა ტუჩებთან მიიტანა და უეცრივ გამოცალა...

— ესე მტერი დაგეცალოს!.. წამოიძახა და ცარიელი ფიალა წინ დაუდგა...
 ორივეს აზრი სულ ზარის გარშემო ტრიალებდა, და არც ერთ იმათგანს სა-
 ერთო ენისთვის ვერ მიეგნო... ორივეს უნდოდა ჩამოეგდო ზარზე ლაპარაკი,
 მაგრამ ვერ ახერხებდა.

დაიწყეს ისევ ჭამა... თითო ოროლა სიტყვას ერთმანეთს ესროდნენ...

— აბა, ახლა, უგულოვ, მიამბე, თუ როგორ მოახერხე რაშის გახედვანა?!
 ჩვენ კი გვეგონა, დაილუპებოდი!.. მიჰმართა ბოლოს მარცხმა მახარეს, რაკი ვერ
 მოახერხა ზარზედ ლაპარაკის ჩამოგდება...

— ხომ მერე კიდევ გამეორება დამჭირდება?!

— მაშ დავუძახებ...

— არა... არა... ჯერ ნუ!.. შეემუდარა მახარე მარცხს...

ეხლა იგრძნო, რომ შეიძლება შემდეგში ამისთანა პირის-პირ ყოფნის შემ-
 თხვევა აღარა ჰქონდეს და გაბედულად ჰკითხა:

— ეს რა არის?! და ზარზედ ხელი მიიშვირა... რამდენი ხანია შევცქერი...
 დაუმატა მახარემ... სუფრასთან ახლოს ძვეს... მეგონა სადილობის დროს დაგჭირ-
 დებოდა... მაგრამ ისე გავათავეთ სადილი, რომ არ მოგიხმარია...

— ეს... ეს... ზარია!.. უპასუხა მარცხმა და გულში კი გაიფიქრა: „უთუოდ
 კარგად იცი, რაც არის, მაგრამ განგებ მკითხავო“...

— ზარი?! გაკვირვებით ჰკითხა მახარემ...

— ჰო, ზარი!..

— მერე რის გამოსადგვია?!

— რო სუფრაზე ვამღეროთ!..

— ამღეროთ?! მერე რატომ არ ამღერებ?!

მარცხს გულწრფელად მოეღუშა სახე და ნაღვლიანის ხმით წარმოსთქვა:

— გაბზარულია!.. ხმა ჩახლენილი აქვს...

— როგორ თუ გაბზარული?! გულწრფელად გაიკვირვა მახარემ.

— აი, როგორ!.. მარცხმა ზარი ყურით ხელში აიღო, ენა ამ მოძრაობაზე
 ზარის ნაპირს მოჰხვდა და უსიამოვნო ჟღერიალი მოიღო...

ამ ხმაზე მახარე გაფითრდა, და ხელების კანკალით მარცხს ჩამოართვა ზა-
 რი...

მახარემ გადაატრიალ-გადმოატრიალა ზარი და რა ნახა ცალი მხარე თითქმის
 ყუნწამდის გაბზარული, გულის სიღრმიდგან ამოსკდა კვნესა, და მარცხს საყვედუ-
 რის სახეს თვალებით შეჰხვდა...

თითონაც არ იცოდა მარცხმა, რად დაიწყო თავის მართლება და თითქოს
 ბოდიშის მოხდა:

КОЛЛЕКЦИЯ
 Мил. Мегосеева-
 Тришунева

— ვფიცავ ღვთაებას, ჩემსა მზესა, სახელმწიფოში ვინც კი ხელოსანს ვეგებოდა, ლებოდა ყველა მოვლალეთ და ვერ გავამთელებინეთ!..

მახარეს ამის მოსმენა არ უნდოდა... ისედაც კარგად ჰხედავდა, რომ ბევრ ხელს უწვალებია ზარი...

შეებრალო თავისი თავი და თავის ოცნება, გატაცებული ძიება, ღამეების თევა!.. რა სინაზით.. რა გრძობით... აღფრთოვანებით მოელოდა ამის ხმის გაგონებას?!.

ეხლა კი ეთერის წყალობით რა დაჰმართნია იმის ქნარს?!.

კიდევ გადაჰხედა მარებს საყვედურით და ცივად გადააწოდა ზარი...

ამას კი აღარ მოელოდა მახარე, რომ იმის გრძობას ასე აბუჩად აიგდებდა ეთერი და...

მარებმა ჩამოართვა ზარი, ენა უფრო ძლიერად მოჰხვედა პირს, და უარესი ჟღარუნი გამოიღო... მახარეს ტანი აუჭრუოლდა, და იმის გულის ხმაც ზარის ჟღარიას შეუერთდა...

მეფეები ამ ოთახის ახლოს ისხდნენ და უგულოზე ბაასობდნენ, რომ ზარის ჟღარილი მოესმათ და ორივე მეფეს ტუჩებზედ ნაზი ღიმი გადაეფარა...

ისენი მაშინვე შევიდნენ მარების ოთახში სწორედ იმ დროს, როდესაც მახარე წამოდგა და ოთახიდან გასვლას აპირობდა...

— დაო მარებ, უგულოს კარგად ჰკოლნია რაშების განედენა, მაგრამ, არა მგონია, გაზარული ზარის გამთელება იცოდეს!..

მახარემ თვალები დაქვიტა... თავის ყურს არ დაუჯერა და ხან ერთს, და ხან მეორეს თვალთ შეეკითხა...

მარებმა და დიდმა მეფემ ვერა გაიგეს რა, ხოლო ნადირ მეფე კი იღიმებოდა...

— რაო, უგულოვ, არ გესიამოვნა, რო მარები ჩემი დაა და არა ცოლი?!. ცოტა სიჩუმის შემდეგ შეეკითხა ნადირ მეფე...

მახარე გამოერკვა...

— ცოლია შენი ეს ქალი, თუ დაა, ჩემთვის ორივე შემთხვევაში სათაყვანებელი დიასახლისია... ძალიან მადლობელი ვარ ასეთ გულ-უხვ მასპინძლობისთვის... უპასუხა მახარემ და მარებს თავი დაბლად დაუკრა...

მარები აწიწითლდა...

— ჩემი ქალის ავადმყოფობაა, ვინც უნდა უცხო მოვიდეს, მთხოვარი იქნება ის, თუ დიდებული, ყველას აქ უმასპინძლდება და სადილობის დროს უეჭველად გაზარულ ზარზე უნდა ებაასოს და ჰკითხოს: „გამთელება ხომ არ შეუძლიანო“?..

— ცილს ნუ ჰწამებ, დიდო მეფევე, შენ ქალს... მაგას ზარის შესახებ არა უთქვამს რა. პირ იქით, მე ვკითხე და მხოლოდ ამის შემდეგ მომაწოდა გასაშინჯად...

— ოო, ტყუილად ამართლებ, უგულოვ, ჩვენ კარგად ვიცნობთ მარებს...

— ნადირ, სულ შენი ბრალია ამ ზარის გაბზარვა და კიდევაც დამცინი?!

— ოჰო, მამეზღებ კიდევაც?!. სიცილით უთხრა ნადირ მეფემ.

მახარე ეხლა უფრო გამოურკვეველ მდგომარეობაში ჩავარდა... მარეხი, თუმცა ძაღდატანებით, ეთერად ეგონა... მაშ ეთერი სადღა?!. ან ეს ზარი მარებს რადა აქვს?!. ვერა გაეგო რა, და, აი, სწორედ ამის გაგება განიზრახა, მაგრამ როგორ გაეგო ისე, რომ ექვი არავის მოჰსვლოდა?!

— რო გაეგონა ამ ზარის ხმა, სულ გადაირეოდი, უგულოვ!.. მაგრამ ეხლა რაღა ხმა აქვს... სამწუხაროდ ჟღერიალებს... წელან შეგატყე, ამისმა ხმამ გუნება გაგიფუჭა... ნაღვლიანად დაუმატა ეს უკანასკნელი სიტყვები მარეხმა... მახარეს ნაღვლიანად გაეღიმა, და გულმომბაღმა აღერსით უპასუხა მარეხს...

— კარგია არ გავიგონე, თორემ გადარეული რას ვემზავსებოდი?!

ორივე მეფემ ხარხარი დაიწყო... მარეხი კი გაწითლდა და საყვედურის კილოთი მიჰმართა უგულოს:

— განა სამუდამოდ გადაირეოდი?!

— ვხუმრობ, მეფის ასულო, ვხუმრობ!.. მაგრამ ერთი ეს მითხარი, რატომ იმასვე არ მიჰმართავ, ვინც ეს გააკეთა და ვისგანაც შეიძინე... უეჭველია, ყველაზე ადრე ის გაამთელებს, ვიდრე მოხეტიალე მათხოვრები, ან კიდევ დიდებულნი?!.—დაეკითხა მახარე მარეხს.

ეს შეკითხვა მოულოდნელად მოუვიდა. ამ კითხვით თითქმის ყველაფერს გაიგებდა...

— ეჰ... გულის ტყენით უპასუხა მარეხმა... ეს ეთერმა მაჩუქა, როცა გაეზარა... ამის გამკეთებელს დიდი ხანია დავეძებთ, მაგრამ ვერ ვიპოვეთ...

— ვინ ეთერმა?!

— ჩემმა მეუღლემ... კაცია ბატონის ასულმა... მარეხის მაგივრად უპასუხა ნადირ მეფემ... ეს ზარი ვიღაც შეგირდ მახარეს გაუკეთებია... ეთერს უყიდნია იმისგან... როცა შემთხვევით ჩემ ქორწილში გაიბზარა, გავგზავნეთ იმის მოსაყვანად, რადგანაც მარეხს, ჩემ და მარეხს ძალიან ეწყინა ამის გაბზარვა... ზარში ეს დაეძებდა გამკეთებლის სულს... უნდოდა მოესმინა მარტო ზარის ხმა უეთეროდ, მაგრამ ამ დროს ძირს დავარდა... ქვას მოხვდა და გაიბზარა... გაბზარულმა კი ისე ჟღერიალი დაიწყო, რო მარეხი ავადაც კი გახდა... კაცია ბატონმა მახარეს მოსაყვანად გაგზავნა გზირი, მაგრამ ის სადღაც გადაკარგულიყო... ოქრო-მჭედ-

ლიც აქ იყო, მახარეს ოსტატი, მაგრამ ვერა გააწყო რა... დედოფალი ეთერი გულ-კეთილი ქალია... მარების ასეთი მწუხარება რო ნახა, აჩუქა და უთხრა: თუ ოდესმე მახარე სადმე გამოჩნდება, გავამთვლებინებ და მაშინ ეგ ზარიც და ის მახარეც შენი იქნებაო...

მახარე ისე იწოდა მეფე ნადირას სიტყვებზე, თითქოს მეფის ყოველ სიტყვის შემდეგ საშინელის სიძლიერით იფნის სახრეს ურტყამდნენ ზურგზედ... მაგრამ ამავე დროს ნუგეშს ჰპოვებდა მარების უმანკო სახის კრთომაში...

— კმარა!.. წამოიძახა მარებმა... არა მსურს ჩემზე მაგდენი ილაპარაკო და... აუვარდა ტირილი და გარედ გავარდა...

10

ნარგიზა უშვილო იყო. პირველში ღმერთს მხურვალედ ემუდარებოდა, შვილი ჰყოლოდა... მაგრამ იმისი მუდარა ამაოდ რჩებოდა... წელიწადი წელიწადს მისდევდა და ის მაინც უშვილოდ ჰრჩებოდა. . როცა კი იტყოდნენ, ამას და ამას ამ დღეზე შვილი უნდა ეყოლოსო, სიხარულის იმედით იმოსებოდა, და მაშინვე იმისკენ გარბოდა... გვერდიდგან არა ჰშორდებოდა და ბებიას ეხმარებოდა... თუ მშობიარე ძალიან იტანჯებოდა, ნარგიზა სანუგეშოდ ეუბნებოდა: „შვილი ისეთი ბედნიერებაა... მე რო შენ ადგილას ვიყვე, კი არ ვიყვირებდი, სულ ვიცინებდიო!..“ ამას გულწრფელად ეუბნებოდა და რო შვილს ჰღირსებოდა, შეიძლება, მართლაც ტკივილების დროს სულ ეხარხარნა... მაგრამ, იმის და სამწუხაროდ ვერ ეღირსა...

მერე რა აღერსით და სიამით უვლიდა ახლად შობილს?.. ზედ დასტრიალებდა მფარველ სულსავით და ნიავს არ აკარებდა... ბებიას აკვირვებდა ნარგიზას ასეთი საქციელი, მაგრამ უხაროდა, რომ ნარგიზა ასე დაუხარებლივ და სიყვარულით ასრულებდა იმის მოვალეობას... თითონ კი ამ დროს ისვენებდა განცხრომით... მერე სულ უსასყიდლოდ...

როცა კი ბებიას ვინმე დაუძახებდა, ის თავის მხრივ შეუთვლიდა ნარგიზას: „ესა და ეს ამაღამ მოილოგინებს და ხომ არ გესიამოვნება დასწრება?!..“

ეს საკმარისი იყო, რომ ნარგიზა სახარულით მელოგინესთან ბებიაზე ადრე გაჩენილიყო...

ღრო გადიოდა... ნარგიზა ხანში შევიდა... შვილის ყოლის იმედი დაჰკარგა, მაგრამ სიყვარული მშობიარეთადმი უფრო გაუცხოველდა...

წინაღვე ბებუის სიცოცხლის დროსვე მშობიარენი ნარგიზას სთხოვდნენ ბებიაობა გაეწია, მაგრამ ნარგიზა უარს ეუბნებოდა და ბებუის მოწვევას ავალებდა...

თითონაც უეჭველად ესწრობოდა... როცა ბებია გარდაიცვალა, მხოლოდ დაიწყო მარტოდ მუშაობა... ისევ უსასყიდლოდ, მაგრამ მშობიარენი უფრო უხვად აჯილდოვებდნენ სხვა და სხვა სახით და გზით...

ნარგიზა უკვე სახელ განთქმული ბებია იყო, როდესაც ეს ამბავი მოხდა...

როცა ნადირ მეფემ მარეხი აატირა, სწორედ იმ წამს გადია ნარგიზასთან შევიდა და მიიპატიჟა ეთერთან...

— რა ვიცი, ჩემო ნარგიზ, ჯერ კი დრო არ არის, მაგრამ იქმნება უდღეოდ დაებადოს... დაუმატა გადიამ...

— უი, დამიდგეს თვალი!.. იმისთანა ქალს უდღეოდ როგორ დაებადება?! ღონით სავსეა... რატომ უნდა უდღეოდ დაებადოს?! მაშ გამოდის ორი თვით უფრო ადრე უნდა დაებადოს... უი, უი!.. ეთერი ისე სუსტი არ არის, რომ ეგ დაემართოს... ხომ ჯერ ორი თვე აკლია?! სულ ნაანგარიშები მაქვს, როდის უნდა დაებადოს... მეფეს მხოლოდ შვიდი თვის წინად ეამბორა, მანამდის კი, როგორც შენ მიახმე მგზავრობა, ქორწილი, მერე ეთერის ავადმყოფობა და... მხოლოდ ორ კვირას ცხოვრობდნენ, როგორც ცოლ-ქმარნი, და მერე აქეთ გამოემგზავრა დედოფალი...

გადიამ ტუჩები მოიკვნითა... თურმე თითონვე გაუცია ეთერი...

— ჩემო ნარგიზ, მაინც ნახე, იქნება მცდება...

— ეხლავე, შვილო, ეხლავე... დედოფალს როგორ არ ვნახავ?! მეფეს შეატყობინეთ?!..

— არა!.. დედოფალს არც უნდა შეატყობინოს, რადგანაც ასე ადრე მოუვიდა ტყვილები... იქმნება მახინჯი დაებადოს და მაშინ, სჯობია, სულ არ ვაცნობოთო...

ნარგიზა სიხარულით გაჰყვა გადიას... ამას კი აღარ მოელოდა ნარგიზა, რომ ოდესმე დედოფალს მოალოგინებდა სეფე-წულს პირველად ის ხელს შეახებდა...

ეთერი ხშირად იბარებდა ხოლმე ნარგიზას თავისთან და სხვა და სხვა ამბებს ჰკითხავდა... ეთერს ესიამოვნებოდა იმის ნახვა... თითქოს ამით დაკარგულს უახლოვდებოდა... ნარგიზაც ხშირად მოდიოდა, თავის თავგადასავალს უამბობდა... ეთერი აღტაცებით უსმენდა ხოლმე, როცა ნარგიზა მახარეს დედის შემოხიზვნაზე უამბობდა, და შემდეგ თითონ მახარეზე, თუ იმან როგორ იშვილა მახარე და ბოლოს კი... ასე დაეკარგა...

ეთერი თავის მდგომარეობაზე სულ არას ეუბნებოდა... იმან კი შინ დაბრუნებისას იგრძნო, რაც მოელოდა... ჯერ არ სჯეროდა... მერე კი დღითი დღე რწმუნდებოდა, თუ იმის თავს რაც იყო. მაშინ კი გადიას გამოუტყდა...

— ე მაგისი მეშინოდა, ჩემო კარგო, და აკი არ ავცდა?!. მაგისთვის გემოდარებოდი, მეფესაც ვშველოდი და ვემუდარებოდი, ძალა მაინც ეხმარა, იმასთან მარტოკას გტოვებდი ამისთვის... შენ კი მლანძღავდი, უკიდურესად მექცეოდი... მოლაღატეს მიწოდებდი... აი, ეხლა ხომ დარწმუნდი, რომ მე მართალი ვიყავი?!. ერთ ღამეს რომ დაპნებებოდი მეფეს, მაშინ თამამად გამოაცხადებდი, რა გარემოებაში იქნებოდი და მეფეც აღტაცებული დარჩებოდა... ეხლა კი... ღმერთო... ღმერთო... თავში რა ქვა უნდა ვითხლიშო, რომ ეს... იქმნება ნარგიზა მოვიხმაროთ, რომ...

— ხა... ხა... ხაა!.. ეთერის გულიანი კისკისი მოესმა გადიას, და თვალები დაჭყეტილი დარჩა...

ეთერი კი გულიანად ხარხარებდა...

ეთერი უსმენდა გადიას „ვიშ-ვიშს“ ღიმილით, ბოლოს ველარ მოითმინა და გულიანად გადიხარხარა...

როცა ეთერი დამშვიდდა, მაშინ მხურვალედ გადაეხვია გადიას და ჩაჰკოცნა...

— ჩემო ძვირფასო გადი, მეფემ რო იცოდეს, თუ რად ერთგულებდი, ხომ სამწვადესავით აგაცვადა ხის ტოტზე და ისე შეგწვამდა...

ეხლა კი ჰგონია, იმის ერთგული ხარ, და კიდევაც დაგავალა თვალყური მადევნო...

— დედოფალო, ვერა გამიგია-რა!?.

— გინდოდა: ჩემი და მახარეს შვილი მეფის შვილად გამოგვეცხადებინა...

— სხვა გზა არ იყო, რაკი იმის ცოლი გაჰხდი...

— ხომ ჰხედავ, სხვა გზაც არის... მე ვიქმნები დედა მახარეს შვილისა და ეს ასეც იქმნება...

— ეთერ... ეთერ... დაუკვირდი, რას ამბობ?!.

— ეს მარტო ჩვენ უნდა ვიცოდეთ და სხვამ არავინ... მამა-ჩემმაც კი...

— ბოლოს ხომ მაინც უნდა კიდევ ვინმემ იცოდეს, რომელიც მიიღებს შენ შვილს?!.

— თუ კი ეხლა ნარგიზას მოწვევა გინდოდა, მაშინაც ნარგიზა მიიღებს... უთუოდ იმისი იმედი მაქვს, რომ ეს დამარხული იქმნება...

— იყოს ნება შენი...

— ჩემო გადი, ხომ ჰხედავ, აი, იქ რო გამოკრული ძვეს... ის იმ ღამის სუფრაა და ჭურჭელი შიგ გამოკრული... ეგ სულ ვერხვის ქვეშ იყო... შენ გატანა გინდოდა... ნება არ მოგეცი... ეგ იმის ამოტანილია... მაშ ვვირბისთვის მიუფენია... სხვა გზით ვერ ამოიტანდა აქ... ის მოვა ისევ... მაშინ კი...

— რო არ მოვიდეს?!

— თუ ცოცხალია, მოვა, და თუ მოკვდა, სანუგეშოთ იმის შვილი მეყოლება... მაშინ შენდა სასიხარულოდ შევასრულებ პირობას, რაც ნადირ მეფეს დაუდევია... წელიწადი ჯერ შორს არის... გვირაბის კარი დაუკეტავი უნდა იყოს... მაშინ სიჩქარით დაუკეტავი დამრჩენია და ძალიან მიხაროიან, რომ ეს ასე მოხდა... თუ ის მოვა, ამ გზით მოვა...

ამის შემდეგ მომხიარულდა ეთერი და უდარდელად, სიამით იტანდა თავის მდგომარეობას... გადია კი სულ კანკალობდა შიშით...

როცა დრო მოვიდა, ნარგიზაც მოიწვიეს და ეს ბუნების დიდი საიდუმლოება საიდუმლოდ ჩაატარეს...

ეთერი მთელ დღეს იტანჯებოდა და მხოლოდ შუა ღამისას განთავისუფლდა... ტკივილების დროს კრინტი არ დაუძრავს... ითმენდა...

ნარგიზას კიდევაც ეშინოდა, არა დაემართოს რაო, და ურჩევდა ეკივლნა... მაგრამ ეთერი ქვასავით ხმას არ იღებდა...

როცა ნარგიზამ მიიღო ბავშვი, ის უგრძობლივ მიეგდო... დიდხანს იყო ასე, თუ ცოტახანს, ეს ეთერს არ უგვრძნია... გადია და ნარგიზა ბავშვის მოვლას მოუწოდნენ და ეს კი თითქმის მიაფიწყდათ... როცა ეთერისთვის მოიცალეს, მაშინ ეთერი უკვე ღრმა ძილში იყო...

წინა ღამის და ამ დღის ტანჯვამ თავისი იმოქმედა და ეთერი ისე მოქანცა, რომ რა წამს კი მოეშვა, მაშინვე ღრმად მიეძინა.

გადიას და ნარგიზას უნდა ვაჭიანობა ეხარებინათ, მაგრამ გაღვიძებამდის ვადღეს...

11

— მეფევ, ძალიან სასტიკად მოექეცი შენ დას...

— ოჰო, მფარიელი გამოუჩნდი?! კარგი!.. ერთი მითხარ, რის მაქნისია ეს, რო გიცივით თავს დასტრიალებს და თვალთავან არ იშორებს?! უპასუხა მეფე ნადირამ და ზარზე ხელი მიიშვირა...

— აკი შენვე სთქვი, იმედი აქვს გამთელებისაო!...

— აქნობამდის არავინ გამოჩენილა... ან ვინ გამოჩნდება, როდესაც ამის გაშკვთებელი დაიკარგა და...

— იქნება სხვამაც შესძლოს...

— თუ კი შესძლებოდა, აქნობამდის გამოჩნდებოდა, რადგანაც ეხლა ყველამ იცის მთელ სამეფოში, რომ მარეხი იმას ცოლად გაჰყვება...

— მერე შენ წინააღმდეგი არ იქნები?!

— წინააღმდეგი რათ ვიქნები, როდესაც მამა-ჩემი მზად არის მთელი თავის საუფლოსწულო მამულები სულ მარებს გადასცეს იმ ვილასიც სასარგებლოდ... აი, ეს სასახლეც თავის კარ-მიდამოთი მამას გადაწყვეტილი აქვს მარებს შესთავაზოს, თუმცა ეს ჩემთვის ძალიან უხერხული მომიჯნავე იქნება... ვილაც ხელოსანი, ჩემი დის ქმარი... აქ საოქრომკედლოს გამიხსნის... მაგრამ ჩემთვის ერთის მხრით ძალიან ხელსაყრელი იქნება, რადგანაც ჩემ ეთერს სამკაული უყვარს და, თუ რამ დასჭირდა, შორს წასვლა არ მოუწდება...

მანარეს ეთერის ხსენებაზედ თავში სისხლი აუვარდა და წამოწითლდა... სწრაფად გაბზარულ ზარს ხელი წამოავლო და, ვითომ გულცივად, სინჯვა დაუწყა...

— რა, ხომ არ გინდა შეეცადო?!. შეეკითხა დიდი მეფე... ძალიან მოხარული ვიქნებით, თუ კი დაგვისიძვედები...

მანარე ჩაფიქრდა. ატირებული მარები უეცრივ თვალ-წინ წამოუდგა და გული მოეკუმშა... იმისი თვალები ღმობიერებით აივსო, უმანკო არსება შეებრაღა, და ჟინმა მოუარა ამოეკოცნა სველი თვალები და ამ გზით ამოემშრალებინა...

მერე მანარეს სახე მოექუშა... ეტყობოდა, რაღაც სულიერი ბრძოლა ხდებოდა იმაში... ის მეფეებს აღარ ამჩნევდა და აღარც იმას ჰგონებოდა, რომ ხელში ზარი ეჭირა...

მეფეები შესცქეროდნენ და უკვირდით იმის სახის ცვალებადება...

მანარემ გადასწყვიტა ქედის მოუხრელობა... ეთერი თუმცა უფრო ძლიერად უყვარდა, მაგრამ ასეთ იმისგან გაწბილებას ვერ შეუტრიგდებოდა და...

— დეე, თავის თვალთ ნახოს, რო უღირსი არ ვყოფილვარ!..— წამოიძახა უსიტყვოდ და მარჯვენა ხელი, რომელშიაც ზარი ეჭირა, ამ გადაწყვეტილების ნიშნად მედგრად ჩაიქნა...

მოისმა გულ-შემზარავი ჟღერიალი და შემდეგ ნაწილობრივი წკრიალი... საღტად დარჩნენ მეფეები ამ სანახაობით... მანარე გამოერკვია ამ ჟღერიალ-წკრიალზე და... ამ დროს მარები შემოვარდა ხმაურობაზე გულ-გახეთქილი და შეჰყვირა:

— რა მოხდა?!

მანარე სწრაფად გადახტა მარებისკენ და ხელი შეაშველა და უთხრა:

— მეფის ასულო, ნუ გამიწყრები!.. ვეცდები, თუ მე არა, გიპოვო გამთე-

სხელებელი...

თუ ისეთი ნაზი ხმით უთხრა მანარემ მარებს, რომ ის სწრაფად გონს მოვიდა და სხეულში რაღაც სიამემ გაურბინა... კარგია მანარემ ეს მოახერხა, თორემ მარები, თუ იქვე გულწასული არ დაეცემოდა, აფთარსავით მაინც თავბირს გამოკაწრავდა მანარეს, როცა შუაზე გადაშლილი ზარი მარმარელოს იატაკზე დაინახა...

მეფეები ჯერ განცვიფრებულები დარჩნენ... მარეხის შემოსვლაზედ ფერო ვალათ... შეეშინდათ, ველარ აიტანსო და, როცა დაინახეს, რომ მარეხმა ბოლოს მშვიდად უპასუხა:

— იმედი მაქვსო!..

ორივემ ხარხარი დაიწყო...

— უგულოს ეგონა, ზარსაც ისე სწრაფად გაამთელებდა, როგორის სისწრაფითაც რაშს ზურგზედ მოახტა!.. თითქმის ორივემ ერთათ წამოიძახა...

მახარემ კი ნამტვრევები სიყვარულით ააგროვა, სუზანი სთხოვა მარეხს, რომელმაც სწრაფად მოუტანა, შიგ გამოახვია და სთქვა:

— ეხლავე შევეცდები, თუმცა იმედი არა მაქვს, თუ ნებას მომცემთ და ადგილს მიჩვენებთ, სად არის საოქრომქედლო...

— ააარა... ჯერ ვერ გავიშვებთ, ვიდრე რაშის გახედვის ამბავს არ გვიამბობ!.. თითქმის ერთად უთხრა ორივე მეფემ მახარეს...

— ჯერ გვიამბე და შემდეგ...

— რა გვიამბოთ, როცა თქვენი თვალით ჰნახეთ ყველაფერი?! მერე კი, როცა ორივე მდინარეში გადავვარდით და თვალთ მიგეფარენით... დაიწყო მახარემ... ზვირთებმა მოგვიტაცა... ამას არ მოველოდი, რომ რაში იმ კონცხიდან შიგ ზვირთებში გადაეშვებოდა... მეგონა, დაინახავდა თუ არა აზვირთებულ მდინარეს, მაშინვე გაუხვევდა საითმე, მაგრამ იმან კი, როგორც ჰნახეთ, შიგ გადაეშო... როცა გონება მოვიკრიფე, დავინახე, რომ კარგა მოშორებით განივრად იშლებოდა მდინარე და მაშინვე განვიზარახე იქამდის ჯერ-ჯერობით არ მიმეშო, რაგანაც იქ შეიძლებოდა ისევე ნაპირზე გასულიყო და ვინ იცის, ისე ჩქარა ვერ დამემორჩილებინა, როგორც წყლის საშუალებით შეიძლებოდა... მაშინვე ზურგი გავუნთავისუფლე და ძუა ხელზე დავიხვიე. მდინარემ მომიტაცა და მძიმედ, მაგრამ თან და თან რაშმა ცოტა პირი იბრუნა ჯერ ცერად ნაპირისკენ, მერე პირდაპირ და ცოტა ხნის შემდეგ სწრაფად ძალაუნებურად პირი აღმა ჰქმნა... აი, მაშინ დაიწყო იმისი ბრძოლა... ცდილობდა გაერღვია ზვირთები, მაგრამ ფრუტუნით, ფრთხილად ვერას ხდებოდა... ჩემის სიმძიმით ნალოსავის კუდზე ვიყავი მობმული და იმასაც კი ვერ ახერხებდა, პირი ნაპირისკენ ექმნა... თან და თან კი გაშლილ ადგილს ვუახლოვდებოდი... როცა შევატყე, რომ რაში უკვე მოიქანცა და, თუ ცოტა ხანს კიდევ ასეთ ბრძოლაში ვამყოფე, სულ დაილუპება, მაშინ მეც შევებრძოლე ზვირთებს... უკვე გაშლილ მდინარეში ვიყავით და ზვირთი ისე ძლიერი აღარ იყო... ჩქარა ძუის მაგივრად ფამფარი ჩავიგდე ხელში. კიდევ მდინარის დახმარებით ამ გზით პირი ცერად ვაქმნევინე და ბრძოლა შევეუსუმბუქე. რაკი ოდნავი შვება იგრძნო და ნაპირი დაინახა, უკანასკნელი ძალა მოიკრიფა და ნაპირ-

რისკენ მიაშურა... მეც მხარ და მხარ მივდეგდი და ხელის შეხებით ვამხნევებდი... აღარ მიწყრებოდა რაში. როცა ნაპირის ახლოს ფეხი მდინარის ძირს მოჰკიდა, უკანასკნელი ძალა მოიკრიფა და გაეშურა ნაპირისკენ... მაგრამ წყალი ჯერ კიდევ მუტლამდის სწვდებოდა, რომ შესდგა, სხეულის თრთოლვა აუვარდა...

მაშინვე დაფუზილე ზურგი, გვერდები, კული დაფუქიძე. გავაც ვადფუზილე და მხოლოდ მაშინ წინ დავუდექი... თითქოს არაფერს ჰხედავსო, ისე იცქირებოდა გაშტერებული თვალებით... დახელოვის შემდეგ ტანის თრთოლვა შეუდგა... ახლა ყურები დაფუქიძე, თვალის ქუთუთოები და ქუთუთოების გარშემო დაფუსრისე და შემდეგ კისერი ჩავუზილე... ისევ წინ დავუდექი და აღერსით ნესტოები მოფუზილე... რაში თითქოს გამოერკვა... ლმოზიერად შემომხედა... ძლიერად დაიქიხინა და ტუჩებით სახის ცმუცვნა დამიწყო...

ამას მოველოდი და ესეც მოხდა... რამდენი ცხენიც გამიხედნია, ყოველთვის ამით გათავებულა, და რაკი რაშის გახედნავაც ამით გათავდა, მაშინვე წელიდგან საბელი შევისენ... კისერზე შევაბი და საცხვირე გაფუკეთე... სწრაფად ზურგზე მოვექეცი და დამორჩილებული რაში ჩემ ნებას ასრულებდა... აქით წამოსვლა უკვე გვიანდა იყო და ამისთვის მეჯოგებთან წაველი...

რაში ძალიან კარგია და შეფუყვარდი კიდევაც... ეხლა მე რომ დამინახოს, კიხინს მორთავს და სიხარულით ტუჩებით სხეულის ცმაკუნს დამიწყებს... წინად კი კბილებით დაგლეჯას მიპირობდა...

12

როცა დიდის საჩუქრებით და გახედნილი რაშით ჩრდილოელნი გაისტუმრეს, მახარემ სუზანში გახვეული ზარის ნამტერევეები განგებ მომხადებულ საოქრომქედლოში გადატანა უთხრა მეფეებს და მარენს...

— როგორც დაგპირდით, უნდა ეს ზარი გავამთელო, მაგრამ ამისთვის დამქირდება ჩემი ძმად-ნათიცი მოვიყვანო... იმედი მაქვს დამთანხმდება... ეხლა, როგორც მახსოვს, ის ხშირად იმეორებდა, რაღაც ხმებზე, ლითონზე... ტყეში შემხვდა... ძმად გავიფიცენით... ერთხელ კიდევაც სთქვა ოქრომქედლის შეგირდი ვარო. ვიმაღლები იმიტომა, რომ ჩემ მამობილს სულ გავუფლანგე, რაც კი რამ ჰქონდაო, და ეხლა სანამ სამაგეროს არ ვიშოვი, ისე ველარ ვერჩვენებია...

— მახარე ხომ არ ქვიან შენ ძმობილს... ჰკითხა ნადირ მეფემ...

— ლომა ჰქვიან... იქნება მახარეც ერქვას, არ ვიცი...

მარენი კი სულ სხვას ფიქრობდა... „განგებ იგონებს, რომ თავიდგან მომიშოროს“ და დანადვლიანდა...

მახარემ შეჰხედა მარებს და, რა დაინახა იმისი დაღვრემილი სახე, უთხრა:
— მეფის ასულაო, გაძლევ პირობას, ზარი ხუთ დღეში გამთელებული იქმ-
ნება...

მახარეს ძალიან უნდოდა დედოფლის ნახვა... უკანასკნელ ზეიმებში მონაწი-
ლეობა არ მიუღია... არ იცოდა, თუ სად იყო. ვერც ეკითხნა. ეშინოდა თავისი
თავი გამოემჟღავნებინა, რადგანაც მაშინ დედოფალს ისე თამამად ვეღარ ელაპა-
რაკებოდა... უნდოდა ბოლომდის „უგულო“ სახელად შეჰრჩენოდა და ამისთვის
არჩია ირემა ამ საქმეში ჩაერია და იმისთვის მახარე ეწოდნა... მაგრამ ესაც კარ-
გად იცოდა, რომ ირემა მეფე ნადირას ვერ ეჩვენებოდა, რადგანაც ის მაშინვე
იცნობდა. ირემა ისე არ შეიცვალა, როგორც მახარე... ეს გარემოება ცოტათი
ართულებდა საქმეს... მაგრამ ამისთვისაც გამოსასვლელი იპოვა. ირემას საოქრო-
მჭედლოში ამყოფებდა დღე და ღამ და, როცა ზარს ხელმეორედ ჩამოასხავდა,
მაღვით გაისტუმრებდა... სხვა პირობით არც ირემა წამოჰყვებოდა...

სულ ხუთი დღე არ გასულა ამ ლაპარაკის შემდეგ, რომ ახლად ჩამოსხმული
ზარი თავის პირვანდელ სახით და ხმით მახარემ მარებს მიუტანა და უთხრა:

— მეფის ასულაო, მიიღე ეს ზარი რის გამთელებაც შე დამავალე...

— რის გამთელებაშიაც სხვა დაიხმარე განა, უგულოვ?!.

— სამწუხაროდ! უიმისოდ შენ სურვილს ვერ შევასრულებდი...

— მერე სად არის ის?!

— წავიდა... მხოლოდ ამ პირობით გამომყვა და იმუშავა...

— მერე სასყიდელი არ მიეცი?!

— ჩემი ძმობა აქვს იმას ხელთ... მეტი სასყიდელი არ შემეძლო მიმეცა...

— თავის მამობილის ქონებას შენი ძმობა ხომ ვერ აუყენებს?!. შენ კი სთქვი:

„გაფლანგულს რო შეაგროვებს, მხოლოდ მაშინ დაუბრუნდება თავის მამობილ-
სო!...“

— სწორედ მაგრე სთქვა.

— მაშ ჩვენ მივცემდით, რო გეჩვენებინა და ჩქარა დაუბრუნდებოდა თავის
მამობილს... აგერ მამა-ჩემი და ნადირაც მოდიან, ისენიც ამასვე გეტყვიან...

— რაო, რაო, შვილო?!. შეეკითხა დიდი მეფე, როცა მარების ხმა გაიგო-
ნა...

— მამავ, აი, გამთელებული ზარი!..

— რას გვეუბნები?!. უკვე?!. ორნივე მეფე შეეკითხა თითქმის ერთ დროს...

— აბა, გაგვაგონეთ მაგისი ხმა...

— უგულოვ, მე არ ვიცი მაგისი მოხმარება... შენ თუ მასწავლი?!. ეშმაკუ-
რად შეეკითხა მარები...

— ოო, დიდის სიამოვნებით!.. წუხელის იმან მასწავლა წასვლის წინ...

— უეჭველია, მაგრე იქმნებოდა, თორემ რად გვინდოდა ზარი, თუ კი ვერ მოვიხმარდით... სიცილითვე უთხრა მარეხმა...

მარეხი ამ ხუთი დღის განმავლობაში შალვით უგულოს ფეხის ფეხად უკან-უკან დასდევდა. გული ნებას არ აძლევდა, რომ უგულო ისევ ის მახარე არ ყოფილიყოს, რომელმაც ეს ზარი გააკეთაო. და მართლაც თავის თვალთ ნახა, რომ მახარე „უგულო“ იყო და ის ვილაც რომ მოიყვანა, ის კიდევ ირემა... მარეხიც მახარესავით იძინებდა და ღამე კი ფხიზლობდა და საოქრო-მჭედლოს სანათურით-გან შესცქეროდა... იქიდგან კი კარგად ჰხედავდა, თუ მახარე როგორ მუშაობდა გაჩაღებულ ქურის შუქზე და ირემა კიდევ როგორ იმასავით თვალე დაჯყეტილი უცქეროდა... ირემას მუშაობა მხოლოდ ხანდისხან საბერველის დარხევაში იყო... ისაც ხშირად ავიწყდებოდა...

მახარემ აამღერა ზარი!...

ორივე მეფე განცვიფრდა, ისე ემცნაურათ ხმა... მარეხი კი... აღტაცებულმა ზარი გულში ჩაიკრა და წამოიძახა...

— ისევ ის სული უდგია, ისევ ის!..

— უგულოვ, სწორედ თვალთმაქცი ჰყოფილხარ!.. წამოიძახა ნადირ მეფემ... ვხლა ვამაყობ კიდევაც რომ...

— ეს ხომ სხვამ გაამთელა!.. შეაწყვეტინა სიტყვა მახარემ...

— მერე სად არის ის სხვა?!.

— შენს მეტი ჩვენ სხვა არავინ გვინდა!.. დაუმატა დიდმა მეფემ...

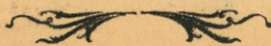
— ის სხვა ისევ წავიდა... მხოლოდ ჩემი თხოვნით გაამთელა...

— მერე სასყიდლად მხოლოდ ხელში თავისი ძმობა მიუცია უგულოს, როდესაც იმ სხვას მამობილის გაფლანგულ ქონების ანაზღაურება უნდა!.. სიცილით დაუმატა მარეხმა...

მახარე შეკრთა... იგრძნო, რომ უნებურად ბევრი მახე დაიგო და...

— მარეხ, რატომ არ მოაყვანინებ მაგ ზარის გამთელებელს?!. აკი აღთქმა გაქვს დადებული: ცოლად გაჰყვე, ვინც ზარს გაგამთელეს!..

— ძმაო ნადირ, მზათა ვარ აღთქმა შევასრულო, მაგრამ იმის აღთქმა არ დამიდგია, რომ ძალად შევართვევინო თავი!.. რაკი იმას არ ვუნდივარ, მაშინ მეც ხსნილი ვარ აღთქმისგან... მე ხომ, აი, იმის სული ხელთ მიჭირავს!.. დაუმატა და სიამოვნებით ვადიკასკასა...

დ. თურდოსაირელი

ნ უ ნ უ

(ძღვანად ნინო ხომასურობის ასულს)

მოულოდნელად, სიზმარივით მსუბუქად შემოიპარა ჩემს ცხოვრებაში ნუნუ... ანაზღად შემოშანათა თვალები და ქალწულებრივ სიყვარულმა დაილაპარაკა იმ თვალთა კვესებით.

მე ბედნიერების ცრემლები წამომსკდნენ, სასწაულებრივ გარდაიქცნენ მერცხლებად, აიჭრნენ ცაში და ჩაიჭიკიკიეს:

თქვენ ვარსკვლავებო, თქვენ შვის სხივებო, თქვენ ნაკადებო, თქვენ ყვავილებო—ყველამ აქეთ, აღიდეთ ნუნუსა და ობოლი მგონის სიყვარული.. ყველამ ილოცეთ მათი დაუსრულებელი ნეტარებისთვის.

* * *

შორეულ სატრფოზე ოცნებობა ხომ იცით? ამ ოცნებასავით მომხიბლავი იყო ნუნუს ხმა, როდესაც იგი გამეხმაურა ხეაშიადის გასამელავნებლად...

„ხო, შენი ვარ, შენო“.

„ხო, შენი ვარო“—მითხრა მან და ასე მეგონა უეცრივ მთელი ქვეყნის ცოდვა-ბრალი გაჰქრა, მოისპო და ქვეყნად დამყარდა სათნოება, მეგობრობა, სიყვარული.

ფერიანა ნუნუ ბედნიერებისა... ღმერთებისგანაა იგი ქვეყნად გადმოგზავნილი, რომ მოაგონოს წაწყმენდილთ სასუფეველი... რომ იხსნას კაცობრიობა ცოდვილ წუთიერ არსებობისგან და გაიტაცოს ვარსკვლოვან უკვდავებისკენ.

* * *

ვწევარ გულ-აღმა მინდვრად გაქრილი და ვოცნებობ ნუნუსზე. მთელი დამე ვწევარ მოქათქათე, გაბადრული მთვარის პირდაპირ და გულს მისვენია ნუნუს

წერილი... შორს ატეხილს ქალაში ვილაცა უკრავს სალამურს... შორით-შორს ვილაცა სიყვარულით აკვნესებს სალამურს, მაგრამ არ უგდებ ყურს... არ მივდევ ცრემლებივით მთრთოლავ სალამურის ბგერას, რადგან გულს მისვენია წერილი ნუნუსი... მუსიკის სმენა მიყვარდა, როცა ჩემი გული შემოდგომურად იყო დაღვრემილი და კაეშნის ცრემლებით მონისლული... ნაღვლის გასაქარვებლად მიყვარდა მუსიკა და დღეს მუსიკა თვით ჩემშია... ჩემი გულია ხმა-ტკბილ ქნარად გადაქცეული და ისა მღერის... დაუგდეთ ყური, კარგა დაუგდეთ რას მოგვითხრობს ისა...

* * *

ჩემი გული მღერის: ბუნება უზარმაზარი ფერად ნახატთა ალბომია. შიგ მრავალი სურათია, თუმცა ყველა ერთ და იმავე პირისა. ნუნუა ყველა სურათში გამონაკვეთული სხვა და სხვა ჟამს.

ყვავილები—ნუნუს სურათებია.

ვარსკვლავები—ნუნუს ხატებაა.

ლაჟვარდი—ისიც ნუნუს სახებაა.

ჩემთან არაა ამ ჟამად ნუნუ, მაგრამ მე ვხედავ მისს უთვალავ სურათებს... მე ველაპარაკები მას სასოებით და მგონია, რომ იგიც მიპასუხებს.

ჩემთან არაა ნუნუ, ჩაგრამ ჩემთანაა მისი ბრწყინვალე ტკბილი სული და იგი მიმღერის უქკნობელ, გარღუვალ სიყვარულზე...

* * *

ხო, შენი ვარ, შენია“—მომიჟღურტულა ნუნუმ და მინდა წარმოვიდგინო, სურათ-ნაკვთად აღვადგინო ის ბგერა, რომლითაც მითხრა ნუნუმ ეს ალექმის, ოქროს სიტყვები. მინდა მოვიგონო ნუნუს კილოს იერი, როცა ამ სიტყვებით ბედნიერების ცა გამომიკაშკაშა და ვერ ვახერხებ...

ახ, მახარე, მახარე, შიო არაგვისპირელის მახარე, ობოლი ტლუ ვინმე იყო მახარე, მაგრამ გაბედნიერდა მით, რომ დაიჭირა თვისი სატრფოს ეთერის ხმა. მიუწვდომელი იყო მისთვის მეფის ასულის ეთერის ბგერანი, მაგრამ სიყვარული მეფის სასახლის ბურჯებზე უმაღლესია და ამ სიყვარულმა ლითონში ჩამოასხმევინა ეთერის ღვთაებრივი ბგერანი და ისმენდა მას ყოველთვის, როცა მოისურვებდა...

მე ვერ მომიგონებია წკრიალი ნუნუს ხმისა და ვოცნებობ იმ წუთზე, როცა შემხვდებო და გამიმეორებს ბედნიერების მარგალიტებით მოთვალულს სიტყვებს.

* * *

წინეთ მწამდა, ვითომც არსებობდა ვინმე უხილავი, დიადი მხატვარი, რომელიც ჯადოსნური ყალმის მოსმით ალამაზებდა დედა-ბუნებას, ამკვერებდა სიყვარულს, ეშხით აკვესებდა ჩემი ძველი სატრფოს თვალებს, რომელნიც მარადიულ ამოცანად მიმაჩნდნენ...

დღეს დავრწმუნდი, რომ ყველაფერი ცდუნება და ზმანებაა... სინამდვილე და ქეშმარიტება მხოლოდ ნუნუ ყოფილა...

ხელოვნებამ ყველას თავი უნდა მიანებოს და მარტოოდენ ნუნუს სახება უკვდავ ჰყოს...

მარადისობის ეტრატზე სხვა არა აღიბეჭდება რა, გარდა ნუნუს მშვენებისა.

გაივლის ჟამი, მრავალი ახალი გაზაფხული აღმართავს საგარიჟრაჟო ალამს, ახალ-ახალი სიყვარულის ლოცვები დაიწერება, მაგრამ ყველგან ჩაქსოვილი იქნება ზღაპრები ნუნუსზე, ლეგენდები ნუნუსზე... პოემები და ნაწევრები...

* * *

Вся лекция
Илл. Дедосеева
Тришукоба

სიხარული, სიცოცხლე, მზე, სიყვარული—ყველაფერი ნუნუსია და მისს გარეშე არ არსებობს აღარაფერი.

ნუნუს შემყურეს მავიწყდება ძველი სატრფო, ძველი ლოცვები, ძველი იმედები...

ჩემი ცხოვრების ნისლოვან გარიჟრაჟისას შემიყვარდა მე ძველი სატრფო უსიკო, მაგრამ გაზაფხულის ყვავილოვან სიზმრის გრძნეულებით შემომეპარა ნუნუს სიყვარული და გამკრთალდა, გაჰქრა უსიკოს სახება.

მე უკანასკნელად ვიღებ მისს სურათს და ცრემლ-მორეული ვეჭურჩულები:

— უსიკო, უსიკო, ნუ გამიწყრები, ნუ დამემღურები გეთაყვანე, ნუ მისაყვედურებ, რომ ნუნუ შევიყვარე... დედოფალია იგი ყვავილებისა... ღმერთია იგი ვარსკვლავებისა და არ შემეძლო მისი შეუყვარებლობა... მშვიდობით კეთილო, მშვიდობით ძველო მეგობარო, ნუ დამიწყევლი ნუნუს, რომელმაც ახალი ცა გამიხსნა, ახალი ლოცვები წარმომათქმევინა, ახალი გაზაფხული ამიყვავილა... ახალი ღმერთი შემაყვარა...

* * *

ვიშ, ნეტარებაგ, ვიშ!.. ის მოდის, მორკმით მოემართება ნუნუ და ყველა მას ეგებება:

— გზა, გზა, ნუნუ მოდის!—ჟივილ-ხივილით ჰხედებიან ფრინველები...

— გზა, გზა, ნუნუ მოცქრიალობს!— ელურტულ-რაკრაკით ჩხრიალებენ ნაკად-წყარონი...

— გზა, გზა, ნუნუ მონარნარებს!— საამო სურნელთა კმევით შრიალებენ ვარდ-ყვავილები...

— გზა, გზა, ნუნუ მომაისობს!— ეხმაურება მათ ჩემი გული და ჭარბ ღხენით ააზატებული ჰაეროვან კოცნას უგზავნის მთელს ქვეყნიერებას.

6 მაკამობისთვე, 1920 წ.

დემნა შენგელაია

ანდრო სავანელი

ჩემს ძვირფას დედიკვს ოღდა ფარნაო-
 ნის ახულის ზხვანას.

დემნა შენგელაია.

I

საშინელება იყო ბარდლა, რომელიც ძვირფასმა ლილიმ აჩუქა უკვე ცნობილ მწერალს ანდრო სავანელს. მისი მოკუთხული შუბლი, ზედ შუბლის თავზე ღორის კულივით ამოსული წითელი თმა, უზარმაზარი სისხლის გამყინავი მწვანე, უაზრო და იდიოტური, თითქოს შუშის თვალები საშინლად ციალებდნენ უშველებელ თვალის უბეებში და მათი ისრები სულში მარმარა ბებუთივით, გველის ტანივით ცივად მისრიალებდნენ და მით უსაზღვრო უმწეობას აგრძნობინებდნენ ადამიანს.

ო, რა გატაცებით ოცნებობდნენ ლილი და ანდრო მომავალ შვილზე! იგი მზის აბურბუშელავებულ სხივებივით თმებითა და ცისფერ ყუყუნა თვალებით უნდა ყოფილიყო შემკული, რომელსაც მზექაბუკი უნდა რქმეოდა სახელად თუ ვაჟი იქნებოდა და ყუყუნა თუ ქალი. და აი ლილი, როცა ანდრო დილა ადრიანად სადმე საქმეზე წავიდოდა, საწოლ ოთახში მარტო დარჩენილი, ჯერ კიდევ თბილ ლოგინში ნებიერ ზმორებით წამოჯდებოდა, შიშველს, შავგვრემან მკლავებს კისერზე რკალივით ნახად შემოიხვევდა, თავის შერხევით ნაბადივით შავს დალალებს უკან გადიყრიდა და თვალზე გარინდებული, შეფიქრიანებული ყურს უგდებდა გაყუჩებით, თუ როგორ იქმნებოდა მასში ახალი სიცოცხლე და თუ როგორ საზრდოობდა ის უცხო და სასურველი მისი სულითა და სისხლით. და ლილი ოცნებითა და რაღაც გამოურკვეველის უსაზღვრო წყურვილით მიბნედილი ყურთბალიშს ჟინიანად, უსაზღვრო ვნებით მიეკვრებოდა, ხოლმე დედობრივობას მონატრებული და მისი სათუთი ოცნებანი და ქალწულებრივი სინაზე, რომელიც სავარელ ანდროს ისე გატაცებით მიართვა ზვარაკად, ამ მომავალ შვილში უნდა განხორციელებულიყო.

— ჩემი შვილი!.. ჩემი შვილი!.. — ჩურჩულებდა იგი უსაზღვრო სინაზით თითქოს ვილაცას მოუწოდებდა იღუმალ ბურუსიდან და მთელი სულით შორეულად ელერსებოდა ჯერ კიდევ უხილავს არსებას.

როგორი სულის კანკალით მოელოდა ანდრო მის დაბადებას, როგორი გრძობით!.. და, როდესაც თავწაქრულმა ბებია-ქალმა მას ახლად დაბადებული, თეთრ შესახვევებში შებუნდილი ბაილი მოუყვანა ჯერ კიდევ წითელი და საშინელ თვალვებ დახუჭული, რომელიც მაიმუნის ლეკვს უფრო მოაგავდა, ვიდრე ადამიანს, მან პირი შეებრუნა და კედელზე მიყრდნობილმა, აცახცახებულმა ქვითინი დაიწყო.

ამ დღიდან ჩაისახა ანდროში მისდამი საშინელი ზიზღი და აუღელვებლივ ვერ იგონებდა რომ მას, მშვენიერების გატაცებულ მოტრფიალეს, ასეთი მახინჯი, ბუნებისაგან დასჯილი შვილი ჰყავდა.

და ანდროს, თავიდან რომ მოეცილებინა იგი, რომელიც მას მხოლოდ ოცნებათა სასტიკ დამსხვრევას აგონებდა, მაშინვე ძიძას გააბარა; არ იგონებდა მას, მაგრამ იგი აბეზრდა, განუყრელად ეტმანებოდა მის მეხსიერებას თავისი ბაყაყის ტანივით საზიზღარი მოგონებით და ჰგრძნობდა ანდრო, იცოდა რომ ის მისი საკუთარი შვილი იყო, მის სახელს ატარებდა თავის სიმახინჯეში და არ ჰშორდებოდა ამ საშინელებაზე ფიქრი მის გონებას, თითქოს იგი მისმა სიმახინჯემ შეიპყრო, დაიმონავა მისი ოცნებითა და ზღაპრულ ჯადოსნურობით აღსავსე გონება და მით დააბეჩავა იგი, გააღატაკა.

ანდროს გულგრილად არ შეეძლო ეფიქრა იმაზე რომ ერთ დღეს უნდა მოეყვანა იგი სახლში, როგორც თანასწორი, სრულუფლებიანი წევრი მისი ოჯახისა, როგორც ნაწილი მისი სულისა.

და ლილის მოსიყვარულე გულმა იგრძნო ყოველივე ეს და დამნაშავესავით, თითქოს მისი ბრალი ყოფილიყოს ასეთი საშინელების ამ ოჯახში შემოქრა, სკდილობდა დაევიწყებინა მისთვის ამ საშინელ ბავშვის არსებობა და განსაკუთრებული აღუღუნებული სინაზით ეკიდებოდა მას; და ანდროც გაიტაცა ამ გაძლიერებულმა აღმა, რომელიც ლილიმ აღძრა თავისში უფრო მკვეთრად ანდროს მიმართ, შთანთქა იგი თავის ალერსში და ანდრომ მთელი თავისი სწრაფვა და სულის უბეში ნალოლიავები ნაზი ოცნებანი ლილიში გადიტანა, იქ გადარგო და ამაში ჰპოვებდა თავდავიწყებასა და ნუგეშს.

და აი გავიდა თორმეტი წელიწადი ამ საშინელ მოლოდინში და გაწამებაში; ბარდლა უკვე თორმეტი წლის იყო, იგი გაიზარდა და აუცილებელი შეიქმნა მისი მოყვანა. იგი თორმეტი წლის იყო და ენა ჯერ კიდევ ვერ ამოედგა და მხოლოდ უმნო ზმუილი და რამდენიმე უაზრო ხმების გამოცემა იცოდა, რომელიც ტვინს

ალარ მოდიოდნენ, როგორც უწინ და თუ ვინმე მოვიდოდა სცდილობდა მათ
შეიძლება მალე წასულიყო, რადგან სულში საშინელი აცრუება და სიცივე სად-
გურდებოდა.

ამიერიდან ყველა უფროსხოდა მასთან სტუმრობას.

მთელ ქალაქში გავარდა ხმა, რომ ანდროს სახლში უბესკრულიანი, გადმოკუ-
სული თვალები და საშინელი ღმუილი მეფობს, რომელიც სისხლს ჰყინავს და
გონებას ახშობს.

— საკმარისია მისი შეხედვა, რომ გულში გზა-აუხვეველი და უმწეო სასო-
წარკვეთილება იგრძნო!..— ამბობდნენ ისინი...

— მისი ღმუილი ტვინს უმღვრევს ადამიანს, მის გაგონებაზე მზად ხარ გაე-
ქანო და კედელს შეასხა ტვინი ისე აუტანელია მისი ზმუილი!..— ამბობდნენ...

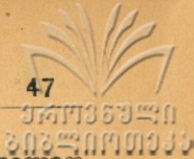
— მისი შეხებით, თითქოს საგანი შინაარსსა ჰკარგავს და რალაც სასაცილო,
გამოფიტული რჩება, თითქოს ტერმიტებმა დახრილეს იგი და საკმარისია უბრალო
ხელის შეხება, რომ პაპიროსის ფერფლივით დაიშალოს!..— ამბობდნენ...

და ეს ხმები დაძრწოდნენ ოჯახიდან ოჯახში, იკრებოდნენ ღამით ფანჯრე-
ბის გამოხურულ დარბაზებში, მიძვრებოდნენ კარების გასაღებ ხვრელში და იკლა-
კნებოდნენ, იგრიხებოდნენ ისე, როგორც გვალვიან შუადღით ლოდ ქვეშ შეფორ-
თებული მორიელი, რომელიც ვისიმე მოშხამვის განუსაზღვრელ ჟინით იკრუნ-
ჩხება ხოლმე.

ასეთი იყო ბარდლა და, თითქოს ცეცხლიც, რომელიც გულუხვ მასპინძლის
ბუხარში მუდამ სულის გამახალისებლადა გუგუნებდა, არ ენთებოდა ისე, როგორც
უწინ, მისი ალი არ ეხვეოდა ისე ნაზად, ცეცხლეულ ალერსით შეშის ნამორებს,
როგორც უწინ. თითქოს ბარდლამ დალია, შესვა იგი, დათვრა მისით და მით ბუ-
ხარს სიმხიარულე და მხურვალეა წაართვა. თითქოს მან გაჰყინა იგი, გააცივა
თავისი საშინელი უაზრობით მოციალე მწვანე თვალებით. შეშები, თითქოს სველი
იყვნენ, არ ეკიდებოდნენ და შიშინით ბოლავდნენ ბუხარში, ბუხრიდან ოთახში
და ყველას თვალებსა სთხრიდა აუტანელი ბოლი.

ერთ ნოემბრის ნაცრის-ფერ დღეს მოიყვანა იგი ძიძამ... არა კი არ მოუყვა-
ნიათ, ჩამოვარდა იგი საშინელი ღმუილით, თითქოს ალემასტრით შელესილი ჭე-
რი ჩამოიქცა თავისი დაკბილული ტკეჩებითა და გრძელ ვიწრო ყავრებით და ან-
დროს სახლში დაიწყო ფორთხვა და ღმუილი. იგი მეხივით დაასკდა ანდროს სულს
და გაჰყინა, გათოშა მისი სული, გააცივა ანდროს ბუხარი.

— უკაცრავად ბატონო, მაგრამ ჩვენ არ შეგვიძლია მაგის მოვლა და ღმერთ-
მა შეიძლება მოგცესთ, რომ შეინახოთ!..— სთქვა მეგრულ კილოთი მომყვანმა ახო-
ვანმა კაცმა ყაბალახ წაკრულმა ჩოხაში და ნადვლიანი თვალები მიპყრო ბარდლას.

ბარდლა მოყვანისთანავე გაბობლდა იატაკზე, მიცოცდა საშინელ ბლუილით ბუხართან, ჩაკუცქდა იქვე გათოშილ ლეკვივით და ანდრომ მაშინვე იგრძნო, რომ ბუხარი ჰქრებოდა, ცივდებოდა... მაშინვე შეუკეთა შეშა, მაგრამ ცეცხლს მაინც არ ჰქონდა სიხალისე, თუმცა იგი ისევ აენტო და აპარბალდა.

ოთახში საშინელი საცივი დასადგურდა, თითქოს ქუჩის ყინვაში და თოვლში ნაგორავი, გაყინული გათოშილი ხალხი შემოცვივდა ოთახში, ფართედ გააღეს კარები, შემოცვივდნენ და თან შემოიტანეს ზამთრის სიცივე და სინესტე თავისი დაკონკილი მაზარებითა და ქალამნებით.

ბარდლა კი უჯდა თვალზე გაბრწყინებული ბუხარს შესცქეროდა ცეცხლს ისე, თითქოს იგი თავისი უბსკრულივით უძირო თვალებითა და უაზრობით სვამდა მის სიხალისეს.

სახლში ყველა სკდილობდა ელაპარაკა და ეარა ისე, როგორც უწინ, მაგრამ ეს ასე არ ხდებოდა და თითქოს მათი განზრახ გაუფრთხილებელი ლაპარაკი და სიარული უფრო ყრუდ გაისმოდა, ისე, როგორც მეორე ოთახში მოარულ ადამიანისა.

იცინოდნენ განგებ ხმა მალლა, მაგრამ ხმა მაინც მქრქალდებოდა, ქკნებოდა და პაპიროსის ფერფლივით სკვივოდა უჩუმრად იატაკზე.

მოვიდა იგი საშინელი, გულის შემზარავი და ჩამოსახლდა ანდროს სახლში თავისი მწვანე, სულის დამსერავი გველური გვალვებით.

მოვიდა იგი, ჩამოქცეულ მღვიმის თაღით ჩამოწვა და საშინელი აცრუება და სასოების წარმკვეთი ღმუილი გამეფდა ანდროს ოჯახში.

ყველაფერი გაიყინა, გარინდა და ცივი სინესტე გაუჯდა ყოველივეს.

როიალმა ხმა დაჰკარგა და ისე ნაზად არ წკრიალებდა ლილის თითებ ქვეშ, როგორც უწინ, თითქოს ლილის თითებმაც დაჰკარგეს ის მევირცხლი მოქნილობა და ისე მარდად და ცოცხლად არ თამაშობდნენ კლავიშებზე, თითქოს თვით ლილის ხმამაც დაჰკარგა ის ნაზი, წკრიალა მუსიკალობა, რისთვისაც ასე ძლიერ უყვარდა ანდროს.

ყველაფერმა გული ჩამოიხურა, ფანჯრების მძიმე ფარდები სულს ამძიმებდნენ, მაგრამ ყველაზე საშინელი და უშნო იყო მძიმე კომოდი და რბილი სავარძლები.

როდესაც საღამოს ბინდ-ბუნდი ტუბილ რძეს მოასხურებდა ჰაერში და სარკე გაიცრიცებოდა და უსინათლოს თვალის გუვას დაემსგავსებოდა,—იგი იღუმალ ბაასს დაიწყებდა სხვა ჩამოყურსულ ოთახების ავეჯთან. ავეჯის სულები მქრქალი რძის ორთქლივით აბურუსდებოდნენ და რბილ სავარძლებში გადასვენებულნი ყურს უგდებდნენ ნაღვლიანად სარკეს, რომელიც იღუმალი ნაზი ფუსფუსით ჩურჩულობდა თუ რამდენი სახე აღბეჭდილა მასში და გულ-ამოსკვნილი უხმო ქვითინით

მოუყვებოდა მძიმე როიალსა და კომოდს, თუ როგორ წაჰშალა მასში ბარდლას საშინელ სახის აღბეჭედამ ის, სხვა ძვირფასი სახეები, რომელთა ანარეკლს ის სასოებით ინახავდა თავის ძველებურ ჩარჩოში. ოთახში რაღაც ბნელი, რაღაც იღუმალი ამოიკვნესებდა, მას ქვრივის სამოსელში შეხვეული როიალის სული აჰყვებოდა ნაზი ქვითინით, ამ ამ ქვითინს კომოდის სულის ვაჟაკური გმინვა და ისმენდნენ ამ ქვითინს ფარდის მძიმე თოკის ასაკრავზე ჩამომდრჩვალი ფანჯრის სულელები და მიცვალებულთა სუდარაში შეხვეული რბილი სავარძლები.

და ერთ ასეთ ღამის შემდეგ ანდრომ შენიშნა, რომ მისი ძველებური სარკე, რომელშიც ლილის ისე უყვარდა მასთან ერთად ჩახედვა ზედ შუა გულზე გაბზარულიყო.

ასეთი იყო ბარდლა.

ასეთი იყო მისი თვალები.

ასეთი იყო მისი ღმუილი.

ამ დღიდან შეჩერდა ანდროს შემოქმედება, ამ დღიდან გაცივდა მისი გული და არც არაფერი დაუწერია ანთებული, ცეცხლით სავსე. მისი კალმიდან ყველაფერი ნაძალადევი და პირობითი გამოდიოდა. თითქოს ის ნაპერწკალი, რომელიც მასში ისე მკაფიოდ ჰღვივოდა, ბარდლას მოსვლისთანავე ჩაჰქრა.

ამიტომ იყო, რომ მას სრულებით არ უკვირდა, რომ მან ძუძუ მოჰკვნითა თავის ძიძას ურძეობის გამო.

ღლით იგი ყველაზე ადრე დგებოდა და ერთ წუთს არ სცილდებოდა მოახლეს, დასდევდა, თავს აბეზრებდა, ფეხებში ედებოდა, რომ ეცქირნა, თუ როგორ დაასხამდა იგი ნავთს ქურაში ნახშირზე და როგორ აპარპალდებოდა ცეცხლი.

იგი ჩაცუქდებოდა ცეცხლის პირას და უცქერდა დიდხანს გატაცებით თავისი იდიოტური თვალებით და მთლად მიავიწყდებოდა ირგვლივ ყოველივე. იგი ხან გაუღიმებდა ფართო ღმილით ყურებამდე ახეულ ყბებით, ხან ხელს მოჰკიდებდა გღვივებულ ნადვერდალს, მაგრამ მაშინვე მოაშორებდა რა წუთშიც აეწვებოდა და იყო ასე მანამ, სანამ თავმოებზრებული მოახლევ არ გამოაგდებდა სამზარეულოდან.

აუწერელი იყო მისი სიხარული, როდესაც მოჯამავირემ ვირთავგას ნავთი გადაასხა და ცეცხლმოდებული პირუტყვი განწირული წრიპინით ხან აქეთ ღობეს მიასქდებოდა და ხან სახლის კედელს.

ერთ დღეს, როდესაც ღილი ანდროს გულის პერანგზე საყელოს უკრავდა, იქვე ჩაცუქებული ბარდლა რაღაც საოცარ აღტაცებით წამოიჭრა და გახარებული ღმუილით ხტუნვა დაიწყო ოთახში. ანდრო და ღილი გაკვირვებულნი უცქე-

როდნენ, მაგრამ ვერაფერი გაიგეს რა ახარებდა ასე ბარდლას და ყურადღებაც არ მიუქცევიათ მისი ასეთ საოცარ საქციელისათვის, მაგრამ ამ დღიდან დაიწყეს ლილი და მოახლემ პონა ანდროს საყულოებზე ჩამომღრჩვალ კატებისა, რასაც აუცილებლად ბარდლა სჩადიოდა, მაგრამ დატანჯული, გაწამებული ლილი უმაღლავდა ანდროს ყოველივეს, არ ეუბნებოდა, მაგრამ მან ბოლოს მაინც გაიგო ყოველივე, გაიგო და საშინელ რისხვით აეგსო და გაცეცხლებული მივარდა ბარდლას ყელში და აუცილებლად დააღრჩობდა ლილის რომ არ ეშველა.

პირუტყვებსაც ეშინოდათ მისი, ისინი თითქოს ას ნაბიჯზე იგრძნობდნენ მის სიახლოვეს და კუდამოძუებულნი, საცოდავი შიშით გარბოდნენ.

განსაკუთრებით საცოდავი იყვნენ ძაღლები. როდესაც ბარდლა საცოდავ მსხვერპლს მიაჩერდებოდა საზარელ სიჯიუტით, იგი თითქოს მისი მტკიცე ნებისყოფით დამონებული, მისი შეხედვით განგმირული, საცოდავ, გულის დამოევ წკმუტუნით კუდამოძუებული გაეგებოდა ფეხქვეშ თვალების მხდალად ხუჭვითა და თავის წინ გაწვდით, თითქოს თავში დარტყმას მოეღისო, და აი აქ დაიწყებდა თავის საშინელსა და გაუგონარს წამებას ბარდლა.

მიუხედავად ამისა მას გატაცებით უყვარდა დედა. როდესაც იგი საღმე წავიდოდა ბარდლა მთელი დღე ფეხაკრეფით, თითქოს ვილაძას ეპარებოო ისე დადიოდა ფრთხილად და ეძებდა, ეძებდა და თან ღმუოდა გულის მომკვლელოდ.

და სუსტმა, ნაწმა ლილიმ ვერ შესძლო ეზიდა ასეთი მძიმე ჯვარი თავისი სუსტი ქალური მხრებით; იგი მეტად სუსტი გამოდგა ამისათვის და საშინელ გაბრძოლებით წაიქცა გოლგოთას გზაზე. მას მეტი არ შეეძლო და ავადმყოფი, მთლად მისუსტებული ლოგინად ჩავარდა...

II

შუა ღამე იყო.

ცა ვარსკვლავებით ქართულ კაბასავით მორთულიყო.

საავადმყოფოს ფანჯრები ოდნავ იბუუტებოდნენ და შიგ გულის შემხუთავი სუნი იღვა ავადმყოფებისა და მოწამლულ ჰაერისა. ყველგან ოხვრა და გმინვა გამეფებულიყო, თავისი ბასრი ბებუთივით დამსერავი სხეულით და წკრიალა სიჩუმე მინახული გაფაციცებით უდარაჯებდა ბნელი, დიდრონი თვლებით, რომ ოდნავი ხმაურობა მოსიყვარულე დედასავით აეტაცნა ხელში და გარკვევითა და წკრიალით გადეთამაშებინა გრძელ მწუხარე დერეფნიდან დერეფნებში გამოძახილად.

— წყალი!.. წყალი!..

— დედა!.. დედა!..

— ვიწვი!.. ვიწვი!..

გაისმოდა ირგვლივ შეწუხებულ ავადმყოფთა ოხვრა და ყველგან შემალონებელი ილუმინაცია იყო დასადგურებული და სიკვდილის ცივი ლანდი ილუმინაციის ფეხაკრეფით, მოსიყვარულე სათნობის დასავით დადიოდა საწოლიდან საწოლთან, ავადმყოფიდან ავადმყოფთან, ზოგთან დაიხრებოდა ყურს მიუგდებდა და შემდეგ ისევ უჩუმრად, უსაზღვროდ მწუხარე, ნაღვლით აღსავსე, საავადმყოფოს სახაზინო ბექედ დაკრულ თეთრ ზეწარში, შეფუთნილი, რომელზედაც „ქ. თ. მიხ. ს.“ ეწერა, მეორე საწოლთან გაუჩინარდებოდა. იქ ვიღაც მომაკვდავს მიუახლოვდა, რომელიც გასაოცარი ყიყინივით ხმით ჰგმინავდა, ყური დაუგდო, ცივი ხელები შუბლზე დაადო, მერე დაღლილივით ღრმად ამოიოხრა და უსაზღვრო სევდით მოქანცულ თვალებით საათს მიაჩერდა და ყოველივე ეს ისე საშინელი და დამაფიქრებელი იყო, როგორც სიკვდილის მოლოდინი.

ანდრო კი იქვე თავით უჯდა თავის ძვირფასს და სასოწარკვეთილ გაწამებით დასცქეროდა.

ლილი!.. ო, როგორ უყვარდა მას ლილი!.. ნუ თუ ლილის საათები უკვე დათვლილია?.. ვინ დასთვალა მერე მისი საათები, ვინ?.. რომელ თითებზე გადითვალა ეს ძვირფასი და უკანასკნელი საათები ლილის სიცოცხლისა?!

გაივლიან ეს საათები და ჩაქრება ლილიც!..

მერე განა არ შეიძლება ეს საათები რომ შეაჩერონ!..

— შეაჩერეთ საათი!.. შეაჩერეთ!..—დაიკვილა მის გვერდით ვიღაცამ საშინელ განწირულებით. ანდრო ფეხზე წამოიჭრა; მერე დამშვიდებულმა, რომ ეს კვიცილი მხოლოდ მოლანდება იყო ისევ ჩაჯდა.

ის ცივი ლანდი კი თავისი მოქანცული თვალებით ისევ საათს მისჩერებოდა, ხელში ავადმყოფის მაჯა ეჭირა და თითქოს რაღაცას სთვლიდა საშინელ ჩურჩულით.

— არა, მისი ღლები ჯერ კიდევ გაგრძელდება!..—გაიფიქრა ანდრომ იმ განწირული ხმის საპასუხოდ,—ჯერ კიდევ ბევრი მოქმუხნილი ღამეები უნდა გათენდეს მისთვის. ლილი ადგება უეჭველად, ადგება და იცხოვრებენ ისევ ერთად ხელი-ხელ ჩაკიდებულნი. მაშ ისე როგორ იქნება!?. შეუძლებელია, ყოვლად შეუძლებელი!..—შეუტია მან ფიქრებით იმ განწირულ ხმას, რომელიც ისევ ჰკიოდა, რომ საათება გაეჩერებინათ და ანდრო გამოერკვა.

მერე ლილის აღერსიანი თვალებით მიაჩერდა და ლოგინთან კისერ გაწვდილ დაიხარა.

— არა, ჩემო ძვირფასო, ჩემო სასოებავ!.. შენ იცოცხლებ, იცოცხლებ!.. თორემ რა მეშველება უშენოდ!..—წაიხურჩულა მან უსაზღვრო სინაზით, თითქოს

სიტყვების მაგივრად სულით ლაპარაკობდა და გრძნობით მილულული სულელოვით თვარებით ძვირფას ავადმყოფს დააჩერდა, როგორც ეს გრძნობა მორეულმა შეყვარებულმა იცის ხოლმე სატრფოს კალთაში გაყუჩებულმა.

ეხლა სძინავს მას, სძინავს!..

მთელი სამი დღის გაწამების შემდეგ ძლივს ჩაეძინა. იგი მორჩება აუცილებლად, მორჩება!.. მაშ როგორ იქნება!?. ო, რა ადვილია სიკვდილის ხსენება და რა ძნელი მისი სიახლოვე!..

— ოჰ!.. ოჰ!..—ამოიოხრა ქალმა ძილში და საბნიდან ხელი ზევით ამოაგდო და ლოვინზე მოწყვეტით გადმოჰკიდა.

ანდრომ ხელი აღულუნებულ სინაზით გულზე წყნარად დაუსვენა.

— ო, რა ნაზი ხელებია, ძარღვები ლურჯად მოინაკვეთებიან მის სიფრიფანა კან ქვეშ!..—გაიფიქრა მან, თითქოს ეხლა დაინახა პირველად ეს ხელები და ფრთხილად დაეკონა ზედ, რომელიც მარმარილოს უფრო მოაგავდა, ვიდრე ადამიანის ხელს, მერე მცირე ხანს დააჩერდა და ნაზი გაწამებული სულთქმით ყურს უგდებდა ძვირფას ავადმყოფის მდგომარეობას და თან ჰფიქრობდა წარსულზე, იმ ტკბილ წარსულზე, რომელიც საშინელ აწმყოთი ისპობოდა, ნადგურდებოდა.

მან წუთით წარმოიდგინა, თუ როგორ მიასვენებს ამ ძვირფას ადამიანს სასაფლაომდის, თუ როგორ მიიტანს თავისი საკუთარი ხელით ამ ძვირფას ხელებს, ამ ძვირფას სხეულს თეთრ ყუთით საფლავის შავად დაღებულ გაუმადლარ ხახასთან და როგორ შეუბრალებლად დააყრიან მიწას იმ ადამიანს, რომელიც იგი მხოლოდ ნაზი ოცნებით, აღერსითა და მზის ცხოველმყოფელ ნაქარგ თქროს სხივებით ასაზრდოვებდა.

მაგრამ ყველაზე საშინელი და სასოების წარმკვეთი ის იყო, რომ ღილი თვითონვე ჰგრძნობდა სიკვდილის სიახლოვეს და, როდესაც ანდრო ნუგეშსა სცემდა და სიცოცხლეში დააიმედებდა იგი ისე საცოდავად დაიპრანჭებოდა გამხდარ ტუჩებით, რომ ანდროს გული მოუკვდებოდა, სული დაეღეოდა და სიტყვას ვერ ჰპოულობდა სალაპარაკოდ, რადგან ყველა სიტყვები, რომელიც ანდრომ იცოდა წარმოთქმისთანავე შინაარსს ჰკარგავდნენ.

ანდრო ჰგრძნობდა, რომ აქ, ამ საშინელებაში სიტყვები და მსჯელობა ზედმეტი იყო და, თითქოს ლილისთვისაც ეხლა ადამიანის სიტყვები უაზრონი და უშინაარსონი იყვნენ. აქ ყველაფერი იმსხვრეოდა და ირღვეოდა სიკვდილის შეუბრალებელ ძვლიან ხელებით და ყინვის ლოლუებივით ცივი თითებით. რომ აქ ოცნება, აზრი და სხვა მოსატანი არ იყო და აი ამ ზედმეტობის შეგნება იყო საშინელი და ამაზრზენი. აქ იყო თითქოს მოთავსებული მთელი სიცოცხლის საშინელი ლოლიკური დასკვნა და წერტილი დასმული და სხვა არაფერი... ამ წერტილს იქით არაფერი... თავდებოდა ყოველივე.

Коллектор
М.П. Дегосеева
Трудовая

გაიბზარა ძვირფასი თასი და ამ გაბზარულ თასიდან იღვრებოდა ძვირფასი სურნელოვანი, ლალის ფერი ღვინო, და აი საცაა იგი მთლად დაიკლება და შერჩება ანდროს გაბზარული თასი და დაღწეილი ოცნებანი...

ლილის გამოღვინა, შეჰხედა ანდროს და მომაკვდავის უმწეობით საცოდავად გაულიმა გამხდარი ბაგეებით, მერე ელექტრონის შუქს მიაჩერდა თავისი ლამაზი, ნამიან დიდრონ თვალეებით და ისე იყო გაყუჩებული, სევდიანი. მისჩერებოდა იგი ამ შუქს ნაღვლიან მიღამებულ თვალეებით, რომლებშიც ცრემლები თანდათან გროვდებოდნენ, იზრდებოდნენ და ელექტრონის შუქზე ტყუბ მარგალიტეით ციალობდნენ, მერე იქიდან დაგორდნენ, გაცრეცილ ლოყაზე ჩამოცურდნენ და ძვირფას ქვებივით დაცვივდნენ ბალიშზე, რომელმაც ხარბად შეიშრო ისინი.

ანდრომ თვალეები ვერ გაუმაგრა ლილის ცრემლებს და ზევით აიხედა. მის გულში თითქოს რაღაც საშინელი მოიმუშტა და სულთქმა შეკრული ცრემლით სახსე თვალეებით, ტუჩმიკვნიტილი იჯდა მუნჯივით.

ლილიმ ელექტრონს თვალეები მოაშორა და ანდროს მიაჩერდა, ანდრომ იგრძნო მისი თვალეები, მეტი ველარ მოითმინა და ცრემლები რომ დაემალა მის ნასიხარ ტუჩებს დაეკონა და მისმა ტუჩებმა ოდნავ იგრძნეს ლილის ავადმყოფი ტუჩების სუსტი პასუხი, მერე მოსცილდა და ისე ჩააცივდა მუდართთა და მოსიყვარულე თვალეებით. ლილიმ უცქირა ანდროს გულდაწყვეტილი ნაღვლიანი თვალეებით, უცქირა და მერე ღრმად ამოიოხრა.

— მიშველე ანდრო, შენ გენაცვალე, მიშველე!.. — წამოიძახა უსაზღვრო გრძობით, მისუსტებული ხმით სასოების დამკარგავად და ანდროს, თითქოს მძიმე ურო დაარტყესო თავში, ისე გარინდდა; იგი ერთი პირობა უმიზნოდ, გველ-ნაკბენივით წამოიჭრა, ერთ ადგილას აფუსფუსდა და ისევ ჩაჯდა; ლილი კი ისევ განაგრძობდა გულის მომკლავად: — ეგ არის შენი სიყვარული, გატაცებით რომ მეფიცებოდი?... მიშველე ანდრო, მიშველე!.. ხომ ხედავ ვკვდები!.. — შეხვეწე ყველას, დაუჩოქე და შეევედრე ყველას, გამვლელ-გამომვლელთ და მაპატიებენ, მომიტევენ სიცოცხლეს. ყველამ რომ ერთად დაიჩოქოს და გულის სიღრმიდან ამოვარდნილი მუდართთ შეევედრონ უფალს მოვრჩები, ავდგები და ვიცოცხლებ შენთან ჩემო ანდრო, შენთან, სულ თვალეებში გიკქერ, ფხვ-ქვეშ გაგეშლები!.. — ევედრებოდა იგი სასოწარკვეთილი, ბოღმა მოწოლილი და გამხდარი ნაზი ხელები კანკალით ანდროსაკენ გაიწოდა გულის დამღვე უმწეობით.

ანდრო საშინელმა უმწეობამ და სიბრალოლმა შეიპყრო, სცადა თავის შემაგრება, მაგრამ მეტი ვერ შესძლო და ლილის სასთუმალში აქვითინებული დაემხო და სტიროდა უხერხულად, უშნოდ, მთელი ტანის ცახცახით ისე, როგორც ეს ტირილს მიუჩვევლმა მამაკაცებმა იციან ხოლომე.

იქ მომაკვდავმა უკანასკნელად ამოვიმინა და მიყურდა ლოგინი. მის გვერდით მჯდომი ვილაცის ლანდი საავადმყოფოს ზეწარში შეხვეული, რომელზედაც სახაზინო ბეჭედი ეკრა ასოებით: „ქ. თ. მიხ. ს.“ იღუმალად წამოდგა, თითქოს დალილობით ღრმად ამოიოხრა და მოქანცულ, ბნელ ჯურღმულებიან შემოხედვით მიავლ-მოავლო თვალი ნაღვლიანად საავადმყოფოს და რიგზე გამწკრივებულ წამების საწოლებს.

ანდრო კი ჰქვითინებდა, ჰქვითინებდა და გულში საშინელი აცრუება და ბლაგვი სიცარიელე უსადგურდებოდა ყრუ სასოწარკვეთილებასთან ერთად.

— ეჰ, რა საცოდავნი არან შენი სონეტები ეხლა, რომელთაც მე მიძღვნიდი!..— ამოიოხრა ლილიმ და კისერ მოწყვეტით ჩაჰკიდა თავი ბალიშზე და იგი ამ წუთში სასიკვდილოდ დაჭრილ გედს მოაგავდა, რომელიც თავის უკანასკნელ გედის სიმღერასა ჰმღერის ლამაზ სიკვდილისათვის.

— ვის ჩაუდებ მერე კალთაში თავს?.. ვინ დაიწყებს შენ ხუჭუჭ-თმებში თითების რევას, მე რომ არ გეყოლები?.. ხომ გახსოვს ანდრო ჩემ დაულოცავად რომ არ დაგეძინებოდა?.. შეეხვეწე, დაუჩოქე ყველას და ყველამ ერთად რომ შეევედროთ მაპატიებს ღმერთი სიცოცხლეს, მომიტყეებს!.. მე კი ისე მინდა სიცოცხლე შენთან, ძლიერ მინდა!.. მე შევეხვეწე, მაგრამ მარტო ჩემი ვედრება არა კმარა, ყველამ უნდა შეეხვეწოთ!.. ოო, რა სწრაფად ჩაიარა ჩემმა სიცოცხლემ!.. ნუ თუ იმიტომ ვიცოცხლე, რომ ასე მალე მომსწრაფებოდა დღე?.. მე მუდამ მეშინოდა ჩვენი სიყვარულის, მუდამ მეპარებოდა ექვი, რომ ასეთ სიყვარულს მიწაზე ადგილი არ უნდა ჰქონებოდა და აი მაშორებს ღმერთი შენ თავს, მაშორებს აქაურობას მე კი ძლიერ მინდა აქ ყოფნა, ძლიერ... გახსოვს ანდრო, რა ლამაზად შემოიჭრებოდი ხოლმე პირველი მქრქალი სხივები სისხამ ალიონის მზისა ჩვენს საწოლ ოთახში?.. მე ხშირად ვიგონებ მას და გული მიკვდება, რომ ამ სხივებს ამას შემდეგ ვერასოდეს ვერ ვნახავ... ოო, ეხლა რომ მოვრჩე და ავდგე, მაშინვე გარეთ გავიჭრებოდი, დავივლიდი იმ ტუჩებს, იმ ხეივნებს, იმ სახლებს, სადაც მე გამივლია და თავყანს ვცემდი მათ, რომ მე ისინი ოდესღაც მინახავს!.. დავემხობოდი გამვლელთა წინაშე და თავყანს ვცემდი, რომ ისინი სიცოცხლესა და მზის სხივებს დაატარებენ თავისში!..— ლილიმ მეტი ვერ შესძლო და ქვითინი დაიწყო.

ანდრო მეტის-მეტ სასოწარკვეთილებისაგან გარინდდა და იდგა გაშტერებული, უგონოდ.

კარგა ხანს ასე იყო, მერე უეცრად, თითქოს რაღაც მოაგონდაო, გველ-ნაკბენივით ფეხზე წამოიჭრა, უშინაარსო თვალებით მიიხედ-მოიხედა, ღრმად ამოიოხრა, თითქოს რაღაცა უნდოდა ეთქვა სანუგეშოდ, მაგრამ ტუჩები აუთრთოლ-

და, მუხლებმა კანკალი დაუწყეს, გულში ბოღმა სულის შემტაცებელ ქავილით მოაწვა, მერე ძაფის გორგალივით ყელში ამოგორდა და აკანკალებულმა თავი ხელებში ჩარგო და მთელი ტანის ცახცახით ბოღმა შემოაწოლილი ქვითინი დაიწყო.

ჰქვითინებდა იგი მთელი სულით, მთელი სხეულით და ტანი ისე უტოკავდა, თითქოს ეს-ეს არის ვერ აიტანს და საშინელ წივილით მოედება აქაურობას და განწირულის ვაებით, განდევნის ამ საშინელებას ამ მწუხარე შენობიდან და დერფენიდან, და ისიც დამფრთხალი, შიშველი ძვლიანი ფეხების იატაკზე იღუმალი ხშირი წკარუნით გაიჭრება გრძელ დერფენიდან ლაჩრულად...

ანდრომ თავი აიღო, ცრემლით დანამული თვალები ირგვლივ მოავლო და მის გონებაში ავადმყოფთა მწუხარე საწოლები აღიბეჭდა, რომელნიც მიცვალებულთა სარეცლებს უფრო ჰგავდნენ და აცახცახებულმა შემოდგომის ქარიან ღამეში ელექტრონის ძაფივით კანკალით ძლივს შელასლასდა მორიგ მოწყალების დის ოთახში.

საწერ მაგიდას მიუახლოვდა და იღვა დამძარბული... ჰფიქრობდა... არა არ ჰფიქრობდა, იგი იღვა ისე, ანდრო იღვა ისე, უაზროდ თვალებ გაშტერებული; და აი მან უეცრად ისე იგრძნო თავი, თითქოს იგი შუაზე გაიპო, სიგრძეზე გაიპო დი ერთი ნახევარი მისი „მესი“ უშნო ხტუნვით ცალ ფეხზე მარჯვნივ გადა და მეორე კი მარცხნივ... მარცხენამ ჯერ ზიზლით გადაჰხედა მარჯვენას, მერე ცალი თვალი ეშმაკურად, გესლიან დაცინვით ოდნავ მოჰხუჭა და აბუჩად ავღებით შეეკითხა: „რა საჭიროა ეს კომედიის მტვრევა, ნუ თუ ასე ძნელია საყვარელი ადამიანის დაკარგვა?... რად არ გწინდება ეს კეკემალოლობა ჩემთან?...“ მარჯვენა კი იღვა ნაღვლიან ცალ თვალით, იღვა და დასცინოდა მარცხენა მის მარჯვენას, დასცინოდა... და ეზიზღებოდათ ამ ნახევრებს ერთი მეორე, სძაგდათ საშინელი ზიზლით.

„თუნდაც ეგრე იყოს, მერე რა უჭირს, განა ბარდლა შენი სიყვარულის ნაცოფი არ არის, ბარდლა, ჩიტების საფრთხობელას რომ ჰგავს, ხე!.. ხე!.. ხე!..“ — ჩაიცინა მარცხენამ და ცალი ხელი თით-გაშვერით ზევით ასწია.

ანდრო ირყეოდა... იგი უკვე შეშლილობის ზღვარზეა... შუა გაბობილ თავის ქალაში ტვინი იმღვრეოდა...

ანდრომ ზარ-დაცემულმა თავში ხელი იტაცა და თითქოს ამ მოძრაობით ეს ორი მხარე მისი „მესი“ რომელთაც ერთი-მეორე ისე სძაგდათ ხელგაშლით ჩიუხუტნენ ერთმანერთს და ანდრომ იგრძნო რომ იგი უკვე მთელია, მთელი, მაგრამ სავსე წინააღმდეგობებით...

გახურებული შუბლი ფანჯარის ცივ მინას მიადო გასაგრილებლად.

იგი შეირყევა აუცილებლად, შეირყევა.

„როგორ სთქვა?..—ჩიტების საფრთხობელა!.. ხე!.. ხე!.. ხე!.. ჩიტების საფრთხობელა!.. ხე!.. ხე!..“

ზამთრის მოქათვითებული უმთვარო ცა ვარსკვლავებით სამსახურიდან გადაყენებულ გენერლის გახუნებულ სახეიმო მუნდირივით კაშკაშობდა... ჰხე!.. ჰხე!.. ჰხე!..

ჰყინავდა!..

სიჩუმე იყო სამარისებური, იღუმალი, მხოლოდ შორს სადღაც ქარხნის ერთფეროვანი ხმაურობა და მატარებლის ცივი კივილი არღვევდა ამ გადაყენებულ ბებერ გენერლის მყუდროებას...

ოთახში კი წამლების სუნი იდგა და ზარდამცემ ბარდლას მოგონება კი მას მეტად საექვო და საშიშო მხიარულებას ჰგვრიდა.

უეცრად ანდრომ გულში რაღაც სინაზე იგრძნო და შიგ რაღაც ბალღამივით ტკბილი და გამაღიზიანებელი დაუგუბდა. მუხლებში მთლად მოისხლიტა და მიზნედილს ისე მოსწყურდა ლოცვა, ისე მოუწუნდა ვედრება, როგორც შექეიფიანებულ მორცხვ მოხელეს სიმღერა. მისთვის სულ ერთი იყო რასაც შევედრებოდა, აქლემის ყელზე ჩამოკიდებული ეჭვანი იქნებოდა იგი, თუ თხის წვერები. თვალეები კედელს მოავლო და კუთხეში ხატს მოჰკრა თვალი, მარიამს, პატარა ღვთიურ იესოთო და უეცრად ამ ხელგაშვერილმა ბავშვმა, მას რაღაც ძალითა და სიმწვავეთ ბარდლა მოაგონა. ბარდლა თავისი საშინელ თვალეებითა და ზმუილით. და მან შენიშნა, რომ ის პატარა ბავშვი ბარდლას ემსგავსებოდა თანდათან, მწუხარე მარიამს რომ ხელში ეჭირა; მარიამს ხელში ნაღვლიანად ეჭირა ბარდლა იდიოტური თვალეებით და შესცქეროდნენ ორივე: დედა და შვილი ანდროს, შესცქეროდნენ... და მას ისე შეზიზღდა ეს ბავშვი, ეს ხატი, რომ ანთებულს ხელეები აუკანკალდა და ათრთოლებულმა საწერ მაგიდას ხელი მოუხვია, რომელშიც მარმარილოს მძიმე საშრობი მოხვდა და მის გონებაში უეცრად რაღაც აზრმა ცუცხლივით გაიედღა, თვალეები შეშლილის უაზრობით აუელვარდა და კბილეების ხრჭიალით, განრისხებულმა ხატს გამეტებით ესროლა საშრობი, რომელიც ასცდა, კედელს მოჰხვდა და შელესილი ალეებსტრი ხმაურობით ჩამოკვივდა.

— უუ!.. უუუ!..—აიგრუხა საზარელი ბარდლა და მწვანე ჯურღმულებივით თვალეებით კიდევ უფრო ამწვანებული ღვთისმშობლის ხელიდან გადმოხტომას ლამობდა.

ანდრო კი იდგა გაშტერებული. ტუჩებმა მანქვა დაუწყეს, ბაგის კუთხეებში, თითქოს ვილაცა ეზიდებოდა, მერე წელ მოწყვეტილმა ვერ აიტანა და ტყავის სა-

ვარძელში მოწყვეტით დაეშვა და გულამოსკვნილი ქვითინი დაიწყო და ჰქვითი-
 ნებდა იგი უსასოო, უიმედო და მთელი სხეული საშინლად უტოკავდა.

— უუუ!.. უუუ!..—ზმუოდა ბარდლა, მაგრამ მისთვის გაჰქრა ბარდლა...

— უუუ!.. უუუ!..—ზმუოდა იგი დაჟინებით, ზმუოდა...

— აჰ!.. აჰ!.. აჰ!..—მოესმა მას უეცრად ლილის კვნესა ამ ზმუილში გარ-
 კვევით, ფეხზე წამოიჭრა და ცრემლები შეუმშრალმა შეშლილივით ყური მიუგდო
 გაფაციცებულ თვალებით გადაბულბა და ხელებ გაშლილმა.

— ჩემო ძვირფასო!.. ჩემო ძვირფასო!..—ჩურჩულებდა იგი და განაბული
 ყურს უგდებდა, ზარ-დამცემ თვალებით გაშტერებული ლილის კვნესას...

— უუუ!..—ზმუოდა კიდევ უფრო საშინლად და ჯიუტად ბარდლა.

— უუუ!..—მითამაშობდნენ ეს ხმები გრძელ დერეფნიდან დერეფნებში გამო-
 ძახილად.

— აჰ!.. აჰ!..—გაისმა კიდევ კვნესა და მოწყალეების დის დამაყვავებელი
 ანგელოსური ლაპარაკი.

და ყოველივეს ყურს უგდებდა ის საშინელი, ნაღვლიანი ზეწარში გახვეული
 ვილაცხა და გაფაციცებით მოდარაჯე სისხლიან თვალებით სიჩუმე...

ანდრომ მეტი ვერ შესძლო და გარეთ გაიჭრა.

ვარსკვლავები კი ისევ ქათქათობდნენ...

ლამე კი ისევ წყნარი და გაყუჩებული იყო...

— ეჰ, ვარსკვლავებო, ვარსკვლავებო, რა ტკბილი ხართ ხანდახან და რა
 მწარე ახლა!..

ვარსკვლავები კი ქათქათობდნენ...

... გადაყენებულ გენერლის მუნდირი... მყუდროება... და სიჩუმე...

III

ბნელოდა და წვიმდა ისე გულმოდგინედ და ზანტად, რომ მისი ერთფერო-
 ვანი ფეხშიშველა ტანტალი ქვაფენილებზე გამვლელთ გულს უღონებდა.

ელექტრონები თითბრის გაფერილ ტაშტებივით, უსინათლოს თვალის ბისტი-
 ვით შემალონებლად ციალებდნენ. ტრამვაის ვაგონება უშნო ხმაურობით ხრია-
 ლებდნენ და ვატმანთა ზარის ცივი წყრიალი სისხლს ჰვინავდა ძარღვებში. ავტო-
 მობილები გაბუტულ ბუთხუზა ბავშვებივით ბუზლუნობდნენ და დაღლილ მღვვე-
 ზივით ოხრავდნენ. მეეტლეების ცივი და ლაკონიური „ხაბარდას“ ძახილი გონ-
 ბას აჩლიუნებდა. განათებული ვიტრინები მეძავ ქალივით ჰრეწოდ მორთულიყვნენ
 და მუშტარს სურვილს უკარგავდნენ რაიმეს ყიდვისას.

ყველაფერი დაბურუსებული იყო.

შავი ბერებივით დაყუდებული თელეთი, მახათა და ფუნეკულოზორი შთანთქა სინნელემ, მხოლოდ ციცინანთ აღმართი და ნაძალადევი მოსჩანდნენ კბილ ჩაბღვნილ ბებრის ხახსავით მქრქალად თავისი ელექტრონის განათებით.

კრუების ხავერდოვან ყუყუნა, ნაღველივით შავი ხავერდის თვალებით დაკონკილი გოგო-ბიჭები გამვლელთ ჯიუტად ეგებებოდნენ ხელგაშვერილნი და მოწყალებას ითხოვდნენ

— Ду-у-у-шечка!..— ჰკიოდნენ ისინი გაბმით და პირ-უკულმა მიუძღოდნენ წინ და არ სცილდებოდნენ მოთმინებიდან გამოსულ ანდროს.

ღამე იყო თბილი და რძის ორთქლივით დაბურუსებული. იგი სულთამხუთავივით დასწოლოდა ტფილისს და ემუქრებოდა მოქალაქეთ მთლად ბოროტი და ავი, როგორც ბებერი კბილებ ჩაცვევნილი როკაპი შხამიან ყვავილებითა და დაკონკილ კრელ ტანსაცმელით აყვავებული.

კრილი წვიმა სახლის მიღებში ნაღვლიანი ლიკლიკით ნესტიანად ღიღინებდა.

უზარმაზარი შენობები დიდ პირამიდებივით ჩარაზმულიყვნენ ქუჩების გასწვრივ და მალალ სარკოფაგებში გამოყვითლებულ მუმიებივით მოქალაქეთ ცივი სფინქსივით დასცქეროდა ეს ავი ღამე თავისი გამოცანური შხამიანი ღიმილით.

სასტუმროების წინ განათებული განცხადებანი საოცარსა და უშნო სიტყვებს აკითხებდნენ გამვლელთ:

„ტილი-პუქურა“,

„არარატ-გაურიზანკარ“,

„ქიმერიონი“ და სხვა ასეთ რამეს, რომელნიც არავის არ აოცებდნენ თავისი საოცარი სახელებით.

ანდრო კი მიდიოდა ნაღვლიანი, მწუხარე და მისი ნაბიჯის ხმა ქვაფენილზე, თითქოს რაღაცა სიამოვნებასა ჰგვირდა მას და კიდევ უფრო მტკიცედ ადგამდა ფეხს, რომ უფრო მეტი და მკვახე ხმა გამოეღო ფეხსაცმელის ქუსლს, რათა მისი ზაფხულის ბუზებივით აბეზარი შავი ფიქრები დაეფრთხო.

მიდიოდა ანდრო და ჰფიქრობდა. ფიქრები მაინც არ ჰშორდებოდნენ. მის გონებას და ეს ფიქრები შავი იყო, შავი, გამურულ საყველიერო ყვინივით ამაყი და იჯდა იგი უკულმა მის გონებაში, იჯდა საშინელი, ტვინის ამღვრევი და ჰხოკავდა ტვინის გარსს, ჰფხოკავდა ინით შედებილ ფრჩხილებით თავის ქალას შიგნიდან და ანდრო ჰკუა-ამღვრეული, თვალემ-დაბნელებული ვერავის ამჩნევდა ქუჩაში, ვერ ამჩნევდა ღამის ასულებს, რომელთაც მისი უკარებელი სახე ვერ აკავებდა და ხშირ სიყვარულიანობით ანაოქებულ საეკვო მუწუკიან სახეზე, რომელიც უმარულითა

და წითელ მანანით შეეთითხნათ ჩარჩული ღიმი ალბექდვოდათ და მორცხვ ქალი-
 შვილივით განგებ გულუბრყვილობდნენ, საკუთარ საქონელს უქებდნენ და ცინი-
 კურ თვალებით ბინძურ სასტუმროში იპატიებდნენ.

ანდრო შეჩერდა...

თუთუნს მოუკიდა, გააბოლა და ისევ გაუდგა გზას ზანტი ნაბიჯით.

უეცრად იგი შეჩერდა...

მისი ყურადღება მავრიტანულ სტილის თეატრის დიდებულმა შენობამ მიი-
 ჰყრო და ელექტრონის სინათლეზე ძლივს გაარჩია:

დღეს: „გაიოზ და რენო“.

შეჩერდა...

იღგა უანგარიშოდ...

მის გონებაში რაღაც მოგონებანი აფერხულდნენ ნაზი ზმორებით და ჩა-
 ფიქრდა.

და იღგა იგი გაშტერებული, იღგა...

მერე ირგვლივ მიმოიხედა და იქვე წვიმით დასველებულ გრძელ სკამზე ჩაი-
 კეცა, რომელზედაც გარკვევით, ლამაზი ასოებით ეწერა:

„Папиросы „Солидные“ 25 шт. 2 р. 50 к.“

წვიმა კი სულის გამაწვრილებლად იეინებოდა, ელექტრონის სინათლეს
 მანდილივით ჰსერავდა და სტრიდა.

უეცრად სიმფონიურმა ორკესტრმა რაღაც ნაზი და ნაღვლიანი დაუკრა და
 ისე იამა ანდროს ეს ხმები, რომ თავი ჩაჰკიდა, ხელებზე ნიკაპით დაეყრდნო და
 შეეცურდა ანდრო ფიქრებში, მისი სული ორკესტრის ხმაზე ამუსიკალდა, აკანკალ-
 და და თვალის უბეებში ორი მსხვილი ცრემლი ორ ობოლ მარგალიტივით გად-
 მოუგორდნენ და ელექტრონის სხივებზე ციალი დაიწყეს და ამ წუთში მისი ნაზი,
 ავადმყოფი და ლამაზ ნაღვლით მიბნედილი სახე ისე მომხიბლავი იყო, როგორც
 ნაღვლიანი სიზმარი ახალგაზდა ქვრივისა.

ასე იყო სწორედ, ასე ემართებოდა, როდესაც მისი ლილი როიალს უკრავ-
 და. იგი ცქრიალით გამოუსხლტებოდა ხოლმე მკლავებში ანდროს, შავს როიალ-
 თან მიტკირილდებოდა, გადასთვლიდა მოთენთილ ნაზ თითებით კბილებჩაქმულ
 კლავიშებს და მერე დაიწყებდა ნაზსა და სულის ამაყნესებელ მუსიკას...

და აი ეს დრამა, რომელიც ამალამ იღმება, განა ლილის სიყვარულისა და
 მუსიკის ზეგავლენით არ იყო ამეტყველებული?!

უკრავდა ლილი და ეს ანგელოსი, რომელიც მრგვალ, ხვერდ-გადაკრულ
 სკამზე საოცრად, ქალურად მოიხრებოდა რბილსა და ნაზ ბეჭებში მომჯადოებე-
 ლი იყო, იგი ციდან ჩამოვარდნილ ანგელოსსა ჰგავდა თეთრ სამოსელში და საო-

ცარი ხდებოდა, უცნაური, თუ რამ ჩამოავლო იგი აქ, ამ ცოდვილ ქვეყანაში, როგორ შეეღია უზენაესი.

უჯდა იგი შავს, უზარმაზარ როიალის ყუთს მთლად თეთრი, მთლად ანგელოსური თავის გატაცებით და კვდებოდა, რინდდებოდა ყოველივე, იბნიდებოდა გარემო ლილის თითებ ქვეშ შავ ყუთის კვნესაზე.

და ანდროს მოელანდებოდა, თითქოს ეს ანგელოსი, რომელიც რაღაც გაუგებრობით მისი სატრფოა, მისი მეუღლე, ჩაკვდებოდა ამ შავ ყუთში, ჩაიღეოდა...

და აი დაიღია კიდევ იგი, დადნა...

დღეს ანდროს აღარა ჰყავს ძვირფასი, ნაწი ლილი, და მას მერე დადუმდა საუკუნოდ ის შავი ყუთიც, სადაც ლილიმ მთელი თავისი გატაცება ჩააწურა და საშინელი, გონების ამღვრევი ბარდლა დარჩა თავისი მკლური ზმუილით მის ნაცვლად.

დღეს იდიოტმა ბარდლამ შესცვალა ლილი და მისმა საშინელმა ღმუილმა დაიჭირა ლილის მუსიკის ადგილი.

და ჩაჰღმუოდა იგი მას სულში და ეს ღმუილი სველ, ტალახიან ტილოსავით ენებოდა მის გულს გამყინავად და შიგ ატრუება, სასოწარკვეთილება და შავი გამურული სევდა სადგურდებოდა, რომელსაც იგი ვერ გაჰქცეოდა, ვერ შესძლო ეს და ხშირად, ძლიერ ხშირად შუალამით ბალიშებში თავჩარგული ჰქვითინებდა იგი და ასველებდა მღუღარებით ყურთბალიშს.

ქვითინის ხმაზე გამოღვიძებული ბარდლა თავს გველის წიწილივით ლოკინში წამოსწევდა და კარგა ხნის ყურის გდების შემდეგ ისიც შეშფოთებული აჰყვებოდა მის ქვითინს საშინელი ნალვლიანი სასოების წარმკვეთი ღმუილით და ჯოჯოხეთი სადგურდებოდა მთელს ოთახში და თითქოს კედლებზე, ლოკინში, მაგიდაზე, სკამებზე, გაბზარულ სარკეში და ყველგან, თვით ჰაერშიაც ბინძური ცხრაფხები, გასივებული ტარაკანები და უწმინდური, გულის-შემომყრელი მწერები დაცოცავდნენ, მოსვენებას არ აძლევდნენ ამ ორ სასოწარკვეთილ ადამიანს: ცხვირის ნესტოში, სახეზე, ყურებში მიცოცავდნენ თავისი საზიზღარი წითელი სხეულებით დაბურღულებულ პურის მარცვლებივით რბილი და საზიზღარი მესაფლავე მატლები.

სტიროდნენ ისინი ლილის დაკარგვას, ჰქვითინებდნენ და აი ანდრო ტვინ-ამღვრეული გაიჭრებოდა გარეთ ჯოჯოხეთიდან თავის დასახსნელად და დაძრწოდა ქუჩებში...

ხშირად იგი ასეთ სასოწარკვეთილების დროს მიიჭრებოდა გაბზარულ სარკესთან და სწავლობდა თავის სევდით დაღარულ სახეს, სტკებოდა ცრემლებით დართვილულ და გაყმაწვილებულ თვალებით.

უკვე რამდენიმე თვემ განვლო მას შემდეგ რაც ლილი გარდიცვალა და იგი თანდათან უფრო სასტიკად ჰგრძნობდა უმისობას.

ხანდახან, როცა იგი ოთახში იჯდა და ფიქრებს მიეცემოდა მას სრულიად დაავიწყდებოდა ხოლმე, რომ ლილი არ არსებობდა, რომ ლილი მოკვდა და ელოდა აი ეხლა შემოაღებს კარებს და შემოცქრიალდება იგი თავისი წყვილი მოღულუნე მტრედებივით ლამაზ ფეხებით, მაგრამ უეცრად მოაგონდებოდა, რომ იგი მიწას შიბარა და გულდათუთქული ამოიოხრებდა. მას მაშინ მოაგონდებოდა, რომ მისთვის მხოლოდ ბარდლა, ლილის სურათი და ის შავი როიალია მოსაგონებლად დარჩენილი და სხვა არაფერი...

იგი შეშფოთებული, აელვარებულ თვალებით წამოჭრებოდა კბილების ხრქილით ფეხს იატაკზე დაჰკრავდა და საშინელი, განწირული ხმით, თითქოს გაბოროტებითაც დაიკვივებდა:

— ლილი მოკვდა!..

ოთახში სამარისებური სიჩუმე წუთით წკრიალით დაირღვეოდა და შემდეგ ისევ გამეფდებოდა და ბრაზობდა, ანდრო ამ სიჩუმეზე ანთებული.

— ლილი მოკვდა!..— დაიკვივებდა იგი გაბოროტებული, თითქოს დასაბეჯითებლად და როდესაც წამოქოჩრილ ბარდლას დაინახავდა თავისი საზარელი თვალებით, იგი საშინელ ხარხარს დაიწყებდა საშიშო მხიარულებით...

და ხარხარებდა იგი, ხარხარებდა თავის უბედურებაზე...

იგი დასცინოდა, თითქოს ნიშნს უგებდა თავის მდგომარეობას...

ასე უნდა ანდროს, ახია მასზე. მაგრამ რათ არის ახი?.. რას ერჩიან ანდროს, რა უნდათ მისგან?.. ახია, ახი!.. და იგი მთელი სიმწვავეთ იგრძნობდა, რომ იგი არავის უყვარს ისე გატაცებით, როგორც ლილის უყვარდა და უეცრად გულაჩუყებული ჩარგავდა ხელებში თავსა და აქვითინდებოდა უხერხულად, საშინლად, როგორც ეს ტირილს მიუჩვეველმა მამაკაცებმა იციან და მის მდულარე ცრემლებს, რომელიც ადუღებულ ტყვიასავით ედინებოდა ლოყაზე და სწავდა მას, მხოლოდ ლილის სურათი, შავი, დაქვრივებული როიალი ისმენდა საოცარ ბინდუნდის იდუმალობით და ბარდლას ღმუილი უპასუხებდა საშინელ გამოძახილივით. და ამ წუთში იგი სასოების დამკარგავად იგრძნობდა ხოლმე თავის უთვისტომობას, უნუგეშობას და, როდესაც მისი გული ვერ აიტანდა და გასკდომას ლამობდა იგი ცახცახით, მდულარე ცრემლების წმენდით ნაცემ ძალღივით წამოდგებოდა, ცრემლებით აუუუუნებულ თაფლისფერ თვალებს ნალვლიან სიწყნარით დაქანცული მიმოავლებდა იქაურობას და წვლმოწყვეტილი გალასლასდებოდა გარეთ, ან თუ არა და გულის გამგმირავ კენესით დაიჩოქებდა იდიოტ ბარდლას წინაშე, რომელიც ბუდდისტების საზარელ, უტვინო მელიოტ კერპივით იჯდა საშინელ

თვალეების კუსვია ფეხებ მორთხმული და დაკოდო ნადირივით ვევედრებოდა, ვეუ-
დარებოდა რაღაცას...

რას?...—

თვითონ არ იცოდა...

— ბარდა!.. ჩემო ძვირფასო ბარდა!.. მიშველე ბარდა, მიხსენი, შენ ხომ ჩემი შვილი ხარ, შენ ხომ ჩემი ბიჭი ხარ, მიშველე ბარდა, მიშველე ჩემო ბიჭუნა, მიშველე!..—ვევედრებოდა იგი იდიოტსა და მის წინ დამხობილი სტირო-
და გულ ამოსკვნით...

ბარდა სულ მთლად აიგროუზებოდა, ქეჩოს წამოქოჩრავდა და გაბმულოს დაუ-
სრულებელ ღმუილს დაიწყებდა გულსაკლავად, ზამთარში მიტოვებულ ავარაკში
მარტო დარჩენილ ქოფაკივით...

და ანდრო ცოფმორეული, შეშლილი თვალეებით წამოვარდებოდა და ხელის
უმწეო სავსავით გაიჭრებოდა გარეთ...

ანდრო ფიჭრებიდან გამოერკვა...

ფეხზე წამოდგა და ღრმა ამოოხვრით შუბლზე ხელი ვადისვა...

მთლად დასველებულა...

დაესწროს თუ არა დრამას?.. ეს ხომ ის დრამაა ლილის რომ უძღვნა!..

ლილის ნამეტანი უყვარდა ეს პიესა და მის შექმნის დროს იგი ცოცხალ მუ-
შაობას ეწეოდა...

უწერდა, გასწორებაში ეხმარებოდა...

არა, იგი არ შევა, ლილის ლანდი და მოგონება მოსვენებას არ მისცემს, მას
კი მოსვენება, თავდავიწყება სწყურია.

მაშ ასე როგორ იქნება, ნუ თუ იგი სულ ასეთ ჯოჯოხეთს უნდა ატარებ-
დეს გულში?.. ნუ თუ ის გაუძღებს ამ ჯვარს და წელმოუწყვეტელი აიტანს გოლ-
გოთაზე?, არა იგი ამას ვერ შესძლებს და უნდა მოიცილოს იგი, მაგრამ თან
ენანება, თითქოს გული სწყდება, იგი შეეჩვია ამ წამებას!.. ამიტომაც არის ხოლ-
მე, რომ იგი უდიდეს სასოწარკვეთილებს დროს თავის დიდ გაბზარულ სარკეში
იციქრება, რომელშიაც ისე ძლიერ უყვარდა ლილის მასთან ერთად ჩახედვა, და
სწავლობს იგი ამ უსაზღვრო უნუგეშობის დროს ყოველ მოხაზულობას თავისი
წამებულ სახისას, ნაღვლიან თვალეებისას სტკება, სთვრება თავისივე წამე-
ბით!.. საღცარია!.. თითქოს მასში ორი ადამიანი ბუნავობს, ორი საშინელი ვე-
ლური ადამიანი, ერთი წამებულია, იტანჯება და მეორე კი ათვალეირებს ამ წა-
მებას, უცქერის და სტკება მისი ტანჯვებით, ხანდახან თითქოს დასცინის კიდევ
მას და უკვირს: ნუ თუ ეს ის ანდროა, რომელიც ასე იტანჯებოდა!.. თუ ეს ასე
არის, თუ ეს წამება გულწრფელი არ არის, მაშინ რა საჭიროა ეს კომედია, ეს
მდულარების ცრემლები?

— სალამო მშვიდობისა ანდრო!..— მოესმა მას უეცრად ვილაცის გაკვირვებული ხმა და მოიხედა.

ვილაც იყო...

ვერ იცნო...

— რა იყო ანდრო, ავით ხომ არა ხარ?..— შეეკითხა ახლად მოსული და თანაგრძნობით აათვალიერა.

— არა!..— უბასუხა და ფეხზე წამოდგა, მხოლოდ ეხლა იცნო სოსო...

ეს ხომ ის სოსოა, ერთი სიტყვით სოსო!.. ჰო, მას ეხლა მოაგონდა, როგორ დაავიწყდა რომ ეს ის სოსოა!.. რა ვქნა, რომელი ის სოსო!?. სოსოა და სხვა არაფერია... მორჩა და გათავდა... წერტილი...

— ამაღამ შენი დრამაა, ხომ არ დაესწრები?..— შეეკითხა ისევ სოსო და განზე გამდგარმა აათვალიერა.

—?!..— ანდრომ უაზროდ შეხედა და ხმა არ გასცა, რა ვქნა, მგონი ანდრო მთვრალია!.. მაგრამ რომ არსად დაუღლებია, მაშ რა უტირის სულში ასე უნუგეშოდ, თუ ისევ კომედიას ამტვრევს?..

— კიდევ არ მოიშალე იმაზე ფიქრი?.. როგორ არა გრცხვენია, ანდრო ქირში უნდა გამაგრება, თორემ ლხინში ყველა კარგი ბიჭები ვართ!..— უსაყვედურა მან და ანდროს გამომცდელი თვალებით მიაჩერდა.

— ხო, როგორ სთქვი!..— წამოიძახა, მან საოცარი ხმით შენაცხებებით, — იმაზე ფიქრი, არა?.. ო, საშინელია სოსო, საშინელი!.. მაგრამ შენ მაინც მართალი ხარ: ქირსა შიგან გამაგრება ისე უნდა, ვით ქვითკირსა, არა?.. ხა!.. ხა!.. ხა!.. ვით ქვითკირსა!.. საოცარია ღმერთმანი, ეს მეთორმეტე საუკუნის გენიოსი. მას შემდეგ რვაასი წელიწადია, წელიწადში სამას სამოცი დღე, დღეში უამრავი უბედურება და ამ რვაას წელიწადში ყოველ დღე უამრავჯერ ეუბნებიან უამრავი მანუგეშებელნი უამრავ უბედურთ ამ სიტყვებს და მაინც არ დაილია, მაინც არ გაცვდა, არ გათავდა გენიოსური ნაპერწკლები ამ სიტყვებისა ამდენ ხმარებით. საოცარი იყო ეს მეთორმეტე საუკუნის კაცი... თუ არა, უკაცრავად, მეთორმეტე საუკუნის გენიოსი, ხა!.. ხა!.. ხა!.. შენ გესმის, რა არის სიკვდილი, რომელზედაც შენ აშკარა ლაპარაკისა გეშინია!.. ოო, საშინელებაა იგი, საშინელება!.. ეხლა რომ მითხრან!.. მოვიდნენ და მითხრან, რომ ლილი ადგაო, — შევირყევი, იმიტომ შევეჩვიე დარდს, შევეჩვიე მასზე მწუხარებას და შემოვიყარა ჩემივე მწუხარება და დარდი, ეხლა რომ ლილის საფლავთან ღვთიური მოძღვარი მივიდეს და ჰბრძანოს: „ტალიფა კუმა!..“ ან და: „აღსდგეო“ — მე მას ყელში ვეცემი, შევბორკავ და ჩემი საკუთარი ხელით გავაკრავ ჯვარს. ჯერ ერთ ლურსმანს მივამკვალავ ნეულა, დინჯად და სიამოვნებით, მერე მეორეს, მესამეს და ასე!.. აი საშინელება

ჩემი მდგომარეობისა... მაგრამ, ეჰ, უკაცრავად, შენ ღრამაზე მიეჩქარები, შენი დობით, ხე—ხე!..—ჩაიცინა მან საშინელი ხმით გულის დამწველად და შერეულ ცოტა ხნის შემდეგ ისევ განაგრძო: საოცარი ხალხია ეს ხალხი, საოცარი!.. ხა!.. ხა!.. ხა!.. საოცარია რათ არ სწყინდება ამ ხალხს სულ ერთსა და იმავეზე ლაპარაკი. აი თუნდ რუსთველის ქუჩა, რუსთველის პოეზია, რუსთველის პოეზია, რუსთველის ანდაზა, რუსთველის ხანა, რუსთველი და რუსთველი და მასთან ერთად რაღაც ჯადოსნური და უაზრო სიტყვები მიკერებულნი. და ეს დიდებული კაცი მოკვდა განმარტოებით, ობოლი, ლეგენდარულად საღდაც მონასტერში და იგი არავის შეჰბრალებია. გადამწერნი ამახინჯებდნენ მის „ვეფხისტყაოსანს“, სამღვდლოებამ იგი ცეცხლს მისცა, ნესტან დარეჯანს ღღეს ვიღაც ბურჟუას ურიგებენ საქმროდ და ასე აწამეს და ღღესაც ასევე აწამებენ ამ გენიოსს. იგი მოკვდა სრულიად ობოლი, მისი სამარეც არ იციან, მისი ნამდვილი სახელიც ვერ გაიგეს, მისი ნამდვილი ნაწარმოებიც ვერ გამოახალისეს გადამწერთა ყალბ კონტრაბანდისაგან, და აი იგი დარჩა უმადური. ღღესაც უმადურია თავისი უღირსი შთამომავლობისა, მიუხედავად იმისა, რომ გაიძახოდა და გაიძახის: ჭირსა შიგან გამაგრებო!.. ასეთია ცხოვრება, ასეთი!.. ცხოვრებას რომ სახე ჰქონდეს, მე დიდის სიამოვნებით შევაფურთხებდი იმ ცინიკურსა და შეუბრალებელ თვალებით მოეღვარე სახეში!..—წამოიძახა მან საოცარი ანთებით და სოსოსთვის უკვე გაუგებარი ხდებოდა თუ რაზე ცხარობდა ეს კაცი.

— რას ლაპარაკობ ანდრო, ვერე როგორ იქნება!.. შეგნებული კაცი ხარ სხვა არა იყოს რა!..—სთქვა სოსომ და მხარში ხელი მეგობრული სითბოთი მოჰკიდა.

— ხა!.. ხა!.. ხა!.. ხა!.. ხა!.. შეგნებული ხარ, შეგნებული!.. ხა!.. ხა!.. ხა!.. შეგნებული ხარ და შეგნებულად გელუპება სასოება და ყოველივე, შეგნებულად!.. ხე!.. ხე!.. ხე!.. შენ იცი რას ნიშნავს ბედისწერის მოახლოება?...—წამოიძახა უეცრად ანდრომ საოცარი სიღინჯითა და დამწვიდებით და თვალბეჭდით რაღაც წყნარი, ჰკვიანური ფიქრი და ყურადღება აღებეჭდა,—ოო, ნუ გინდა ამის ცოდნა, ნუ, თორემ შენი სიცოცხლე, შენი ცხოვრება ჯოჯოხეთად გადიქცევა. ჩემი ლილი ცოცხალია სოსო, ცოცხალი და მე მოკვდი, მე გამანადგურა სიკვდილმა და შევცქერი ჩემს გაპარტახებულს, განიავებულს ლამაზსა და დაუბრუნებელს წარსულს გულ-ხელ დაკრეფილი და ხანდახან, როდესაც განსაკუთრებული სიმკაცრით ვიგრძნობ ხოლმე ამ ბედნიერების დაუბრუნებლობას მაშინ მზად ვარ ვიკვილო, თმები დავიგლიჯო, მაგრამ არაფერი!.. ისევ ის ნანგრევები, ისევ ის საოცარი და ფერფლი ლამაზ წარსულისა. სიკვდილი მიცვალებულთათვის არ არსებობს, არამედ ცოცხალთათვის არის იგი საშინელი, ცოცხალნი არიან უბედურნი

და საცოდავი ამ ცივი ლანდის წინაშე!.. საშინელებაა სოსო, საშინელებაა, როდესაც იცი, გიკვდება ისეთი ადამიანი, რომელიც შენი სულის ნაწილად გადიქცა, როდესაც იცი, რომ საშინელი, ცივი ვილაცა გიდვას უკან და მისი ყინულიან სულთქმასა ჰგრძნობ და მის სახსრებში ძვლების ქახქახი გესმის იდუმალად, სულის გამარინდებლად, გინდა მოიშორო იგი, მოიცილო თავიდან მოაშორო შენ სულს, რომელსაც იგი განუყრვლად ჩაჰხუტებია თავისი წებიერი, გველის ტანივით ცივი სხეულით, შეაფურთხო, მაგრამ უძლური ხარ... იგი მაინც ვანაგრძობს თავისას, გეხვევა აშოლლანვივით, გეგრიხება მეძავ ქალივით თავისი ცივი, წებიერი ქვემძრომივით ღიბი სხეულით და გწოვს თბილ სუნთქვას, რომ შენი სითბოთი გული გაითბოს, წვება შენს სარეცელში, რომ გაყინული, შიშველი ძვლები მოასვენოს შენი სხეულის სითბოში, ასეთია... ასეთია!.. და აქ ვილაცა დიდებული ხალხის აფორიზმები გენიოს რუსთველის იქნება ის, თუ ქუჩის მწიგნობარ ევგენი დვალისა ორივე ერთნაირად საცოდავია, ორივე ერთნაირად უსუსურნი არიან და მაშინ მზად ხარ იკვილო განწირული ხმით, მოუწოდო ვილაც მაღალს საშველად და შემდეგ იცინო სიმწრით შენს არარაობაზე და უძლურებაზე, ან და ლანძლო, ათრიო შენი შემქმნელი!.. ასეთია!.. ასეთია!..—დათავა მან უაზროდ, ხმის ამაღლებით აღელვებულმა, უსაზღვრო, გულის ამათრთოლებელი ნაღვლიანი უნუგეშობით და თავი ისე ჩაჰკიდა, თითქოს ფოლადის მძიმე უღელი დაადეს კისერზედაო.

კარგა ხანს იდგნენ ისინი გარინდებულნი, ჩაფიქრებულნი.

წვიმა კი ისევ იყინებოდა.

გამვლელნი ქუჩაში გაიშვიათდნენ და მხოლოდ ცრილი წვიმის ერთფეროვანი გულის გამაწვრილებელი ლიკლიკი გაისმოდა სახურავის მილებში.

აქა-იქ თავშალ წამობუნდულ ასი წლის დედაბრებივით მოკაკვული ეტლები ხმაურობდნენ და ბაყაყებივით უშნო ავტომობილნი დაფრიალობდნენ ულაზათობულნი.

უეცრად ანდრომ ცახცახი დაიწყო, სოსოს მკლავში ტორტმანით წაეტანა და და შეშლილი თვალებით ელექტრონის შუქით ოდნავ განათებულ სველ რკინის ფიცარს დააჩერდა ტელეფონის სადგურისას.

— ჰხედავ სოსო, ჰხედავ?.. „Стальнолитейная фабрика Коломенскаго и Ко“!.. ჰხედავ?.. ჩემს ლილისაც ასეთი ლოდი ადევს, რომ მკვდარი მაინც არ დაიკარგოს სხვა მკვდართა შორის, თორემ ის ცივი, საშინელი ლანდი აქაც საშინელია, იგი ყველას აერთნაირებს და თუ ასეთი ლოდი არ დაადე დაიკარგება მიცვალებული, იგი მკვდარსაც ჰკლავს, მკვდარსაც უკარგავს საკუთარ სახეს!.. ასეთია იგი, ასეთია!.. ან იქნებ ეს ლილის ლოდია, და ეს ქვები, რომლითაც ქვა-

ფენილები დაუგიათ, ეს ხომ მიცვალეულთა ლოდებია!.. უუუჰ!.. რამდენი ლოდებია და ყოველი ლოდი ჰღალადებს იდუმალი დაღადისით:

„მკითხველო, შენდობას ვითხოვ!..“

და ჩვენ იმის მაგივრად, რომ შეუენდოთ,—ფეხით ვქელავთ, ფეხით ვქელავთ ჩემს ლილისაც, ჩემს ლილისაც, გესმის, ჩემს ლილისაც, გრძელი მარმარილოსაგან დათლილი თითები, რომ ჰქონდა, და აი ეს ტუჩები ჰკოცნიდნენ იმ თითებს, იმ თვალებს და ის თვალები, ის თითები მიწაში იხრწნებიან და ეს ტუჩები ისევ ისე მოძრაობენ, ისევ ლაპარაკობენ, ისევ აქვთ უნარი კოცნისა, ისევ ისე არიან, როგორც მის სიკოცხლეში და ყოველივე ეს განა საშინელება არ არის, ჩემო სოსო, საშინელება?.. ადამიანის პირად ბედნიერებასთან ერთად ქვეყანაც რომ დაიქცეოდეს მაშინ აიტანდა იგი ამას, მაგრამ იგი ჰხედავს, როდესაც მისთვის ყველაფერი მოისპო, გარემო მაინც თავისთვის არის, წუთითაც არ შეცვლილა არაფერი, ნოტები, რომელიც ოდესღაც მიაგდო მან კარგად ყოფნის დროს, ისევ ისე გდია, ფანჯრის მინა, რომელიც მან უცაბედად გასტეხა ისევ ისე დარჩა გატეხილი, არაფერს სახე არ შეუცვლია!.. აი აქ ჰგრძნობს ადამიანი გარემოსთან საშინელ დაშორებას და სიმარტოვეს... ყველაფერი ირგვლივ თითქოს მისი იყო და ამ დროს როდესაც მისთვის მოისპო ყველაფრის იმედები, დაიღეწა, ეს გარემო მაინც თავისებურად გულგრილად იმყოფება და აღიზიანებს მას. აქ არის საშინელება სოსო, აქ!.. და როგორ გავექცე ამ საშინელებას!.. ამაღამ „გაიოზ და რენოს“ ისევე თამაშობენ, როგორც უწინ, ლილის სიკოცხლეში და ამ პიესაში წვეთის ოდენი არაფერი შეცვლილა; —აი საშინელება!..—სთქვა ანდრომ ისე თითქოს რაღაცას ემუდარებოდა სოსოს და მისი თვალები ისე ნაღვლიანად და ლამაზად მიინისლნენ, რომ სოსოს გული აუჩჩვილდა.

ანდროს თვალები ამ დროს ჯოჯოხეთის შავს, მაგრამ ლამაზ ხილის ნაყოფსა ჰგავდა.

წვიმა კი სკრადა და სკრიდა ძირმოდგმულად და მხოლოდ მათი სილუეტები ინაკვებოდნენ ქუჩის ოდნავ განათებულ სიბნელეში.

უეცრად ანდრომ შუბლში ხელი საშინლად გაირტყა და საზარელი წივილით გადავარდა შუა ქუჩაში, მერე აცახცახებული შეჩერდა, მცირე ხანს უაზროდ იდგა, შემდეგ შებრუნდა და გაიქცა საცოდავი, განადგურებული ადამიანის ძუნძულით დაქრილ ნადირივით.

სოსო დაედევნა, მაგრამ ანდრომ სადღაც ბნელ ქუჩაში შეუხვია და თვალთახედვიდან დაეკარგა.

ანდრო კი მირბოდა, მირბოდა!..

გზაში ცეცხლის ჩამქრობ რაჟმის წყლის მილს წააკვდა და საშინელი ტკივილებით გამოერკვა.

უეჰ, რამდენი საფლავებია ირგვლივ ქვაფენილებად დაფენილი მათ ეს ხალხი და არ იციან, რომ ეს საფლავებია მათთვის ძვირფასი ადამიანებისა, არ იციან და სთელავენ მათ ხსოვნას, მხოლოდ ანდრომ იკის ეს, ანდრომ და იგი ამიერიდან არ ივლის ქვაფენილებზე, მისთვის მეტად ძვირფასია ეს ლოდები, რომ ისინი ფეხითა ჰქელოს და მიდის იგი შუა ქუჩაში და ორივე მხარეს სიგრძეზე, მარცხნივ და მარჯვნივ საფლავის ქვები მწყრივდებიან საშინელ მოფუსფუსე იდუმალობით დაუსრულებლად და ყოველი ქვა, ყოველი ლოდი საშინელ ქკუის გამარინდებელ მუდარით, გულის მომკვლელ ვედრებით, გუნდის ხეებივით იდუმალი შრიალით გულჩახვეულად და ბნელად ჩურჩულობენ:

„მკითხველო, შენდობას ვითხოვ!..“

ჩურჩულობენ ისინი ბნელი შრიალით, ჩურჩულობენ ..

შენდობას ითხოვენ დევნილნი, შენდობას და შენდობის მაგივრად იშვიათი ღამის მგზავრები, როსკიპები და ქურდები, ჯიბგირები და ავარები ჰქელავენ ამ საფლავებს, სთელავენ თავისი ტლანქი ბინძური ფეხებით.

„—მკითხველო, შენდობას ვითხოვ!..“

„—მკითხველო, შენდობას ვითხოვ!..“

„—მკითხველო, შენდობას ვითხოვ!..“

ჰლალადებენ ეს ქვები, ჰლალადებენ და წვიმას კი გულგრილი, სულის გამყინავი ტანტალი გააქვს შიშველი პაწაწა ფეხებით ამ ქვებზე, ამ მწუხარე ლოდებზე. ანდრო კი მიდის ამ შავ ბილიკზე თავშიშველი და ყურს უგდებს ჯოჯოხეთურ ღალადისს, ყურს უგდებს...

ზალტო სისველისაგან მთლად დამძიმდა და თითქოს დასველებულ, ქეციან ძალის სუნიც კი ასდის, ხო-ხო, ჰო, ღმერთმანი, ხე-ხე!.. — ჩაიციანა მან უაზროდ და თან ყურს უგდებს ამ საშინელ ჯოჯოხეთურ მოწოდებას, ყურს უგდებს და ეხუმრება, სცდის თავის თავს, შეუძლია ამ ჯოჯოხეთში ხუმრობა თუ არა, ისე, როგორც დუქანში გაგზავნილმა ბავშვმა იცის ხოლმე განგებ, რაც შეიძლება ხმა-მაღალი შიშის სიმღერა ღამით სოფლის ორღობეებში.

უეცრად მას საიდანლაც როილის ხმა მოესმა...

შეჩერდა...

ყური მიუგდო ამ ქვითინს და იგი უეცრად დამშვიდებული იქვე ტელეგრაფის ბოძს მიეყრდნო და ყურს უგდებს ანდრო ლილის ქვითინს და გული ესერება, ევსება რალაც თბილი და მწვავე სიტკბოთი და აი მან ვერ აიტანა ეს მწველი სითბო და ბოძზე მიყრდნობილი აქვითინდა გულამოსკვნით, აქვითინდა ისე, რომ ცემლები თავისთავად ედინებოდნენ თვალებიდან და შეუძლებელი იყო, ძალას აღემატებოდა მათი შეჩერება.

ჰქვითინებს ანდრო და ყურს უგდებს როიალის, ლილის სულის ქვითინებს...
 ჰქვითინებდნენ ქვის აკლდამებივით ცივი სახლები თავისი ლამაზ ჩუქურთმე-
 ბით, ჰქვითინებს ყველა... ყველა...

უეცრად პირველი საფლავის ქვამ კიდევ წამოსწია და მერე ერთბაშად საშინელ ხასიან სარქველივით აიხადა და შავმა, საზარელმა, კბილებ ჩაბღვნილმა საფლავმა დაალო ბნელი ხახა, საიდანაც სულის შემხუთავი სინესტე და ხრწნილების სუნი ამოვარდა, მას მეორე ქვა აჰყვა, მეორეს მესამე და მთელი ქვაფენილები წამოიშალნენ უეცრად წამობერილ შემოდგომის ქარით ერთბაშად ატაცებულ ყვითელ ფოთლების ლაშქარივით... და ყოველ საფლავში მიცვალებულთა შიშველ ძვლებს შავ ჯურღმულებივით, გველის სოროებივით ჩაბნელებულ თვალებით და კბილების საზარელ ხრჭიალით, ფოსფორიულ ციალით ხელებ ამოწვდილნი ევედრებოდნენ ანდროს, ემუდარებოდნენ, შენდობას სთხოვდნენ... **Коллекция**

საშინელებამ მოიცვა მთელი ქუჩა...

ხრწნილებისა და სინესტის მძიმე სუნი გამეფდა ყველგან.

როიალი კი ჰქვითინებდა ყრუდ, იღუმალად ჰქვითინებდა...

— ანდრო!.. ანდრო!.. — მოესმა მას უეცრად ლილის ნაღვლიანი, მომუდარე ვერცხლის ეყვანივით წკრიალი და იგი გარინდდა, გაიყინა და აშკარად იგრძნო, რომ თმები უთეთრდებოდა.

— უუუ!.. უუუ!.. — მოესმა საშინელი ზმუილი ბარდლასი და იგი იდგა გაქვავებული, გარინდებული ამ საშინელებაში, იდგა ზარდაცემული, შიშით დამუნჯებული და უცქეროდა ყოველივე ამას დამფრთხალ და საზარელ თვალებით, მერე უეცრად მუნჯურ მქვერმეტყველებით, საშინელ საოცრებით პალტო აიჩეხა, თავზე წამოიხურა და საოცარი ძუნძულით გაიქცა...

— უუუ!.. ამუნია მოდის!.. უუუ, ბოჩია შეგქამს!.. უუუ!.. უუუ!.. — მიზმუოდა იგი, თითქოს განებივრებულ ბაღს აშინებსო, მიზმუოდა.

IV

ციციანთ აღმართზე გამძივული ელექტრონები ნაღვლიანად ოდნავ იბუტებოდნენ, წვიმა კი ისევ გულმოდგინედ იყინებოდა და მთელი ქალაქი ამთქნარებულ ხახასავით დაღებულებოდა, დაბურუსებულიყო. ძირს მეტეხი ცივად და ამაყად იმკრთალებოდა და შუბლ-მოკმუნნილი თითქოს რაღაცას ემუქრებოდა კბილებ ჩაბღვნილ სირაჯხანის ბნელ ქუჩებს, სადაც ავაზაკთ და ნაძირალთ ღვინის ძუძუ მოენახათ და გახელებულნი სწოვდნენ აღისფერ რძეს გაბრუებამდისინ.

უკანასკნელი ტრამვაები გაჩქარებული ზარის წკარუნითა და ხრიალით მიეკანებოდნენ მთავარ სადგომში.

ქუჩებში თითქმის არავინ იყო; დაძინდილ შალში გახვეული მათხოვარი თუ გაივლიდა სადმე იშვიათად დახეულ ცალ-ცალ ფეხსაცმელების სველ ქლარტუნით. სირაჯხანის რიგში სარდაფები განათებული იყო და შიგ რაღაც ხმაურობა, ყვირილი და არღნის ქუჩური სიმღერების ღრიალი გაისმოდა.

„— ავანთოთ შუ-უშის ფაარნეებო!.. არი-ალა-ალევე!..“ — გაისმოდა ვიღაცის ხრინწიანი ლოთური სიმღერა და ყოველივე ეს ანდროს ახეტიალებულ სულში რაღაც მორიდებულს, მაგრამ ახალსა და სასიამოვნო შიშსა და კრძალვას სთესდა.

იგი დაუყვა სირაჯხანას ქვემოდ და ერთ ადგილას შეჩერდა.

ვიღაც მეძავის უშნო ჭყვილი და არღნის რიალი მოესმა.

ეს ელამ კარაპეტას სარდაფი იყო, სადაც ყველაფერი რაღაც ლოთურად გაბრუებულიყო.

ანდრო ცოტა ხანს შეყოყმანდა...

შევიდეს თუ არა?..

ჰო, თუ არა?...

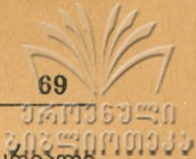
ჰო?..

ჰო!.. — იგი შევა, შევა!.. ეხლა კარგია ღვინო, კარგი!.. და იგი მტკიცე გადაწყვეტილი ნაბიჯით დაეშვა სარდაფის აგურის ნესტიან კიბეებზე.

ლიფლიფა ლამპები სარდაფს მკრთალად და გულის გამაწყალებლად ანათებდნენ. გარეთ სწვიმდა და სარდაფში სულის გამაწვრილებელი სინოტივე და სინესტე იღვა და ლაპარაკი და ხმაურობა ისე მკვანხედ ჰხვდებოდნენ ნოტიო კედლებს, თითქოს მოქეიფენი მათდა შეუმჩნევლად შფოთდებოდნენ და ხანდახან ხმას დაუწევდნენ ხოლმე.

კედელზე ბუზებისაგან დასვრილი სურათები ეკიდა: ფოროსმანაშვილის „Бедни съ детами“ და „мелленеръ бездетни“, მოქალაქე თავგები თავის მეუფე დედა კატას მიახვენებენ მარხილით, მგლოვიარე მემკვიდრე ტახტისა ცინდალი კი უკან კუდთან უზის და მიცვალებულ დედის კუდი ხელში მბრძანებლის კვერთხით მეფის მემკვიდრის სიამაყით თათებში უჭირავს, მეორე მხარეს „გალა-პეტერის“ შოკოლადის ქარხნის სარეკლამო სურათი ეკიდა ისეთივე დასვრილი: პატარა ბიჭი თავისივე ტოლს გოგოს შოკოლადს აჭმევს; დახლთან კი დიდი, ფოტოგრაფიული სურათი ეკიდა თვით ელამ კარაპეტასი გვარდიელის ტანისამოსში, მთლად იარაღში, მაჯზერის სისტემის რევოლვერით ხის უნო ბოხჩით და სამხაზიან სამხედრო კარაბინით, კირებთან კი კაკაბის გახუნებული და ნახევრად გაძრცვნილი ჩუჩელო.

ანდრო ერთი პირობა შეჩერდა და დამფრთხალმა თვალები ირგვლივ მოავლო.

უხარმაზარ კარადივით ფისგარმონიის სპილენძის შაურიანი უშნო წკრიპლო გულს აწუხებდა, მაგრამ ანდროს ყოველივე ეს უეცრად მოეწონა, მანაც იგრძნო თავი ქუჩის კაცად; იქვე თავისულ უსუფრო მაგიდას მიუჯდა, რომელიც შავი ღვინითა და კიდევ რაღაცა სხვა მეტად საექვოთი იყო დასვრილი და მანაც მოითხოვა ღვინო.

მან მიაგნო ადგილს, სადაც შეიძლებოდა იმ გზა-აუხვეველ მეძავ ქალივით მომბებზრებელ, აბეზარ სასოწარკვეთილების ჩაღრჩობა და გულში სიხალვათე და თავისუფლება იგრძნო.

«—ეძიებდეთ და ჰპოვებდეთ!..—გააფიქრა მან სახარების სიტყვები და გულში გაიღიმა. საოცარია ეს წიგნი, საოცარი თავისი პრიმიტიული, უბრალო ფორმითა და სიბრძნით, ხე-ხე!..

ერთი პირობა შექვიფიანებულმა ავარებმა მას ექვის თვალითა და სახიფათო ყურადღებით დაუწყეს თვალყურება ეტყობოდა, მათ არ მოსწონდათ ეს სუფთად ჩაცმული კაცი და ერთი მეორეს რაღაც საექვოდ და სახიფათოდ გადულაპარაკეს.

ერთი ახმახი დიდ-ხალიანი, ფართო შარვლითა და ვერცხლის მძიმე ქამარ შემორტყმული, რომლის დიდი, არაჩვეულებრივი ზღმარტლივით თავი სიმძიმის გამო მუცელზე ჩამოშვებოდა მოქეიფეთ გამოეყო, უღვაშზე ხელი გადისვა და რაღაც საშიშოდ აუარ-ჩაუარა ანდროს მთვრალი ბარბაცით, მერე შეჩერდა და უეცარი გადაწყვეტილებით მიუახლოვდა.

— გამარჯობა!..— სთქვა მან მოუხეშავი ბოხი ხშირი ლოთობისაგან ჩახლანძული ხმით ყარაჩოლულ ლაზათით.

— გაგიმარჯოს!..— უპასუხა ანდრომ და სკამი მიაწოდა.

ანდროს ვილაც ბიჭურად შეკრეკილმა სისხლიანი, გარყნილი თვალეებით მოელვარე გოგომ ღვინო მოუტანა და, როდესაც მასთან მეორეც დაინახა გაიქცა და მეორე ჭიქაც მოარბენინა.

ანდრომ ღვინო დაასხა და ხალიანს მიაწოდა.

— ღმერთმა გადღეგრძელოს!..— სთქვა ხალიანმა მთვრალი თვალეების ლიცლიცით, ღვინიან ჭიქით ხელში ჰაერში შეჩერებულმა და მერე ისევ განაგრძო: იცოცხლე მრავალ ჟამიერ!.. პირველ დანახვისთანავე თქვენი სიფათი მომეწონა და მაშინვე გულმა მითხრა! ჰა, ბიჭო, ეს უბრალო კაცი არ უნდა იყოს, აქ რომ უსაქმოდ უყვართ შემოხეტიალება და ჩვენი თვალყურება მეთქი!.. და არც მოგტყუვდი. რა ვქნათ, რომ ჩვენი ტოლი არა ხარ, განა ის ცოტაა, აქ ჩვენთან რომ მოხველ და ჩვენთანა ხარ?..— დაადავა ხალიანმა, ჭიქა ანდროს ჭიქას შეუტაკა და გადაკრვით დალია.

— გაგიმარჯოს, იცოცხლე!..— უპასუხა ანდრომ და მანაც დალია.

— სიყმე ნუ მომიკვდება, შენთვის თავს დავდებ, თუ აქ ვინმე შეგეხება, იმით რომ რომ სიფათი გაქვს კარგი!.. მე ქორიას მეძახიან, ქორია ჯიბგირს.. — სთქვა ყარაჩოლულ ლაზათით და უზარმაზარი ფირუზის თვლიანი ბეჭდით ასალტული მუშტი სუფრას ისე დაარტყა, რომ ღვინით სავსე ჭიქები კინალამ წაიქცნენ.

ანდრომ თავდაპირველად შიში იგრძნო, მაგრამ, როდესაც შენიშნა, რომ იგი სამტროდ არ იყო მოსული, უფრო გათამამდა და ისე დაუწყო ლაპარაკი, როგორც თავის სწორს და თან ჰკვირობდა მის ასეთ ერთგულებაზე.

მას ნამეტანი მოეწონა აქაურობა და თავისუფლად ამოისუნთქა, პირველმევე ჭიქამ დაჰკრა თავში, ნიადაგი ფეხ-ქვეშ გამოეცალა და სადღაც შესცურა მყრყოლავ ეთერის მორევში სინაზითა და ნებივრობით გაჰკრა სადღაც ის საშინელება მკვდართა ღაღადისისა, გაჰკრა ბარდღაც და ამაღამ, მან პირველად იგრძნო რაღაც ნეტარება და სიხალგათე სულისა.

გაბრუებულს ყველაფერი ლამაზ სიხმარივით იღუმალად ეჩვენებოდა, სადღაც გაჰკრა ის სასოწარკვეთილება, დადნა ბარდღას ლანდიც, სადღაც გონების კუნჭულში, მიმქრალდა.

— შენ იცი რა არის სირაჯხანა?.. — შეეკითხა ქორია ჯიბგირი ღვინით აღზნებული თვალებით ანდროს შენობით, რომელიც ასე ძლიერ მოსწონდა ანდროს. — სირაჯხანა, — ეს დარდის ამოსანთხევი ჭურჭელია. სირაჯხანაში გაწამებული გაკაპასებული ხალხი თავის ვარამს ანთხევს და ამ დარდითა და შხამიან ყვავილებით აყავებულ მორევში თვითვე იღრჩვებიან. სირაჯხანა ბუნავია ჯიბგირებისა და ავაზაკებისა, სადაც ისინი თავიანთ სინიღისის ნაზ სიმებს, რომელიც სიფხიზლეში ჩლუნგდება აქ აყრყოლებენ ხოლმე მეძავ ქალების ოფლიანსა და მუწუკებიან უბებში. სირაჯხანა ეს ის ბურანია, რომელშიც კაცი თავის უგემურს, უყმურ მწარე მოგონებებს აღრჩობს აი ამ ნუნუას მორევში. აქ ხდება სასწაული და ავაზაკი წუთით ადამიანად იქცევა. აქ ჰლმოატობს იგი წუთით თავის საზარელ ხელობას, ადამიანურ გრძობებსა ჰყვება და ადამიანი ხდება. აქ იღეწება, იმხვრევა იგი, როგორც ავაზაკი, აქ არის მისი სისუსტე და აი ამ სისუსტის დროს მას ეჯავრება, სძავს უქმი ცნობის მოყვარე თვალები. სირაჯხანა დაღუბულ ხალხის ნავთსაყუდელია, უკანასკნელი კოზირია, რომლითაც მოგების იმედი ჯერ კიდევ უღვივის დაფერფლილ გულში, — აი რა არის სირაჯხანა! წააგებს და ჰკარგავს ამ უკანასკნელ კოზირს და მას გულ-გაშლით ჩაიხუტებს თავის გაყინულსა და ცივ გულში მეტეხი!.. აი აგერ ჰხედავ მეტეხს?.. — გაიშვირა მან ხელი თანჯარაში, რომელშიც არაფერი მოსჩანდა: — აი ის არის ჩვენი უკანასკნელი ბინა, სადაც ჩვენი ყმაწვილ-კაცობა ჩაიღვრჩვება. ის გულცივი ქმარია სირაჯხანისა და სირაჯხანა ერთგული ცოლი მეტეხისა და როგორც მეტეხი არ ვარგა უსირაჯხანოდ,

ისე არც სირაჯხანა უმეტეხოდ. ისინი ერთი მეორეს ავსებენ ჩვენი გზა, რომელიც
 ორ ქვეყანას შუა ტრიალებს. მეტეხიდან სირაჯხანაში და სირაჯხანიდან მეტეხში,
 აი ჩვენი ცხოვრება. ვიბადებით და ვიქმნებით ორთაქალის ბაღებში, ვიზრდებით
 შეითანაზარში და ავლაბარში და დავაყვაცებულნი, მაგრამ ფრთა დაღეწილი
 ვეკედლებით სირაჯხანას. ოო, სირაჯხანავ!.. სირაჯხანავ!..—წამოიძახა მან რა-
 ლაც ალგზნებით და ჭიქას ხელი წამოავლო.—მაშ გაუმარჯოს მეტეხსა და სირაჯ-
 ხანას!..—სთქვა მან და ღვინო გადაჰკრა.

— გაუმარჯოს!..—უპასუხა ანდრომ მის სიტყვებით გაბრუებულმა და მანაც
 დაღია.

— იცოცხლე!. — წამოიძახა ქორია ჯიბგირმა, უღვაშებზე ხელი გადისვა და
 ლოთურად აგრძნობიერებული ანდროს გადაეხვია; მერე წამოდგა, შეჩერდა და
 წყნარად ჩაულაპარაკა:

— გოგო ხომ არ გინდა?.. ერთი ასეთი გოგო გამოგიგზავნო, ვარსკვლავებს
 ეთამაშებოდეს!..

ანდრო გაწითლდა და წყნარად უპასუხა:

— არა, მაღლობ!..

— მაშ ერთი ჭიქა ღვინო ჩვენც დაგვილიე!..—სთქვა მან და თავის სუფრი-
 სკენ მიიწვია და ჭიქით ღვინო მიაწოდა.

ამხანაგები მათ შესტკეროდნენ.

ანდრომ ჭიქას ხელი მოჰკიდა, წუთით თვალები დახუჭა, თითქოს აზრებს იკ-
 რებსო და მერე დაიწყო:

— გაგიმარჯოსთ დაღუბულო ძმებო!.. იცოცხლეთ!.. ამიერიდან მეც თქვენნი
 ძმა ვარ, რა უყოთ გარემოებით და ვაყვაცობით თუ ვერ მოგედრებით, გული
 ხომ მეც ისევე გაცრუებული და დაღეწილი მაქვს, როგორც თქვენ!.. იცოცხ-
 ლეთ!.. სთქვა მან და ღვინო გადაჰკრა.

— აბა ჩობანი, ჩობანი!..—დაიღრიალა საშინელი ხმით ქორია ჯიბგირმა და
 საშუა ტატარჩუკმა პაპიროსით პირში, კისრის ოდნავი მოქცევით და თუთუნის
 ბოლის გამო ოდნავ თვალებ მოხუჭულმა გარმონი ააჭრიალა, რამდენიმე აკკორ-
 დი აიღო და დაიწყო.

აქვითინდა გარმონი და ამ ქვითინში მოისმოდა კვნესა ვაება დაჭრილ სული-
 სა, სასოწარკვეთილი მოთქმა სიკვდილისათვის განმზადებული ადამიანისა, რომე-
 ლიც უკანასკნელად ჰმღერის თავისს ბედის სიმღერას.

ყველამ თავები ჩაჰკიდა და ლოთური ნეტარებით იღიმებოდნენ

საშუა ტატარჩუკი კი უკრავდა და ნაზი ხმები ხან აიჭრებოდნენ ზევით, ზე-
 ვით აწკრიალდებოდნენ ცის დასალიერში, თითქოს ღმერთს რაღაცას შეჰქვითი-

ნებდნენ და ხან ძირს დაეშვებოდნენ გაცრუებულნი, მიწაზე ეძებდნენ რალაცას, ფუსფუსობდნენ.

ლოთურმა ნეტარებამ მოიცვა ყოველივე, გარმონის ლამაზმა, მაგრამ თავზე ხელაღებულის სიმღერამ დასჩრდილა ყველაფერი.

საშკა უკრავდა გატაცებით, უკრავდა თავდავიწყებით და ჰკვნესოდნენ, ჰქვი-თინებდნენ გულის მომკლავად ამეტყველებული ხმები.

იქ გვერდით ვილაცის ქვითინი მოისმა, აქეთ ვილაცამ ავარული თავგამოდე-ბით შესქვივლა და დათვრა სარდაფი, მიყუჩდა ყველაფერი. მუსიკამ დაათრო ყვე-ლა, გააბრუნა...

საშკა კი უკრავდა, უკრავდა:

„ვილაცა მწყემსი შესჩიოდა სოფელს, შესჩიოდა, ემუდარებოდა თვალმაყვალა სატრფოს, ნაბადივით თმები რომ ჰქონდა დაფენილი გიშრის ზოდებად ნაზ მხრებ-ზე, ჰქვითინებდა მწყემსის სული, რომელსაც ყაჩაღებმა ცხვრის საყვარელი ფარა წაართვეს თავისი ლამაზი თავმომწონე ბელადითა და ყოჩით და მას კი სიკვდილი მიუსაჯეს და მწყემსმა სთხოვა, რომ მისთვის უკანასკნელი სურვილი აესრულები-ნათ და მიეცათ ნება უკანასკნელად აეკვნესებინა ლერწმის ნაზი სალამური, უსა-ზღვრო იყო სურვილი ჩობანისა, რომ თავის სასოწარკვეთილება და ვარამი ამოენ-თხია სულიდან მეგობრისათვის და ეს მეგობარი მისი სალამური იყო, და აი მას მის-ცეს ნება. და მან თავის მშობლიურ სოფელზე გადამდგარმა, რომელიც ბარში იყო დაფენილი დაუკრა სალამური, დაუკრა ჩობანმა, აკვნესა ლერწმის ლერო და შიგ ჩააქსოვა მთელი თავისი ნაღველი და უკანასკნელი სალამი სოფლისადმი და სატრფოსადმი, რომლის კულულების არევას იგი ვერასოდეს ვერ ეღიროსებო-და და ესმოდა სოფელს სალამურის კვნესა, ესმოდა სოფელს და იგი ჯერ გარინ-დებული ისმენდა ამ არა ჩვეულებრივ ნაღველს, მერე მან თითქოს იგრძნო რა-ღაც საშინელი, მან იგრძნო რომ ამ ხმების ამკვნესებელს ფარსაგი არ სჭირს და იფეთქა სოფელმა და სალამურით თავდავიწყებაში შესულ ყაჩაღებს დაესხა თავს და მით იხსნეს თავისი სიამაყე, თავისი მოძმე გასაჭირიდან. ასე სტიროდა ჩობანი, ასე ჰკვნესოდა მისი სული“...

და უკრავდა ტატარჩუკი „ჩობანს“, უკრავდა, მერე აუწია, ზევით ასწია, სადღაც ცაში გააქანა, უკანასკნელი წკრიალა ხმა მიაშქრქალა, მერე უეცრად მო-სწყვიტა იქიდან, ძირს დაუშვა და რამდენიმე ლამაზ აკკორდით დასწია ძირს და გაათავა...

გათავდა ჩობანის კვნესა...

გათავდა...

ქორია ჯიბგირი ფეხზე წამოიჭრა.

— უუპ, შენი სულის ჭირიმე! — დაჰკივლა და საშკას მოეხვია.

— დალიე გენაცვა, დალიე!.. — დაუყვირა მეორე ხმელხმელმა სუსტმა ავარამ და ჭიქით ღვინო მიაწოდა.

საშკამ ღვინო გამოართვა, დალია მერე უღვაშები მოიწმინდა და გარმონი გვერდზე გადასდო.

— ნუშო!.. — დაიყვირა ისევ იმ სუსტმა ავარამ, რომელმაც საშკას ღვინო მიაწოდა, სკამზე გაღიზნიკა და ცალი ხელი უკან გადაჰკიდა: — ნუშო, მოდი სულიკო, ერთი მაკოცე!.. — დაიძახა მან და მასთან გამხდარი ქალი, ნამიანი ლამაზი ნაღვლით მიბნედილი თვალებით მიიბრინა და აღუღუნებულმა თვალებში ნახად აკოცა...

— არა, ის ნაცემი მაკოცინე, გუშინ, რომ ბოთლი დაგარტყი!.. — დაიძახა და ქალს შუბლში, წარბს ზემოდ დალილაგებულ ალაგას მხურვალეთ აკოცა.

ანდრო გაოცებული უყურებდა ყოველივეს და საოცრად შეეთვისა ამ ახალ გარემოებას და გულში საოცარ სინაღვათესა ჰგრძნობდა.

იგი გაბრუებული იყო, მას ყველაფერი დაავიწყდა და ისიც ავარად, ნაძირა-ლად ჰგრძნობდა თავს ამ წუთში და ყოველივე აქაური, ის თავგები, რომლებიც კატას მარხილით მიასვენებდნენ, ის ფიროსმანას „მелленеръ бездетни“, ეს ქორია თავისი დიდი ხალით, ეს ელამი კარაპეტა, რომელსაც ცალ ფეხზე წალა ეცვა და ცალ ფეხზე კალოში, ეს ნუშო, ყველა და ყველაფერი აქაურობა ჰხიბლავდა და აბრუებდა და ამ წუთში მას ისე უნდოდა მარტო ყოფნა და ნეტარება მყუდროობაში და სიმარტოვეში, რომ ერთ ადგილას ვერ ისვენებდა, ტრიალებდა და სკამს ესრისებოდა.

— უკაცრავად!.. — მოესმა დას ვილაცის ხმა გაბრუებულს და გვერდით მოიხვდა, მის გვერდით ის სუსტი ყმაწვილი იჯდა, წელან რომ ნუშოს ჰკოცნიდა. მისი ჰკვიანი შავი და ნაღვლიანი თვალები მასზე რალაც სასიამოვნო შთაბეჭდილებას ახდენდნენ, — მე სოსანა სემინარისტს მეძახიან, მესამე კლასიდან დამითხოვეს პროპაგანდის გულისთვის, მერე ტერორისტობა დავიწყე და ბოლოს აქ ამოყავი თავი ნუშოს ემხითა ვარ დამწვარი და ველარ ვმორღები, უკვე ხუთი წელიწადია აქ ვარ ნუშოსთან, მაგრამ უკაცრავად... მე თქვენ გიცნობთ ვინცა ბრძანდებით, თქვენ მწერალი ანდრო სავანელი ბრძანდებით. მე თქვენს მოთხრობებსა და ლექსებს გატაცებით ვკითხულობდი, მაგრამ სრულიად არ ვფიქრობდი, რომ თქვენ აქ გნახავდით, ამ ჯურღმულეებში და მე გაგიცნობდით.

ანდრო გაკვირვებული თვალებით მიაჩერდა, უნდოდა რალაც ეთქვა, მაგრამ სიტყვა ვერ მონახა და თავი მიანება.

— დიად თქვენ გიკვირთ ყოველივე ეს, მაგრამ მე გავიგე, შევიგნე, შევიგნე სირაჯხანისა და აი ამ ავარა ძმა ბიჭებისა. ყველაფერი ლამაზია ქვეყანაზე, ულამაზო არა არის რა, მხოლოდ საქმე იმაშია, ლამაზად მიიღო ყოველივე და ეს ხალხიც ლამაზად, გულწრფელად იღებს ყოველივეს. მათთვის ცხოვრებამ მხოლოდ სიბინძურე და წამება გაიმეტა და აი ისინიც გულგაშლით, წრფელად, ლაზათით იღებენ ამ სიბინძურეს, ამ წამებას. ისინი მთელ ქვეყნის სიმდიდრეზე არ გისცვლიან ავლაბრისა და ხარფუხის ძველ ქუჩებს, საღამოობით კვეციქია ხავერდის ყუყუნა თვალებიანი ქალები რომ გამოეფინებინან, ვერ შეეღვევიან შეითანაზარს, ორთაქალის ბალებს, სეიდაბადს და ვერც თვით მრისხანე და გულჩახვეულ მეტეხსაც, მაგრამ ცხოვრება მეტად სასტიკია, მეტად შურიანი და არ უნდა აპატიოს ეს ყველაფრით კმაყოფილება ამ ხალხს, და სთელავს მათ, მაგრამ მათ ამის წამალსაც მიაგნეს, ეს სირაჯხანაა, აქ თვრებიან ისინი ტანჯვითა და ლოთური გაწამებით და სადაც ტანჯვაა და წამება იქ სილამაზეც არის. აი ამასვე უნდა იმღეროს ადამიანმა. პოეზია მხოლოდ ხეივნებში, ბალებში და დედოფლის სრა-სასახლეებში კი არ არის, არამედ აქაც, აქაც არის თავისებური სილამაზე, შინაარსი და მშვენიერებაც. აი სად იპოვით თქვენ შინაარსს, აი სად ნახავთ თქვენ ნამდვილ პოეზიას. ეხლა ხომ ბევრს ლაპარაკობენ თქვენ ნიჭის დაცემაზე და თავის გადამღერებაზე!.. განა ყოველივე ეს პოეზია არ არის?.. თუნდ ეს მეტეხიც სიმბოლიურად რომ დასცქერის სირაჯხანას და განადგურებას რომ ემუქრება?.. და აი ამ ხალხს სძავს უქმი ხალხი და თუ თქვენ დღეს კრივს გადურჩით ეს ჩემი წყალობით...

— უჟაცრავად, მე მადლობელი...—უნდოდა ანდროს მადლობა გადებდა, მაგრამ სოსანა სემინარისტმა გააწყვეტინა:

— მომითმინეთ, მომითმინეთ!.. აქ მადლობა არაფერი შუაშია, მე იმიტომ კი არ გითხარით, რომ მადლობა მიმეღო, არამედ იმიტომ რომ დამემტკიცებინა, თუ როგორ არ უყვარს, როგორ სძავს სირაჯხანას უქმი ცნობის-მოყვარე ხალხი. თუ მიხვალთ მასთან მოწიწებით და პატივისცემით, რადგან მას ესმის თავისი ღირსება, უყვარს პატივის ცემა, რადგან მას თავი მეტად წმინდათ და სასალუქოდ მიაჩნია და ამაყია თავისი წამებით, იგი გულ-გაშლით მიგიღებს, არა და ავარების ბებუთის მსხვერპლი შეიქმნებით. ასეთია სირაჯხანა. ქორია ჯიბგირიც ჩემი ძმათ ნაფიცია, მასაც გაუგონია ჩემგან თქვენ შესახებ და, როდესაც ერთხელ თქვენ დრამას: „გაიოზ და რენოს“ დაესწრო ცრემლებით აღჯნებულ თვალებით მომძახხა: მისი სულის ჭირიმე ვინც ეს დასწერა და მოიგონა, აფსუსი არ არის ის სირაჯხანას არ იცნობდესო. აი ეხლა თქვენ ესტუმრეთ სირაჯხანას დაღეწილი გულით, როგორც თქვენ წვლან სტკვით, ჩვენ არ ვიძიებთ თუ რამ დაღეწა თქვენი გული, გული იმისთვის არის გაჩენილი რომ დაიღეწოს, ეს ჩვენთვის სულ ერთია.

საქმე იმაშია რომ თქვენი გული დამსხვრეულია, ჩვენც ეს გვინდა, სირაჯხანა და ამას მოითხოვს, მთელი გული ამაყია და ზერელე, ჩვენც ამიტომ გიღებთ თქვენ ძმად. ჩვენ არ გვინდა თქვენი ვაჟკაცობა, არც ვინაობა, სირაჯხანაში ყველანი ტოლები არიან, ჩვენ თქვენი გატეხილი გული გვინდა და სხვა არაფერი.. —სთქვა მან აღზნებით და ცოტა შეჩერდა, ლამაზ თმებზე ხელი გადისვა და აღზნებული თვალებით, რომლებიც მუგუზლებივით ანთებულიყვნენ გამხდარსა და ნაზ სახის სიღრმეში, ანდროს მიაჩერდა.

ანდრო ყურადღებით ისმენდა ყველაფერს და მის გონებაში ათასი აზრი დატრიალდა თვალის მომქრელად, აფერხულდა ფერადად..

— მობრძანებულხართ ჩვენთან, კეთილი იყოს თქვენი მოსვლა!.. — დაიწყო ისევ სოსანამ და მერე განაგრძო: — ამერიდან თქვენ აქ ხელს ვერაფერს ვახლებთ. იყავით ჩვენთან და ვიყოთ ერთად ჩვენი დაღეწილი ეთერის კოშკებითა და ხომალდებით, ჩვენთვის ძვირფასია ეს ნანგრევები, რადგან მეტად ძვირად დაგვიჯდა ისინი. მეცა მაქვს ჩემი ხომალდის ნამსხვრევები და ეს ჩემი ნუშია ნუშო, რომელიც მანეთად შეძავობს და თუმნად მთელი ღამე დაატკობს თავისი წამებით ვინმე ავხორცსა და ბინძურ სპეკულიანტს. ჰო, თქვენ იცით, მე ხშირად უკითხავდი თქვენს ნაწერებს ნუშოსა და ქორია ჯიბგირს და რომ იცოდეთ, როგორ ავესებოდათ ხოლმე ყოველ მოთხრობის შემდეგ თვალები ნეტარების ცრემლებით. ჩვენ ძლიერ გვიყვარდით თქვენ და ბედნიერი ვართ რომ ჩვენთანა ხართ, მაგრამ ამაზე კიდევ როცა გვესტუმრებით მაშინ ვიმუსაიფოთ... იცით მე ძლიერ მომწონხართ!.. — წამოიძახა უეცრად აღზნებული თვალებით სოსანამ გულდასაწყობად, წამოდგა და ხელი მხურვალედ გაუწოდა.

ანდროც ადგა, მოქეიფენი მათ მიაჩერდნენ.

— უკაცრავად მეგობრებო!.. — დაიძახა ანდრომ, — ნება მომეცით ეხლა ჩემ საკუთარ ღვინოს მიუჯდე..

— აარა, აარა!.. — იყვირეს მოქეიფეთ ხელის სავსავით.

ქორია ჯიბგირი ფეხზედაც წამოიჭრა.

— ამხანაგებო!.. — დაიწყო ისევ ანდრომ მე მინდა მცირე ხანს ჩემთან მარტო დავრჩე და ამიტომ ნურას უკაცრავად!

მოქეიფეთ უნდოდათ არ გაეშვათ, მაგრამ სოსანა სემინარისტმა მათ რაღაც ჩაულაპარაკა და ყველანი გაჩუმდნენ

— მაშ ერთიც დაგვილიე წასვლისას... — დაიძახა ქორია ჯიბგირმა და ჭიქით ღვინო მიაწოდა.

Коллекция
 Илл. Федосеева
 Трызнукова

ანდრომ გამოართვა, მადლობა გადაუხადა, დალია და მერე ოდნევე დაეშვა. ლით სიმთვრალის გამო თავის სუფრას მიუახლოვდა და დაჯდა.

იგი იჯდა და ფიქრობდა. მისი ფიქრები მთლად დაშორდნენ ბარდლასა და ლილის. მასზე საშინელი შთაბეჭდილება მოახდინა ქორია ჯი გირისა და სოსანა სემინარისტის სიტყვებმა.

იგი დიდხანს იჯდა და ჰფიქრობდა ღრმად, მერე კარგა ხნის შემდეგ თავი წამოსწია და თვალი ირგვლივ მოავლო.

კედელზე მან ეგეულიოვის ლუდის ქარხნის რეკლამას მოჰკრა თვალი: წითელი ხავერდის ტანისამოსით მოკლე შარვლიანი ლამაზი ბიჭი, ლუდის კასრზე ამხედრებულიყო და კრინოლინიან ლოყა წითელ გოგონას ლუდს ასმევდა თავისი ხელით. აქეთ ძველი კალენდრის ანაგლეჯი იყო მიკრული, იქ „ადამიანის ცხოვრება ნათლობიდან დაწყებული სიკვდილამდე კიბეებზე აყოლებული და ასე...“

კუთხეში მან ვიღაც კაცს მოჰკრა თვალი, მგონი აისორი უნდა იყოს, იგი სულმთლად ტალახით დასვრილა და ფეხები სელის სკამზე სპარსულად, საკია-მუნის ქანდაკებასავით მოურთავს!.. ჰე-ჰე!.. საკია-მუნი!.. მერეჟკოსკი!.. მაჰმადი... გალიუცინაციები!.. ხა-ხა!.. შიიტები და სუნიტები! . შახსეი!.. ვახსეი... და განა ეს სირაჯხანაც თავისებური შახსეი-ვახსეი არ არის?.. ჰე-ჰე!..

აისორი კი იჯდა, ცალი ხელით სუფრას დაჰყრდნობოდა, რომელზედაც ღვინით ხელადა და წითელი ყვავილებიანი მრგვალ მუცლიანი მინის თათრული ჭიქა ედგა და ჩახლეწილი ხმით კაპას დედაკაცივით რაღაც აშარ სიმღერას ჰყიოდა საკუთარ იმპროვიზაციით. ხან შეჩერდებოდა, ღვინოს დაღევდა, ხან რყევით თავს ჩაჰკიდებდა და ამოქინძისთავებული თვალეები მთლად მიუწვრილდებოდა და ისევ აღილინდებოდა.

ანდრო კი უცქეროდა ცნობის მოყვარე თვალეებით, უცქეროდა და თითქოს ხაღდაც სულის კუთხეში წყნარ ტკივილსა ჰგრძნობდა.

აისორმა თავი აიღო, თვალეები შეშლილის უბსკრულიან გამოხედვით ანდროს მიაჩერა. ანდრო ელდანაკრავივით უკან მიაწყდა, თითქოს რაღაც საშინელ და გონების ამრვეი წაიკითხა მის თვალეებში, აისორმა კი ლოთური ნეტარებით მინაბა საშინელი წვრილი თვალეები და მეძავ ქალივით, რომელსაც შრომაში გასამრჯელო არ მისცეს, ხრინწიანი, წრიპინა ხმით, კნაველივით ტირილი დაიწყო.

სტიროდა იგი უცრემლოდ, თავს ხან გაიქნევდა და ხან ჩაჰკიდებდა და რაღაცას გაუგებარსა და საშინელს მოსთქვამდა თავის, აისორულ ენაზე და ტალახში მოსვრილი, გამხდარი და პატარა სულ მთლად მოიმუშტა სელის სკამზე

ანდრო გაფაცაცებით თვალს ადევნებდა მას თითქოს მასში რაღაც თავისი

სულის მონათესავე ადამიანი ჰპოვა და ეცოდებოდა იგი, ებრალებოდა სულის ტკივილამდისინ და უყვარდა იგი ამ საბრალოებით.

ფისგარმონია კი, რომელიც დიდს კარადივით იღვა დახლოთან დაძველებულ „მაღბრუკს“ უკრავდა.

— მაღბრუკი!..

მას ამ წუთში არ ესმოდა მთვრალ ძმაბიჭების ბაიათები.

ანდრო უტკეროდა ამ კაცს და ხანდახან თუ დაღვედა ხოლმე, მერე მოახლეს მეორე ხელადაც მოატანინა, ორივე ტიქაში დაასხა. ერთი თავისაში, მეორე ქორიასათვის რომ მოატანინა იმაში და პატარა ყოყმანის შემდეგ გადასძახა!

— ეჭვი, ძმობილო!..—აისორმა ვერ გაიგონა.

იგი გულმოდგინედ სტიროდა თუ მღეროდა რაღაცას ძნელი გარჩევი იყო.

— ეჭვი, ამხანაგო!..—დაუძახა უფრო ხმა მაღლა, მერე გადასწვდა და ხელი წაჰკრა.

აისორი შეკრთა და, როდესაც მისკენ გადმოწვდილი სუფთად ჩაცმული ანდრო დაინახა თვალები სულელურად დააბრია.

— ეს შენი სადღეგრძელო იყოს!.. გაჯიმარჯოს!..—გადასძახა ანდრომ და დალია.

აისორი აფუსფუსდა, თვალები გაუბრწყინდა, სკამზე ძლივს ჩამოცოცდა ბავშვივით ერთი ბეწვა და კასრის სალტეებივით მოღვედილ ფეხებზე შემდგარი ანდროსთან ხელადით ხელში მიბარბაცდა და მის პირისპირ სკამზე შეეცოცდა.

— გაჯიმარჯოს!.. გაჯიმარჯოს!.. გაიძახოდა იგი წრიბინით, ფეხები სკამზე გაისწორა და თვალზე გაბრწყინებულმა ღვინო გადაჰკრა, მერე მთელი თავისი სუსტი ღონით სუფრას ხელი დაჰკრა, თავი მოწყვეტით ჩაჰკიდა და საცოდავი ტირილი დაიწყო. და იგი ზამთრიან შუა ღამით გარედ გადღებულ ლეკვსა ჰგავდა, რომელიც ყინვით გათოშილი საცოდავი წკმუტუნით ზმუის და სტირის ზამთრის სისასტიკეს.

ანდრო კი იჯდა უკვე მთვრალი და შესცქეროდა ამ საოცარ კაცს, მერე უეცრად მეხდაცემულივით თვალები საშინლად დაჰკაკლა და სკამის ზურგს მიეჭუჭკა მთლად აცახცახებული, გონება დაკარგული და უეცრად მან ვილაცის წებური, საშინელი, გულის შემომყრელი ლიპი ხელის შეხება იგრძნო, თითქოს ბაყაყი დააკვდა მას თავისი ცივი თათებით და ზარდაცემული ფეხზე წამოიჭრა, მაგრამ გამორკვეულმა აისორს შეჰხედა და ოდნავ დამშვიდებული სკამზე კანკალიც ჩაიკეცა.

— ძნელია, ძნელი-ი ცხო-ოვრებაა!..—ტიქყინებდა აისორი რაღაც ბაიათს თუ შიქსტის ნაწყვეტს, მერე ღვინო დაასხა, ანდროს გამარჯება უსურვა და დალია.

ანდრო კი უცქეროდა ამ კაცს და მან იგრძნო რომ საშინლად დათვრა.

საოცარია! იგი ამ კაცის სიახლოვემ დაათრო, თუ რაა? ანდროს არც თავი გაეგება და არც ბოლო, ყველაფერი აირია ერთი მეორეში და ყურებში რაღაც ხუილსა ჰგრძნობდა

სკამები კასრებზე ამხედრებული დაჰქროდნენ, мелленеръ бездетни კაკების ჩუჩელოს ჰკოცნიდა, კრინოლინიანი გოგონა თავგებს იგერიებდა, ფისგარმონია უღარდელ გერმანელ ბაჟურგერივით ბოხი ხმით ხარხარებდა, დახლიდარი მაუზეარის სისტემის რევოლვერით თავს იკლავდა და თმა გაშლილი ნუშო კი გულის გამგმირავ ხმით წიოდა და ლოყებს იხოკდა...

აირია ყველაფერი და მხოლოდ აისორი იდგა მის წინ გარკვევით და იგი საშინელი თვალებით მისცაებოდა ამ ტალახში დასვრილ კაცს, შიშით რომ ეს ერთი გარკვეული აზრი მაინც არ დაჰკარგვოდა თვალთხედვიდან. და ეს კაცი მას ვიღაცას აგონებს, საშინელ ვიღაცას და არ იცის ვის. იგი ძვლებისგან ასხმულ კრიალოსანს უფრო მოაგავდა ვიდრე კაცს, რომელზედაც შარვალი და ჟილეტი შემოუხვევიათ.

იგი მობრუნდა, კრიატი, თხუნელისებური თვალები იდიოტურად ანდროს შეანათა და მოულოდნელად, ხითქოს ბრწყინვალე აზრმა გაუელვა თავშიო აღმაფრენით დაიწყა:

— შენ იცი, ძმობილო, მე კალატოზი ვარ, უწინ, როდესაც ახალგაზდა ვიყავი და სისბლი მერჩოდა სატრფოც მყავდა!..—სთქვა მან ნაზი აღზნებით და ანდრო წუთით შეფიქრდა: ნუ თუ ეს ადამიანი როდისმე ახალგაზდა, იქნებოდა და სიყვარულიც შეეძლებოდა იგი თითქოს ასე უნდა დაბადებულიყო, როგორიც ეხლაა.

— ერთხელ ამქარმა საყდარი შემიკვეთა ასაშენებლად!..—განაგრძობდა აისორი,—რომელსაც გუმბათი ცაში უნდა ჰქონებოდა მიბჯენილი. ოო, რა ლამაზი საყდარი უნდა ამეგო მე, რა ლამაზი და მოხდენილი! . და აი ერთხელ, როდესაც ვამთავრებდი და მხოლოდ გუმბათი უნდა დამედგა ზევით ცაში და ხარაჩოზე ვიდექ ამაყი, ზვიადი და აღზნებული აგურს აგურზე ვაშენებდი და ზევით მივიწევდი ცის სივრცეში, საიდანაც ადამიანები ერთი ბეწვანი, ჭიანჭველებით მოსჩანდნენ, უეცრად იგრილა კედელმა, გადმოწვა, მომიჰოლა მეც და წამოველ ძირს... არ ვიცი რა სასწაულით გადავრჩი... დავიმტვერ, გული გამიფუქდა და მაღლა ცის ქვეშ მუშაობა აღარ შემიძლია, ვერა ვძლებ და ეხლა მხოლოდ ღარიბ-ღატაკთა სახლებსა და სარდაფებსა ვღვსავ აღებასტრით და ფრთა დამსხვრეული აი აქ ვეძებ თავდავიწყებას თქვენ ნუ გიკვირთ, რომ მე ასე ჭკვიანად ვლაპარაკობ, სასოწარკვეთილება და წამება უფრო ჭკვიანურ ღაპა-

რაკს ასწავლის ადამიანს...—სთქვა მან დამტვრეული ქადიულით აისორული კილოთი და მერე უეცრად ჩაიფერფლა, კიდევ უფრო დაბატარავდა და მოულოდნელად ლილინი დაიწყო და ლილინიდან ტირილზე გადავიდა შეუუმჩნევლად.

ანდრო გარინდდა, იგი კიდევ უფრო დააკვირდა ამ აისორს...

ვის მოაგონებს მას ეს ილიოტური თვალეები, ვის!?. ვის მოაგონებს ეს საშინელი აისორი ანდროს, ვის აგონებს?..

— ბარდლა!.. — დაიწვილა მან განწირული ხმით შეშლივით, თავში ხელები წაიტანა და გარედ გაიქრა...

(შემდეგი იქნება).

6. ლორთქიფანიძე

ქალაქის კაცი

ტკბილათ, მშვიდათ გაიარა ივანე ოსებაშვილის ცხოვრების გზამ. ღრმა გრძნობას არ აუტოკებია გული, თავსამტვრევ კითხვას არ აღუშფოთებია გონება.

რეალური გიმნაზიის მეექვსე კლასამდი, თუმც სუსტათ სწავლობდა, მასწავლებლები ყოველ შეღავათს აძლევდენ და განმეორებითი ეგზამენე ის თუ სავალდებულო სამუშაოს დანიშვნით, პატარა ვანო კლასიდან კლასში გადადიოდა.

მხოლოდ როდესაც მამა მოხუცების გამო სამსახურიდან დაითხოვეს, მცირე პენსია ვერ გასწვდა სწავლის, წიგნების და ტანთსაცმლის ფასს.

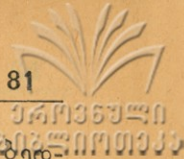
ვანო ხშირად უშვებდა გაკვეთილებს, მეოთხედებში ძლიერ დაკოქლდა და წლის ბოლოს იძულებული შეიქნა შევირდობა სრულებით მიეტოვებინა, რომ საკუთარის შრომით „პური არსებისა“ მოეპოვა.

მისი სიმშვიდის, ბეჯითობის და მუდამ ზრდილობიანი ყოფა-ქცევის მადლიერმა პედაგოგიურმა საბჭომ, თუმც ბავში ღირსი არ იყო, უთხოვრად მისცა ექვსი კლასის მოწმობა, და ვანო გზაჯვარედინზე გამოვიდა.

არც წასული ჰქონებია ისე ია-ვარდით დაფენილი, რომ მომავალი ახალგაზნდა კაცს ფართო ზღვათ მოსჩვენებოდა.

ჯერ ფიქრობდა სამხედრო სამსახური აერჩია, მერმე აფთიაქის შევირდათ უნდოდა შესვლა, მაგრამ უეცრად საიდანღაც გაჩენილმა ნათესავმა ხარჯები თავს იდვა, უღონდ კი ვანო საბუხგალტრო კურსებზე შესულიყო.

მოულოდნელმა ქველმოქმედმა სრულიად შეუცვალა გეზი მომავალი ცხოვრებისა.

რვა თვეში ვანომ სწავლა დაამთავრა და ქალაქის თვითმართველობაში ზედ-ზე სწორეთ ეხლა დაარსებულ ახალ ადგილზე შევიდა.

კეთილმა ნათესავმა თავის ხარჯების ასანაზღაურებლათ წინადადება მისცა ახალგაზდა პატარა მოხელეს მისივე შორეული, მცირე მზითვიანი ნათესავი შეერთო. ვანოც არ გაჯანჯლებულა, და საქართველოს შეემატა ერთი ღარიბი თავისუფალი პროფესიის ოჯახი.

აუჩქარებლათ შეუდგა ვანო თავის მოქალაქეობრივი მოვალეობის შესრულებას.

ყოველ დღე დილას, რიჟრაჟზე იდგა ის ფეხზე, მიირთმევდა უკვე გამზადებულ ჩაის, შემდეგ მოიარდა ბაზარს, მოიტანდა სადილის მასალას, და მიდიოდა სამსახურში.

არავის ახსოვს, რომ მის ხელში რომელიმე საქმე შეჩერებულიყოს, ან უფროსს შენიშვნა მიეცეს...

უბრალო სადილი აძლევდა საკმაო ძალას, ცოლ-შვილის აღერსი ატკობობდა გრძნობას...

ხუთი წლის წინათ დანიშნეს უფროს ბუხგალტერის უფროს თანაშემწეთ, და მაშინ ოდნავ შეტორტმანდა ერთგვარობის დაყუჩებული ტბა.

ეხლა უფრო მხიარული იყო სამსახურში, უფრო თავაზიანი ამხანაგებთან; აქა-იქ მეგობრებ-ნაცნობებიც გაიჩინა და, რაც ყველაზე ღირს-შესანიშნავია, აღეძრა სურვილი წარმატებისა...

ცვლილება დაემჩნია განსაკუთრებით შაბათსა და კვირას.

შაბათს ნასადილევს ბატონი ივანე რომ გაიღვიძებდა, ნახავდა ახლად დასუფთავებულ შავ ტანთსაცმელს, გაპრიანებულ ახალ წალას, განამებულ საყელო-სახელოს, განსაკუთრებულ შემთხვევისთვის შენახულ მოკაუჭებულ შავ ჯოხს და ნაცრისფერ მაუდის თხელ ქუდს.

როდესაც ბატონი ივანე საპნით პირს მაგრათ დაიბანდა, გამოეწყობოდა და იაფ-ფასიან ოდეკოლონს თმა-ულვაშზე გადაისობდა, თავის ოთახიდან გამოვიდოდა მოკაპწიავებული მეუღლე მისი—ელეონორა და ნაზათ აკოცებდა თავის სათნო ქმარს...

ივანეც პაპიროზს მოუკიდებდა, ქუდს დაიხურავდა, მარცხენა მკლავზე ჯოხს ჩამოიკიდებდა და ორივე ცოლ-ქმარი წავიდოდნენ კლუბში.

თუ ცოლი ლოტოში იმაზე მეტს არ წააგებდა, რასაც ქმარი ფრაპში მოიგებდა, ორივე ცოლ-ქმარი კომპანიას მონახავდა, ზოგჯერ ძლიერ დიდსა და მხიარულს და „გერმანულ ანგარიშით“ ვახშამს მიუჯდებოდა...

ხშირად ყოფილა, რომ ბედს უმუხტონია მათთვის და მაშინ ქმარი ნაცნობებთან მოხერხებულათ ოხუნჯობდა:

— ექიმმა დაუშალა ლენოს ვახშობა, მაგრამ რა ვქნა ყოველთვის გუვერნიორის მოვალეობა ვერ ავასრულე—ვნახოთ დღეს მოვახერხებ თუ არა?..

ქალი კი უფრო ნაწყენი ვითომდა საიდუმლოთ იტყოდა:

— თუ ვახშმათ დაჯდა, უსათუოდ უნდა დალიოს, ღვინო კი მაგისტვის საწამლაგია.

ვანო ყოველთვის ირჩევდა ბედოვლათ მოთამაშეებს; თითონ თამაშობდა დიდის ანგარიშით, ხელმოჭერით, ასჯერ გაზომვით და ერთხელ გადაჭრით...

იშვიათად თუ წააგებდა, და ვახშამიც მარად იყო.

კლუბიდან მათი დაბრუნება ჩიტებისებურ მუსაიფით იყო ავისილი—მარად ერთგვარი, გულუბრყვილო და ორთავესთვის სასიამოვნო.

— რა ქენი ვანო შენ?

— მოვიგე ათი თუმანი... შენ?

— წავაგე ოცი მანეთი.

— მოუგია ჩვენს ოჯახს...

ორივე გადინხარხარებდა.

— კარგი ვახშამიც ვქამეთ...

— მშვენიერი... ცოტა ძვირი კია.

— რა გენაღვლებს!—ნახათ წაკრავდა მუჯლუგუნს ცოლი ქმარს—ბორიის მოტანილი ბორიამ წაიღოს!..

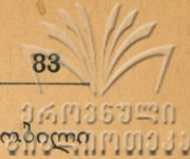
— მე არ ვდარდობ... მკითხე და გითხარი...

უკანასკნელ დროს ცოლ-ქმარს უფრო და უფრო იშვიათად უხდებოდათ ვახშამით სიამოვნება...

პატარა ფრავს აღარავინ კადრულობდა, დიდის თავდაჭერილობით თამაშობდენ და ივანესთანა ხელმოჭერილს გაურბოდენ... ლოტომ კი სრულიად შეირცხვინა თავი, და თანაც გაძვირდა...

კვირა დილას ივანეს ლოგინში უყვარდა ნებივრობა... გაღვიძებით ჩვეულებსამებრ გაღვიძებოდა; ცოლი ლოგინში მიართმევდა ჩაის, პურსა და ყველს. ამ მცირე საუზმის შემდეგ ივანე გადახედავდა გაზეთს და ცოტა ხნით მითვლემდა... ეს თვლენა მრავალგვარ სიამოვნებას ჰგვრიდა.

ჯერ ერთი, ზედ-მეტე დასვენება რაღაც ტკბილათ მოთენთავდა, გრძობას უნახებდა, გონებას ამახვილებდა, აზრებს აათამაშებდა და მეორე, ამ თვლემის დროს ეზმანებოდა ის, რაზედაც ოცნებას თვალხილული ვერ ბედავდა.

მართალია, ამას წინათ დაესიზმრა, ვითომც მის ცოლს ბანკის ცნობილი დირექტორი, ერთი მოხუცი აზიკი, ეხვეოდა,— შეძრწუნდა, გამოედვიდა და წამოხტა... მაგიერათ ღღეის სწორს, რა წარმტაცი, საამაყო სიზმარი ნახა: უცრათ იღება მისი ოთახის კარები... შემოდინ ხმოსნები... დარცხვენილი არიან ცოტათი, უხერხულობას გრძნობენ... ბოლოს ერთბაშათ ეუბნებიან: პატივცემულო ბატონო ივანე, თქვენ თვითმმართველობაში მსახურებთ აგერ 18 წელია... სამწუხაროთ თქვენ საკმაოთ ვერ დაგაფასეს... ქალაქის საბჭოს წარსული შემადგენლობა თქვენს შესახებ შეცდომაში ჩავარდა, შეიძლება ვთქვათ თქვენ წინაშე დიდათ დამნაშავეა... ესლა გვინდა წინაპართა შეცდომები გავასწოროთ და თუ გნებავთ დანაშაული არ ჩავიდინოთ... თქვენ მოგეხსენებათ რამდენათ საჭიროა, რომ გამგეობაში იყოს ენერგიით სავსე, უანგრო, და თან სპეციალური ცოდნის მქონე პირები... მოგეხსენებათ აგრეთვე რა უმწეო მდგომარეობაშია ჩვენი ფინანსები, და ვის მივმართავდით ასეთ შემთხვევაში თუ არა თქვენ...

ვანო ღელდება, სიამოვნებს არა ჯილდო და წარმატება, არამედ შრომის დაფასება... გაწითლებული მორცხვად ვთანხმება.

დიდი ზალა... ხმოსნები კენჭებს ჰყრიან... ითვლიან...

ივანე არჩეულია.

მოკლე (ძლიერ მოკლე!) გრძნობიერი სიტყვები—ხმოსნებს თვალი ცრემლით ევსებათ... და მხურვალე ტაში...

უფრო ხშირად ივანეს წარსულის მოგონება უყვარდა და ყოველ წვრილმანს თავ-თავისი ფერადებით საკმაოთ მხატვრულათ წარმოიდგენდა, მაგრამ, როცა მომავალზე დაიწყებდა ოცნებას, ანგარიში ჩქარა აერეოდა, ხელ-ახლავ იწყებდა საჭირო საშუალებების ძებნას, იგონებდა ხერხს, მაგრამ კიდევ ერეოდა და აქ ყოველი სუსტის მფარველი—ძილი გადააფენდა თავის კალთას...

შაბათი ივანესთვის განსაკუთრებულის კარგის ნიშნებით დაიწყო.

ქალაქის თავმა მოითხოვა, რამოდენიმე წლის ანგარიშებიდან შეედგინათ ერთი მთლიანი ანგარიში, რისთვისაც საჭირო იყო დიდი წიგნის შეკვეთა.

მთელი მუშაობა ივანეს უნდა დატყდომოდა თავზე; ივანე გრძნობდა ამ ახალი წიგნის შედგენის უმიზნობას, მოახსენა ქალაქის თავს თავისი მოსაზრება, მაგრამ ბრძანებას როგორ გადაუხვევდა, მოიწვია მესტამბე, რომელმაც განაცხადა, რომ ასეთი წიგნის გაკეთება ქალაქის უქონლობის გამო თითქმის შეუძლებელია და ქალაქის რომ ვიშოვოთ, უღირაღ ფასად ეღირებაო.

ქალაქის თავმა ჩააქნია ხელი და ღიმილით უთხრა ივანეს:

— თქვენს აზრს ქალღმერთი იზიარებს, მაშ გადავდვით დროებს...
 ● დაც ივანემ სწრაფად უპასუხა:

— არა, ბატონო, ჩემის გულისთვის ნუ შეაჩერებთ—მე მზათ ვარ!

ქალაქის თავმა კომპლიმენტიც კი უთხრა:

— ნუ სწუხართ—მე დარწმუნებული ვარ თქვენს მუყაითობაში...

ამით იყო ივანე ნასიამოვნები.

სალამოს ცოლ-ქმრის ბედმა კლუბში ყოველივე იმედს გადააჭარბა.

ფრაპმა შემოიტანა 246 მანეთი, ლოტომ 150; ლენოს თითქოს განგებ, რომ სიამოვნების მთლიანობა არ დარღვეულიყო მსახურის საჩუქრად მისაცემი ნაშალიც აღმოაჩნდა, ლენო თხელი და ჩაცივებული მოართვა მსახურმა და შემწვარი გოჭიც პირში ხიტკინებდა და დნებოდა ლავაშივით.

ინებივრა და ტკბილ, უდარდელ ძილს მიეცა ოსებაშვილის ოჯახში.

გაღვიძებითაც მზიარულათ გაღვიძა ივანეს. ჩვეულებისამებრ ხელი გასწია გაზეთისაკენ, მაგრამ თეთრი ქალღმერთის მაგიერ, მას დახვდა რაღაც ყვითელი, ისიც ორ გვერდიანი სახვევი ქალღმერთი. ერთხანს ატრიალა ხელში... დაიწყო კითხვა—ასოები ერთმანეთს გადადებოდა, აღარ იყო არც მოწინავე და არც ფელეტონი, რომელსაც განსაკუთრებულათ ეტანებოდა ივანე, რომ საკმაო მასალა ჰქონოდა სამუსაიფოთ. ერთხელ კიდევ წაიკითხა რედაქციის განცხადება: „თეთრი ქალღმერთის უქონლობის გამო იძულებული ვართ ჯერ-ჯერობით სახვევი ქალღმერთი ვიხმაროთ და ორ-გვერდიანი გაზეთით დავკმაყოფილდეთ... მიღებულია ზომები“... ივანემ გადაადგო და ჩაის სმის დროს მიეცა ფიქრს, თუ როგორ დასწია კულტურა ომმა და გაუთავებელმა რევოლიუციამ... გრძელი არ ყოფილა აზროვნება; შორს ჰვრეტას ისევ თვალის დახუჭვა და მითვლემა არაფერი სხეულმა... და ესიზმრა ივანეს სრულიად მოულოდნელი.

... ვითომც ვგზამენებია მოახლოვებული... ზის წიგნებზე და ხელში უქირავს წიგნი... ჩაეძინება... მოდის წვიმა, მაგრამ წვიმა საკვირველი... წვეთების მაგიერ აი წერილი მეგობრის, დედის; შიგა-და-შიგ, როგორც წვიმის დროს კოხი და სეტყვა, ცვივა რვეულები, ცალკე ფურცლები, რაღაც საკვირველი ტაბლიცებით; სცვივიან ანგარიშები მაღაზიებიდან, ბილეთები თეატრ-სალამობისა, ანგარიშები ცალკე—კასის, ცალკე მემორანდუმები; ბოლოს თვით თავი

წიგნი, Grossbuch როგორც საბანი ჰფარავს სრულიად ბატონ ივანე ოსება-
 შვილს; იხივება ივანე, ცდილობს თავი დააღწიოს ქალაქის ამ საკანს, საფ-
 ლავს ავსებულს ქალაქით... როგორც იქნება გამოძვრება ქალაქლებიდან...
 მაგრამ ვაი უარესს!.. თითები, თავი, ფეხი და ტანი—ყველაფერი ქალაქისა...
 ქალაქები ირგვლივ აღარ არის... არის თვითონ ის ქალაქებიდან შექმნილი...
 აი წარბების მაგიერ დებეშის სტრიქონები... ხელებათ კასის წიგნები, გულ-
 მკერდათ ტრამვაის ანგარიშები, ყურებათ პატარა ლექსთა კრებული, მუცლათ
 ეს წყეული Grossbuch; ქალაქი ირგვლივ არ სჩანს... უკვირს ნუ თუ ერთ
 მის სხეულს მოუნდა ამოდენი ქალაქი... უეცრათ მიწიდან ვარდება ცეცხლი...
 საზარი შიში... დავიწვევები!.. არ დამწვათ! რას მერჩით...

ოფლ-დასხმული, თმა აბურძღნული ივანე იღვიძებს...

1919 წ. 14 აგვისტო.

კ რ ი ბ ი კ ე

კ. ბამსახურდია

ფრაგმენტები

(ტრილოგიიდან: ხელმოწერა: „სიტყვა, ზატი, მუსიკა“.)

I. უსაფრთხოება საფრთხეში

მშვენიერება, — ამბობდა პლატონი სულის პირველყოფილი სამოსია, მისი თანდაყოლილი საუნჯე და სამკაული, რომელიც მას სხვადაცოფის დროს თან ჰხლებია, შემდეგ რაჟმე მიზეზით შემოძარცვია თუ დაუკარგავს, მაგრამ სული ადამიანისა „ხელმოწერედ იგონებს“ თავის პირველყოფილ სათნოებასა და სიკეთეს. ამა ქვეყნის მშვენიერებით დატკობაც ჩვენი სულიერი ძალების გამოჩენა და პირველყოფილ სამკაულთა მოგონებაა.

პლატონის ფედროსში სოკრატესს გასაოცარის სიოსტატით გვიამბობს სულის მოგზაურობას ცის რეგიონებში. ამ უცნაური მგზავრობის დროს ადამიანის სული ღმერთების ამაღლაში ურევია და იმდენ მშვენიერებას უჭკვრეტს და ითვისებს, რამდენის ხილვა და შემეცნება მას ბუნების მიერ წინასწარ დათქმული აქვს.

აქა ჰსჭკვრეტს სული სამართალსა და გონიერებას, ითვისებს მეცნიერებას, სწავლას ქემმარტისა და აქ ყოფილის შესახებ, მაგრამ ეს ღირებულებანი უფერულად ეჩვენება ცად ამალღებულს, რადგან ესენი ხელუხლებელნი არიან თავის თვისებით. მიტომაც ეგზომ ძნელია დაცემულ სულისათვის მათი ხელმოწერედ მოგონება. მშვენიერება კი გულდიათ ანათებს და ბრწყინავს ზეციურ სახეების თვალის სხივზე, მხოლოდ მშვენიერების ნათელკრთომის ფერადები აღწევენ სულის წიაღში, რადგან მშვენიერება ისე კიაფობს საგანთა არეში, ვით მზე აწ ჩამქრალ პლანეტთა შორის. და ვისაც კი იქ მალლა, მშვენიერის ნათელი პირისათვის ოდესმე მოუკრავს თვალი, იგი აქ მიწაზედაც მშვენიერება მოწყურებული დაძრწის და მიწიერ მშვენიერების ხილვა, მას ზეცად ნახულის სიღიადეს. მოაგონებს, იგი მიწაზედაც მარად მშვენიერების სასუფეველის მაძებარი მწირია;

მისი ერთად ერთი საქმეა ამიტომაც,—„დაკარგული“ სულიერი სამშობლოს
ლად მოძებნა.

„სად არის სამშობლო ჩემი? ჰკითხულობს ზარატუსტრა.

იმას ვეძებ და ვკითხულობ, ვეძებდი, ვეძებდი მარად ემს. ვეძებდი და ვე-
ლარ ჰვებოვე. ჰოჲ მარადიულო არსად, ჰოჲ მარადიულო ამაოდ!“

თანამედროვე სულიც მწყურვალედ ეძიებს ამ ჰეშმარიტ სამშობლოს.

ვინ დამიფარავს მე?

ვინ შემეყვარებს მე?

მომეცი ხელი განმარტოვებულს.

მომეცი ხელი, მეგობარო უკანასკნელო,

ჩემო უცნობო, უხილავო

ღმერთო ჯალათო!

და სასოწარკვეთილი წინასწარმეტყველი თვითვე ეძიებს თავის სულის
ცეცხლს განწმედისას. „ბრძენი, შემცნობი ყოველივე დასაწყისისა, იგი—მომავ-
ლის წყაროს მიაგნებს. წყაროს ახალ სახეთა წარმოშობს, ახალსა და უვალ
გზებს“.

„ჰეშმარიტად გარწმუნებთ ძმებო, არ დაყოვნდება ხანი, ახალი თაობანი
წარმოიშვებიან, ახალ უფსკრულებში დაიწყებენ ძებნას. ახალი მიწისძვრა, ახა-
ლი მიწისძვრა ძმებო ახალ წყაროებს აღმოაჩენს, ძველი ხალხებისა და ძველი
თაობათა მიწისძვრა ახალ წყაროების შედრევანად ამოსქდება.“

აღსრულდა ფრიდრიჰ ნიცშეს წინასწარმეტყველება: ძველი ხალხებისა და
თაობათა მიწისძვრა ომმა—ახალი წყაროები, ახალი გზები უნდა წარმოშვას,
ახალი გზები ახალ შესაძლებლობისაკენ. ტკივილები, ტკივილები იწვევენ სიხა-
რულ მოსილ შვებასა და ხელოვნურ სილალის დაწაფებას. ტკივილებზე და სი-
სხლის ნაკვალევზე იზრდებიან ხელოვნების გულგაღვლილი არქიდები.

ვნებანი და მარტვილობანი, სურვილნი და წამებანი, სასოება და სიხარუ-
ლი თანამედროვეობისა ახალი ხელოვნების ეკრანზე უნდა გამოჩნდეს.

ძველი ფორმების წარღვნასა და ნგრევას თან მოსდევს ახალი სულიერი
კოსმოსის მშობიარების ტკივილები. ადამიანობის მოდგმა ახალი კოსმიური ცხო-
ვრების წიაღში შედის. როგორც მრავალ საუკუნეთა გადაღმა, სულით ბალდი
და პრიმიტიული ერები საკუთარი ხელით, აყალო მიწისაგან შეთხზულ კერპე-
ბის წინ ლოცვად დგებოდნენ, ისევე დღესაც თავის საკუთარი შემოქმედების
გენიის პირშოთა თაყვანისცემაში იოხებს გულს ადამიანობის მოდგმა.

— „იცი თუ არა, რომ დღეს ისიც ცოტაა, რომ ადამიანის მორწმუნე
სულს მთების დაძვრაც კი შეუძლია? კითხულობს ზარატუსტრა.“

სიტყვა მუნჯდება სულის ფოლადისეულ წკრიალში...

რა მოხდა? ჩუ დრო გაჰფრინდა ფარფატით. მეშინია არ წავიქცე, მეშინია არ დავეცე.

ყური მიუგდე მარადისობის ჩანჩქერს! დახე, არარაა ზევით, აღარაა ქვევით, იმდერე!

არა წამოგცდეს რა!.. მე შენ მიყვარხარ ჰოჲ მარადისობავ.

II. გამოთქმის ტექნიკისათვის

ყოჩ ზანდი გვიამბობს იმ მუნჯ გენიოსებზე, რომელნიც მუდამ იღვათა ფეხმძიმეობას განიცდიან, რადგან გამოსათქმელ საშუალებათათვის ვერ მიუგნიათ.

ხელოვნების აქილესისებური ქუსლი გამოთქმის ტექნიკაშია.

მუნჯი ხელოვნური ფეხმძიმეობა გამოუცდიათ არა მარტო ყოჩ ზანდის გენიოსებს, რომელნიც ისე ჩასულან საფლავში, რომ ერთი ლექსი არ დაუწერიათ, ერთი სურათიც არ დაუხატავთ, არამედ თვით ისეთი დიდი სიტყვის ოსტატიც, როგორც იყო გოეთე, გამოთქმის სიძნელეზე სჩივის.

გოეთე უკვე მოხუცი ვაიმარელი სულთა მეფის ტახტზე სჩივის, რომ მას მცნებების და აზრების პირდაპირ გამოსატყვა ეძნელება, რომ მან ჯერ გვერდით უნდა გაუაროს ნიშანში ამოღებულ მცნებას და **გაკვრით** უნდა გააშუქოს იგი.

„მე მუდამ შედარებების წრეში უნდა ვიწრილო და ნაცვლად იმისა, რომ საგანი ხელად ავაცვა სიტყვების ხანჯალზე, **გაკვრით** გავაშუქო“.

განა მარტო სიბერეში ემართება ეს გოეთეს.

„ახალგაზდა გოეთე ათასნაირი ნიქითაა დაჯილდოებული, სწერდა 1772 წ. ნოებრის 18-ს კესტნერი—ჰენინგს. (იხ. „ახალგაზდა გოეთე“. ინზელის გამოც. გვ. 314). მას არა ჩვეულებრივი ფანტაზია აქვს, იგი მუდამ მხატვრულ სვიმბოლოს იშველიებს მცნებების გამოსახატავად. სულ სვიმბოლოებითა და შედარებებით... იგი თვითონ აღვიარებს, რომ მას მხოლოდ **არა პირდაპირად** შეუძლია აზრის გამოთქმა. გოეთე ხშირად თავს ინუგეშებს, ეს ჩემი ახალგაზდობის ბრალია, თორემ როცა ხანში შევალ საგნებს პირდაპირ დავსახავო.

როცა კი გოეთე დაბრძენდა და მოხუცდა, იგი თვითვე გამოტყდა, რომ ყოველივე მიწიერი აზროვნება ნამდვილად „**არა პირდაპირად, არა არსებითადაა შესაძლებელი**“.

აუგუსტინის აღსარებაც ასეთია: „ჩემს მეოცდაათე წლებში, ამბობს აუგუსტინი (იხ. ჰერტლინგის აუგუსტინი, გვ. 28—55). ნათელი და გარკვეული გა-

მოთქმა ვერ შეგეთვისებია“. როცა ხანში შევიდა იგი გამოუტყდება მონიკას, რომ მსოფლიო სიბრძნეს ნელა უნდა გამოეკრას სიტყვის ფრთა და რაც უნდა მცირე და უმნიშვნელო არ უნდა იყოს ჭეშმარიტება, იგი ყოველივე შესაძლებელ სიტყვაზე და გამოთქმაზე დიდი დარჩება. იგი ჩვენში და ჩვენს შორის დაჰქრის ფარფატი, ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ თვალის დახამხამებაში თვალის მოკვრა და ვინც ჭეშმარიტების ჩრდილის შეხებას ან გამოხატვას მოინდომებს, მას ენა დაუშუნჯდება. სიტყვა იეროგლითია გამოუთქმელისა, უმატებს პავლე მოციქული.

სიტყვაში იგულისხმება ყოველივე გამოთქმა, ხატით, ცეკვით, მუსიკით, თუ ფერადით. ხელოვნებაში ყოველივე გამოთქმა გოეთესებურ **გაკვრით შეხების** ფარგალში უნდა დარჩეს. იმავე გოეთეს თქმით ჩვენ შეგვიძლია „პირველფენომენებს“ მივაგნოთ და (უპრფენომენ) შევეხოთ, მაგრამ როგორც კი მიუწდომელ უცხო ღმერთს ნილაბის ახსნას მოუნდომებთ, მაშინ ყოველი სიტყვა ფულუროზე ბრახუნს, ან არა და „ბაღლის უაზრო ტიტინს“ დაედარება.¹⁾

გოეთეს მხოლოდ სვიმბოლიური, ან ანალოგიური გზა ეგულებოდა.

„ანალოგიურად უნდა ვცადოთ ჩვენ იმის გამოთქმა, რაც არსებითად მარად გამოუთქმელი რჩება“. ეს მარად გამოუთქმელი გოეთესებურ ოქროს გველსა ჰგავს, რომელიც სწორედ მაშინ, როცა ჩვენ გვგონია რომ ის დავიჭირეთ და ხელში გვყავს,—ხელიდან გვისხლტება.

ჰერაკლიტი ერთ დელფინელ ღმერთზე ამბობდა: „იგი არაფერს მალავდა, იგი არას იტყუადა, იგი მიუთითებდა მხოლოდ. (Ουτε λέγει ούτε κρυπτει ἀλλά φημι ἔχει (პლუტარხი. პიც. ორაკ. გვ. 404). ჩვენი გამოთქმის შესაძლებლობის ფარგალშია, მხოლოდ იდუმალობის მოდიფიკაცია.

პოეზია გაკვრით ეხება ბუნების საიდუმლოებას და ხატით ამჟღავნებს მას. ფილოსოფია გაკვრით ეხება გონებისა და აზროვნების საიდუმლოებას და სიტყვით ანსახიერებს მას, მისტიკა გაკვრით ეხება გუნებაში და გონებაში დაცულ საიდუმლოებას და ხატითა და სიტყვით წარმოგვიდგენს მას.²⁾

ყოველივე შემეცნება უძლურია, ვიდრე მას ჩვენი შინაგანი არსებიდან გამოჟონილი ძალა არ შეემატება, ეს შინაგანი ძალა, გოეთეს აზრით ზემოდ ნახსენებ იდუმალების მოდიფიკაციას უნდა მიეშველოს, იგი უნდა შეავსოს.

ეს ორი უცნობი სტიქიონი ხელს უწყდის ერთი მეორეს და იქმნება გოეთესებური „განსაკუთრებული მეცნიერების მცნება“, რომელიც ცოტათი მეტი უნდა იყოს ვიდრე მეცნიერება, ესე იგი ხელოვნება.

1) ფად. ახალგაზდა გოეთე. ინხელ. ტ. V გვ. 309.

2) იხ. გოეთე. ბუნების-მეტყველებითი ნაწერები. ტ. II გვ. 374.

ვხედავ ჩემს მიერ დასახული მიზანი ფრიად რთულია, მაგრამ რუსეთის ვით დასაწყისშივე ვახსენებ ღმერთს.

„აწ ენა მმართველს გამოთქმად გული და ხელოვანება“.

III სტილი და სული

—„და საუკუნეს უღელტეხილთან სდგახარ იმედის ბზის-ტოტით ხელში!“

როგორც ხეები ფოთლებს, ადამიანობა—ტანთსამოსს, ისე იცვლის სტილს ყოველი ერის, ყოველი დროის ხელოვნება. შინაარსი მარად ქვეშაარსისა და მშვენიერისა უკვდავი და უცვლელია, იცვლება მხოლოდ ფორმა და სტილი.

სტილის ცვლა თვით განვითარების ტემპოს სიცხის საზომია.

სტილი ენაა ბედისწერისა.

სტილში გამოსჭვივის მარადიული მოქცევა, მარადიული მეტამარფოზაა სულის ტკივილების გამოთქმისა.

უახლოესი განვითარების გასაცნობად მისი წინმავალი განვითარების თვალის გადავლება დაგვჭირდება. მიზანში ამოვიღოთ მეცხრამეტე საუკუნის განვითარება.

ამ საუკუნეში ერთგვარი შვება მოსილობა ჰქრის ხელოვნებაში, სიამაყე ნარევი სილაღე. წარსულ საუკუნეთა ჯაფითა და მუშაობით მოქანცულ ადამიანობას თვალის მილულვა ეჭირვება, ერთგვარი თვით-კმაყოფილების ღიმ-ნარევი განსვენება და განცხრომა—განსვენება აღთქმის კარების შესავალთან.

ამ საუკუნეს ჰშვენის ზემოდ მოყვანილი სიტყვები შილლერისა.

ამ თაობათა წინაშე როგორც ფარდულში შემოტანილი ჭირნახული იდვა ანტიკისა და რენსანსის კულტურული მოსავალი, ამით უნდა გაენაცოფიერებია საუკუნეს თავისი სამერმისო მუშაობა.

ხოლო პაროლი საუკუნისა: მემკვიდრეობა მრავალი ათასი წლის ნაშრომისა და ნაამაგარის.

სვიანი მემკვიდრეობა მრავალ ერთა და საუკუნეთა ნაცოფიერი და ხელმწიფე მუშაობისა.

ფილოსოფიურ განვითარების ნივთ არტისტიკის ფუძე და სამკვიდრებელი ყოფილა მუდამ. ამ საუკუნის ფილოსოფიის ნიადაგი იყო: კრიტიკისტული სული.

კანტისგან მოდის პაროლი; მსოფლიო მოვლენების პრესციზიული სისტემატიზაცია!

ჩვენი გონების მიერ გამოწერილ კანონებს უნდა დაექვემდებარონ არა მარტო მოვლენანი „ჩვენს შიგნით“, არამედ ის ფენომენებიც, რომელნიც ჩვენი მეოხის ფარგალს გარეშე იმყოფებიან, თვით კოსმიურ სფეროთა მოვლენებისა და მთელი ზეციური მექანიკა.

ეს კრიტიციზმი წარმოიშვა რუსოსა და საფრანგეთის რევოლუციის ფონზე. მთელი კულტურა და ცივილიზაცია უნდა გაყვანილ იქმნას ერთ მარტივ ფორმულამდის.

თეორიულად კრიტიკული ფილოსოფია და პრაქტიკულად, საფრანგეთის რევოლუციით მონაბერი იდეათა ქარიშხალი ხელს უწყობენ მესამე წოდებისა და ქარხნის მუშების წამოშვებას. ეს ორი უკანასკნელი იბრძვის, რათა არისტოკრატის სხვა პრივილეგიებთან ერთად კულტურის მესვეურობის როლიც გამოაცალონ ხელიდან.

კრიტიკული სულის ნიადაგზე იშვება ახალი არტისტიული სული.

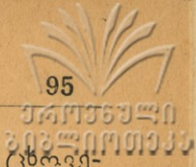
ამ ახალი დროის მუშაობა ორგვარია: ერთის მხრით ძველი, უნივერსალ-ჰისტორიზმის ბაირახტარნი, რომელნიც ძველ იდეათა სამყაროს ხელს არ უშვებენ, რადგან ძველის გავლენა ახალ კულტურულ ჯგუფილზე სასარგებლოდ მიაჩნიათ. მეორე პირად—მეამბოხე ახალგაზდობა, რომელიც ერთის დაჰკვრით ლაშობს ძველი კულტურული ტრადიციებისა და მათი უნივერსალ-ჰისტორიზმის განადგურებას.

ამ ახალგაზდობის ყურად საღებად ამბობდა რენანი: ნუ დაგავიწყდებათ რომ ყოველ კონსერვატორის ველური წინაპარი რევოლუციონერი ყოფილა. იწყება მარადიული ბრძოლა მამებსა და შვილებს შორის.

რევოლუციონური ახალგაზდობის ერთი ნაწილი სტოვებს მშობლიურ პენატებს და ტრადიციულ ევროპას და კოლუმბის ქვეყანაში იშენებს სამოც სართულიან კოშკებს. ამ ფანტასტიურ ამერიკულ კოშკების მოდელი არც ერთ ერსა და არც ერთ საუკუნეს არ ახსოვს. ახალი ჯერ უცნობი პრინციპები იზადება ხუროთ-მოძღვრებაში. რკინისა და ფოლადისაგან იშენებს ახალი თაობა თავის საცხოვრებელს. ამ სახლებში იცხოვრებენ ახალი ტიპის ადამიანები, ქარხნის მუშები, მილიონები კოჭრიანი ხელებით რო ჰქმნიან ეროვნულ სიმდიდრეს. აწი თეატრებიც ამ მილიონებისათვის უნდა გააკეთონ. ასე ლონდონში, პარიზში, და ბერლინშიაც ჩნდება ქარხნის მუშა.¹⁾

სამოქალაქო ხუროთ-მოძღვრება იზადება: ღმერთების, მეფეების, ჰერცოგების და პაპების სასახლეების ნაცვლად საჯარო თეატრები, მუშათა სახლები,

1) ილ-ფუსტრაციისთვის შეადარეთ კოლასსეუმი რომში და სახალხო თეატრი ბერლინში. უკანასკნელი დახურული კოლასსეუმი.

უშველგებელი რკინის-გზის სადგურები, რკინის ხიდები, აბოკალიპსულ ცხოველებით რო დამხობილან მიწაზე მთელი თავისი მიწური სიმძიმითა და სიღლით.

ამ ახალ ხელოვნებას სწორედ ის აკადემიური სტილი აკლია, რომელიც ძველ სენტიმენტალ თაობის თვალს ნებიერად ეალერსებოდა. ამ თაობის ხელოვნების სიძლიერე მის უსტილობაშია.

მარად მჭკეფარე და მარად არეული ყოველდღიურობა ცალი თვალთ მაინც მარადიულს შეჰყურებს. თვით მეცხრამეტე საუკუნის ქალაქთა ამშენებლობის დამახასიათებელი მხარეა, არა მარტო არქიტექტონური ეკლექტიციზმი, არამედ უწყალო ბრძოლა გარეგნულად მდიდარ და სულიერად ღატაკ თაობათა.

ახალი ამირანული ძალა მქლავდებდა ციკლოპიურ სახალხო სამკითხველოების, თეატრების, სავაქრო სახლების და რკინის-გზის სადგურების ან ხიდების კონსტრუქციაში. ახალი სული იკლავება ამ უჩვეულო არქიტექტონიკის ხაზმოსაში. ახალი ძლიერი არა სენტიმენტალი თაობის ენით გველაპარაკება ეს უჩვეულა არქიტექტურა.

მეცხრამეტე საუკუნის მიწურულში თანამედროვე ბაბილონში, ინჟინერი ადფელი აშენებს ახალ ბაბილონის გოდოლს.—ადფელს კოშკს, რომლის მწვერვალი არა მიწიერი ენით მოუთხრობს ზეცის ღრუბლებს თავის ირაციონალ არსების შესახებ.

მეორდება ძველი პირამდის შენება ახალი სტილითა და კონსტრუქციით.

მაგრამ როცა პირამიდებს ფარაონების მონები აშენებდნენ საუკუნეთა განმავლობაში, აქ ადფელის კოშკს ქარხნის საყვირის ბრძანებაზე აშენებენ, ქარხნისავე მუშები სულ რამოდენიმე თვეში.

მინიმუმი მუშაობისა და ძალის გაღების მაქსიმუმი!

ეს განხლავთ ახალი დასავლეთ ევროპიული პრინციპი, რომელსაც არც აღმოსავლეთი, და, არც ანტიკა და არც რენესანსი არ იცნობდა. იგივე პრინციპი მთელი ინდუსტრიალ ცხოვრებაში ბატონდება.

პირამიდების უმარტივეს ფორმაში სიკვდილში ჩაფლული თაობანი ეძიებენ ურთულეს მარადიულ პრინციპის გამოხატვას. მკვდარმა ქვამ უნდა მოუთხროს საუკუნეებს მიცვალებულ თაობათა ამავისა და ჯაფის შესახებ. უპირველესი პრინციპი პირამიდებისა ასე გამოიხატება: „არ დაგვივიწყოთ სიკვდილის ზღვაში დამხრჩვალი მილიონები!“

ადფელის კოშკი—შიშველი ნების გაქიმვაა, ტრიუმფი სულისა და გამოთქმისა—უცებ მატერიაზე. მისი სახეები ცალ-ცალკე—ესთეტიური აბსურდია, საერთო კომპოზიცია იმპოზანტულ ენაზე გველაპარაკება რკინის ნიღაბს ქვეშ.

ეს უშველებელი, ოთხფეხიანი ბუმბერაზი სწორგული ფეხებით ჩასკიდებია მიწის ნოყიერ გულს, როგორც სატანა, როგორც სატანა, მიწისძვრიდან გამოჩხირული და ცას ეჯიბრება.

იხვევიან, ირევიან, იხლართებიან, იკლაკნებიან, იგრიხებიან მისი ირაციონალი შავი, რკინის ხაზები, მირბიან, მიჰქრიან, მიიჩქარიან სულ ზევით, სულ ზევით ხან უხეში, მოტეხილი, ხანაც ელასტიური ზიგზაგით.

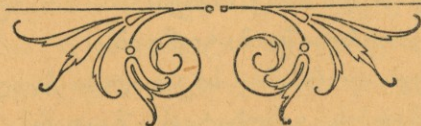
უფორმო როგორც ესთეტიური მოტივი. აბსურდული რეკონსტრუქციაში, მაგრამ ძალოვანი და დიდებული თავის კონსტრუქციით, თავის კორპუსით, თავის ხაზების სიმესტრიხით და კანონიერებით.

რთული და ირაციონალი ხლართით იგი გოტიურ კოშკს უახლოვდება, მაგრამ როდესაც გოტიური მოკრძალებით, სათნო ჩუქურთმის ზვირთებზე მიეშურება ცისაკენ თითქოს ზეციერი ღმერთის გასაგონად ტკბილსა და ნელ ლოცვას იზებირებსო, აფელის კოშკი ურცხვად, უხეშად, უდრეკად ბრუტალურად მიიჩქარის ცისაკენ. მისი სახე—გეფისტოს ნილაბია, მისი ენა—მიწის მუქარა ღმერთის გასაგონად ნათქვამი, ურცხვად და უტიფრად რო ბუტბუტებს მეფისტოსავით „რომ ცულ ყოფნაში ჩავარდნილა ძირს მიწის შვილი“. (ფაუსტი) მას ლოცვა დავიწყებია, მას სალოცავი აღარა აქვს, მას ღმერთი შესძულებია, სასუფეველი აწ აღარა აქვს, მას სალოცავი დაუნგრევია და ცად აჭრილა შურის საძებნად.

კრიტიკული საუკუნის ენა და სული ესაუბრება ცის მეუფებას აფელის კოშკის ლითონის ენით.

ბერლინი.

ენისი, 1920 წ.

სარედაქციო კოლექცია:

ივ. გამართელი
 ს. აბაშელი
 ვარ. რუნაძე
 არ. რუნაძე
 ობოლი მუშა